

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI ALİ MƏHKƏMƏSİNİN BÜLLETENİ

2018
№ 2

MÜNDƏRİCAT

Baş redaktor:
R.Y.Rzayev

Baş redaktorun
müavini:
Ş.Y.Yusifov

Redaksiya heyəti:
H.A.Mirzəyev
Z.M.Quliyev
Ə.M.Rüstəmov
V.Ə.İbayev
H.Q.Nəsibov
Ə.A.Kərimov

Məsul katib:
A.M.Məmmədli

Redaksiyanın ünvanı:

Az 1025, Bakı şəhəri,
Xətai rayonu,
Yusif Səfərov küç.26
1193-cü məhəllə
Tel: 493-18-37
Faks: 493-18-37

www.supremecourt.gov.az

Ulu öndərin anadan olmasının 95-cü ildönümü ilə əlaqədar Ali Məhkəmədə
yığıncaq keçirilmişdir.....2

PLENUM

Ali Məhkəmənin Plenumu.....3
Ali Məhkəmənin Plenumu.....4

*MÜLKİ VƏ İNZİBATI-İQTİSADI İŞLƏR
ÜZRƏ MƏHKƏMƏ TƏCRÜBƏSİNDƏN*

Qabaqcadan Qəyyumluq və Himayəçilik orqanının icazəsini almadan valideynin
uşağın əmlakı üzərində sərəncam vermək hüququ yoxdur.....5

Apellyasiya instansiyası məhkəməsi ərın etibarnamə əsasında təmsil etdiyi
arvadının adından birgə mülkiyyətlərində olan əmlakı kredit müqaviləsi üzrə
ipoteka ilə yüklü etməsini, sonuncunun arvadının razılığı olmadan etibarnamədən
kredit müqaviləsi üzrə bank qarşısındakı öhdəlikərin yerinə yetirmək üçün öz
maraqlarına uyğun istifadə etməsi kimi qiymətləndirmişdir.....9

Verilən iddialarda yol verilən formal xətlərin aradan qaldırılmasında, aydın
olmayan iddia tələblərinin dəqiqləşdirilməsində, yanlış iddia növlərinin münasibləri
ilə əvəz olunmasında iddiaçıya yardım edilmədən iddianın mümkün sayılmaması,
habelə birinci instansiya məhkəməsinin qərarının şikayət verilməyən hissəsinin
apellyasiya qaydasında yoxlanılaraq ləğv edilməsi apellyasiya instansiyası
məhkəməsinin qərarladının ləğvinə səbəb olmuşdur.....16

*CINAYƏT İŞLƏRİ ÜZRƏ
MƏHKƏMƏ TƏCRÜBƏSİNDƏN*

Apellyasiya instansiyası məhkəməsi müvafiq sübutları araşdırmadan əsassız
olaraq zərər çəkmiş şəxsin mülki iddiasını təmin edərək iddia məbləğinin
müştərek qaydada həm məhkum olunmuş şəxsədən, həm də iş üzrə zərər çəkmiş
qismində tanınmış digər şəxsədən tutulması haqqında qərar qəbul etməklə
prosessual qanunvericiliyin tələblərinin pozulmasına yol vermişdir.....20

Cinayət qanunvericiliyinin tələbləri baxımından işin faktiki halları qəsdən adam
öldürmə cinayətinin xüsusi əmansızlıqla törədilməsinə dələlət etməsinə
baxmayaraq məhkəmələr təqsirləndirilən şəxsin əməlini Azərbaycan Respublikası
Cinayət Məcəlləsinin 120.2.4-cü maddəsindən həmin Məcəllənin 120.1-ci
maddəsinə tövsif etməklə səhvə yol vermişlər.....24

Apellyasiya instansiyası məhkəməsi düzgün olaraq təqsirləndirilən şəxs tərəfindən
birgə nikah dövründə əldə edilmiş əmlaka sərəncam verməsinə dələduzluq
cinayətinin tərkibini yaratmayan hal kimi qiymətləndirmişdir.....28

Təqsirləndirilən şəxsə daha ağır ittihamın irəli sürülməsinə dair tələb irəli sürən
zərər çəkmiş şəxsin hüquqi varisinin hökmdən verdiyi apellyasiya şikayəti ilə
yanışı təqsirkara məhkum olunduğu maddə ilə daha ağır cəzanın təyin
edilməsi haqqında həmin şikayətə əlavə onun vəziyyətini ağırlaşdıran
apellyasiya tələbi kimi qiymətləndirilə bilməz.....36

MƏQALƏLƏR

Müzəffər Ağazadə: Cinayət Məcəlləsinin 56-cı maddəsindəki anlaşılmalıqlar.....39
Vəfəddin İbayev: Çində on beş gün.....43

BEYNƏLXALQ ƏLAQƏLƏR

Ali Məhkəmədə Prezident seçkisi ilə bağlı görüş olmuşdur.....58
Türkiyə Ədliyyə nazirinin Azərbaycana səfəri.....59
Ali Məhkəmənin Cinayət Kollegiyasının sədri beynəlxalq konfransda iştirak etmişdir.....60
Ali Məhkəmədə görüş.....61
Ali Məhkəmənin İnzibati-İqtisadi Kollegiyası sədrinin rəhbərlik etdiyi nümayəndə
heyətinin Litvaya səfəri.....62
Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin Yuxarı Məhkəmələr Şəbəkəsinin 2-ci
Forumu.....63
Dünya bankının nümayəndələri Ali Məhkəmədə olmuşlar.....63
Əlcəzirin Ədliyyə nazirinin başçılıq etdiyi nümayəndə heyəti
Ali Məhkəmədə olmuşdur.....64

Ulu öndərin anadan olmasının 95-cü ildönümü ilə əlaqədar Ali Məhkəmədə yığıncaq keçirilmişdir.

10 may 2018-ci ildə Ali Məhkəmədə Ulu öndər Heydər Əliyevin anadan olmasının 95-ci ildönümü ilə əlaqədar yığıncaq keçirilmişdir.

Tədbirdə Ali Məhkəmənin Cinayət Kollegiyasının sədri Şahin Yusifov dahi şəxsiyyət Heydər Əliyevin şərəfli ömür yolundan danışmış, xalqımızın taleyi ilə bağlılığını və müstəqil Azərbaycanın memarı olduğunu nəzərə çatdırmışdır.

1995-ci ilin noyabrında ulu öndər Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə müstəqil Azərbaycanın Konstitusiyası hazırlanmış və ümumxalq referendumunda qəbul olunmuşdur.

Böyük siyasi və dövlət xadimi Heydər Əliyev insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarının təminatlı müdafiəsində məhkəmə hakimiyyətinin rolunu artırmaq üçün ciddi islahatlar aparmışdır. Ölkədə üçpilləli məhkəmə sistemi yaradılmış, hakim korpusunun formalaşmasında tamam yeni üsul və metodlardan istifadə edilmişdir. Dahi şəxsiyyət Heydər Əliyev Azərbaycanda hüquqi, demokratik və dünyəvi dövlət quruculuğunun təməlini qoymuş və onu inkişaf etdirmişdir.

Kollegiya sədri dahi insan Heydər Əliyevin əməllərinin və amallarının xalqın gündəlik fəaliyyətində və düşüncəsində yaşadığını bildirərək bu amalların xalqımızı tərəqqi zirvəsinə doğru inamla aparan, dahi rəhbərimizin siyasi kursunun layiqli davamçısı Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla gerçəkləşdirildiyini vurğulamışdır.

Yığıncaqda çıxış edənlər müstəqil dövlətimizin qurucusu Heydər Əliyev haqqında xatirələrini söyləmiş, onun irsinin daim yaşayacağını bildirmişlər.

Ali Məhkəmənin Plenumu

18 aprel 2018-ci ildə Ramiz Rzayevin sədrliyi ilə Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin növbəti Plenumu keçirilmişdir. Plenumda konkret mülki və cinayət işlərinə baxılmışdır.

Ali Məhkəmənin Plenumu

25 may 2018-ci ildə Ramiz Rzayevin sədrliyi ilə Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin növbəti Plenumu keçirilmişdir.

Plenumda “Respublikanın birinci instansiya məhkəmələri tərəfindən 2017-ci ilin II yarımilliyində təqsirləndirilən şəxslər barəsində həbs qətimkan tədbirinin seçilməsi və həbsdə saxlama müddətlərinin uzadılması barədə təqdimatlara baxılarkən qanunvericiliyin tətbiqi təcrübəsinə dair” ümumiləşdirilmənin nəticələri müzakirə edilmişdir.

Ali Məhkəmənin sədri Plenum iclasını açaraq bildirmişdir ki, insan hüquqlarının, o cümlədən cinayət məsuliyyətinə cəlb olunan və məhkum olunmuş şəxslərin hüquqlarının daha etibarlı təmin olunması dövlət başçısının da daim diqqət mərkəzindədir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin “Penitensiar sahədə fəaliyyətin təkmilləşdirilməsi, cəza siyasətinin humanistləşdirilməsi və cəmiyyətdən təcridəmə ilə əlaqədar olmayan alternativ cəza və prosessual məcburiyyət tədbirlərinin tətbiqinin genişləndirilməsi barədə” 10 fevral 2017-ci il tarixli Sərəncamında ibtidai istintaq və məhkəmə icraatı zamanı böyük ictimai təhlükə törətməyən və az ağır, o cümlədən iqtisadi fəaliyyət sahəsində cinayətlərə görə həbs qətimkan tədbirinin geniş tətbiq edilməsi qeyd edilmiş, eyni zamanda ibtidai istintaq orqanları və məhkəmələr tərəfindən prosessual məcburiyyət tədbirlərinin tətbiq edilməsi zamanı cinayət - prosessual qanunvericiliyinin tələblərinə ciddi əməl olunması, cəzanın və qətimkan tədbirinin məqsədlərinə şəxsi cəmiyyətdən təcrid etmədən nail olmaq üçün azadlıqdan məhrum etməklə əlaqədar olmayan cəzaların və qətimkan tədbirlərinin tətbiqinin genişləndirilməsi tövsiyə edilmişdir.

Azərbaycan Respublikasının Ali Məhkəməsi Plenumunun “Ədalət Mühakiməsinin həyata keçirilməsi zamanı “İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqlarının müdafiəsi haqqında” Avropa Konvensiyasının müddələrinin və İnsan hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin presedentlərinin tətbiqi haqqında” 30 mart 2006-cı il tarixli 5 sayılı, “Təqsirləndirilən şəxslər barəsində həbs qətimkan tədbirinin seçilməsi ilə bağlı təqdimatlara baxılarkən məhkəmələr tərəfindən qanunvericiliyin tətbiqi təcrübəsi haqqında” 3 noyabr 2009-cu il tarixli 2 sayılı qərarlarında və “2015-ci ildə respublikanın birinci instansiya məhkəmələrində “Təqsirləndirilən şəxslər barəsində həbs qətimkan tədbirinin seçilməsi və həbsdə saxlama müddətlərinin uzadılmasına dair təqdimatlara və həbs qətimkan tədbirinin alternativ qətimkan tədbirləri ilə əvəz edilməsinə dair vəsadətlərə baxılarkən qanunvericiliyin tətbiqi təcrübəsinin ümumiləşdirilməsinə dair 7 aprel 2017-ci tarixli Plenumunda məhkəmələrə tövsiyə olunmuşdur ki, şəxsin məhkəməyə gəlməyə təminatların mövcud olduğu təqdirdə, onun azadlıqda qalmasına üstünlük verilməli, həbs qətimkan tədbirinə müstəsna tədbir kimi baxılmalı, məhkəmələr həbs qətimkan tədbiri seçərkən yalnız qanunda nəzərdə tutulan əsasları formal sadalamaqla kifayətlənməməli, hər bir əsasın konkret təqsirləndirilən şəxsə münasibətdə mövcudluğunun nədən ibarət olmasını və cinayət işinin materialları ilə onların təsdiq edilib – edilməməsini yoxlamalıdır.

Plenumda apellyasiya və birinci instansiya məhkəmələrinin sədrlərinin və hakimlərinin, istintaq qurumlarının rəhbərlərinin iştirakı ilə Ali Məhkəmə tərəfindən aparılmış ümumiləşdirmənin nəticələri geniş müzakirə olunmuş, təhlillər aparılmışdır.

Müəyyən edilmişdir ki, məhkəmələr tərəfindən həbs qətimkan tədbirinin seçilməsi, həbsdə saxlama müddətlərinin uzadılması barədə təqdimatlara və həbsin alternativ qətimkan tədbirləri ilə əvəz edilməsi haqqında vəsadətlərə əsasən qanunvericiliyin tələblərinə uyğun olaraq baxılır. Qeyd edilmişdir ki, ötən müddətdə lüzumsuz həbslərin və həbsdə saxlama müddətlərinin uzadılması barədə təqdimatların sayı azalmış, əsaslandırılmış məhkəmə qərarlarının keyfiyyəti yaxşılaşmışdır.

Eyni zamanda, məhkəmə təcrübəsində müəyyən nöqsanlara yol verilməsi halları da aşkar olunmuşdur.

Plenumda məhkəmələr tərəfindən qanunvericiliyin tətbiqində yol verilən səhvlərin aradan qaldırılması, qanunun eyni qaydada tətbiqinin təmin edilməsi, vahid məhkəmə təcrübəsinin yaradılması məqsədi ilə məhkəmələrə icmal məktubunun göndərilməsi qərara alınmışdır.

Plenumda Məhkəmə Hüquq Şurasının Sədri, Ədliyyə Naziri Fikrət Məmmədov müzakirə edilən məsələ ilə bağlı çıxış etmişdir.

Qabaqcadan Qəyyumluq və Himayəçilik orqanının icazəsini almadan valideynin uşağın əmlakı üzərində sərəncam vermək hüququ yoxdur.

Balakən Rayon Məhkəməsinin 20 aprel 2017-ci il tarixli qətnaməsi ilə iddiaçı Əzizov İmran Məcid oğlunun cavabdehlər Əzizov Bəşir Məcid oğlu, Əzizova Məhluqə Məsdı qızı, Əzizova Roza Bəşir qızı, Əzizova Aysel Bəşir qızına qarşı alqı-satqı müqaviləsinin bağlanmış hesab edilməsinə dair iddia tələbi qismən təmin edilərək, Balakən rayonunun Hənifə kəndində Əliyev Bəşir Məcid oğlunun mülkiyyətində olan 0,20 hektar həyətyanı torpaq sahəsi və orada inşa edilmiş fərdi yaşayış evinə və Əzizov Bəşir Məcid oğlu, Əzizova Məhluqə Məsdı qızı, Əzizova Roza Bəşir qızı, Əzizova Aysel Bəşir qızının ümumi birgə mülkiyyətində olan 1.28 ha pay torpaq sahəsinə görə iddiaçı Əzizov İmran Məcid oğlu ilə cavabdehlər Əzizov Bəşir Məcid oğlu, Əzizova Məhluqə Məsdı qızı, Əzizova Roza Bəşir qızı, Əzizova Aysel Bəşir qızı arasındakı alqı-satqı müqaviləsinin bağlanmış hesab edilməsi qət edilmişdir.

Həmçinin Balakən Rayon Məhkəməsinin 22 may 2017-ci il tarixli əlavə qətnaməsi ilə, iddiaçı Əzizov İmran Məcid oğlunun cavabdehlər Əzizov Bəşir Məcid oğlu, Əzizova Məhluqə Məsdı qızı, Əzizova Roza Bəşir qızı, Əzizova Aysel Bəşir qızına qarşı iddia tələbinin evin və torpaq sahəsinin qiyməti olan 8000 manat məbləğində pulun cavabdehlərdən alınaraq iddiaçıya verilməsi hissəsində əsassız hesab edilərək rədd edilmiş, cavabdehlər Əzizov Bəşir Məcid oğlu, Əzizova Məhluqə Məsdı qızı, Əzizova Roza Bəşir qızı, Əzizova Aysel Bəşir qızının iddiaçı Əzizov İmran Məcid oğluna qarşı Əzizov Bəşir Məcid oğluna məxsus olan Balakən rayonu Hənifə kəndində yerləşən fərdi evinin və birgə mülkiyyətlərində olan 1,28 ha torpaq sahəsinin 2006-cı ildən bu günə qədər istifadə edilməsi nəticəsində maddi fayda əldə etdiyinə görə illik 1000 manat, 10 ilin cəmi olaraq 10000 manat pulun və 30 manat dövlət rüsumunun, cəmi 10030 (on min otuz) manat vəsaitin onların xeyrinə tutulması tələbi əsassız hesab edilərək rədd edilmişdir.

Şəki Apellyasiya Məhkəməsi Mülki Kollegiyasının 02 avqust 2017-ci il tarixli qətnaməsi ilə cavabdehlər Əzizov Bəşir Məcid

oğlu, Əzizova Məhluqə Məsdı qızı, Əzizova Roza Bəşir qızı, Əzizova Aysel Bəşir qızının apellyasiya şikayəti təmin edilməyərək Balakən Rayon Məhkəməsinin 20 aprel 2017-ci il tarixli qətnaməsi və 22 may 2017-ci il tarixli əlavə qətnaməsi dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

İddiaçı Əzizov İmran Məcid oğlu cavabdehlər Əzizov Bəşir Məcid oğlu, Əzizova Məhluqə Məsdı qızı, Əzizova Roza Bəşir qızı, Əzizova Aysel Bəşir qızına qarşı iddia ərizəsi ilə məhkəməyə müraciət edərək onunla cavabdehlər Balakən rayonu Hənifə kənd sakinləri Əzizov Bəşir Məcid oğlu, Əzizova Məhluqə Məsdı qızı, Əzizova Roza Bəşir qızı və Əzizova Aysel Bəşir qızı ilə Balakən rayonunun Hənifə kəndində yerləşən Əliyev Bəşir Məcid oğluna məxsus evə və JN-1334 KOD 40102018 sayılı torpağa mülkiyyət hüququna dair Dövlət Aktına əsasən digər ailə üzvləri ilə onun ümumi birgə mülkiyyətində olan 1.28 ha pay torpaq sahəsinin alqı-satqı müqaviləsinin bağlanmış hesab edilməsi, yaxud evin və torpaq sahəsinin qiyməti olan 8000 manat məbləğində pulun onlardan alınaraq iddiaçıya verilməsi barədə qətnamə çıxarılmasını xahiş etmişdir.

Cavabdehlər Əzizov Bəşir Məcid oğlu, Əzizova Məhluqə Məsdı qızı, Əzizova Roza Bəşir qızı, Əzizova Aysel Bəşir qızı və Əzizov İmran Məcid oğluna qarşı qarşılıqlı iddia ərizəsi ilə Balakən Rayon Məhkəməsinə müraciət edərək Əzizov Bəşir Məcid oğluna məxsus olan Balakən rayonu Hənifə kəndində yerləşən fərdi yaşayış evinin və birgə mülkiyyətlərində olan 1.28 ha torpaq sahəsinin 2006-cı ildən bugünə qədər istifadə edilməsi nəticəsində maddi fayda əldə etdiyinə görə illik 1000 manat, 10 ilin cəmi olaraq 10000 (on min) manat pulun və 30 manat dövlət rüsumunun, cəmi 10030 (on min otuz) manat vəsaitin onların xeyrinə tutulması barədə qətnamə çıxarılmasını xahiş etmişdir.

Məhkəmə iclasında iddiaçı Əzizov İmran Məcid oğlu verdiyi izahatında iddianı müdafiə edərək, qarşılıqlı iddianı qəbul etməyərək izahatında göstərmişdir ki, Balakən rayonunun Hənifə kəndində yaşayır. Ata evi də Hənifə kəndində yerləşir. Ata evlərində kiçik qardaşı

Əzizov Bəşir Məcid oğlu və ailə üzvləri yaşamışlar. 2005-cı ilin əvvəlində qardaşı Bəşir yaşadığı evi, həyətyanı və ailə üzvlərinin payına verilmiş kənd təsərrüfatlı pay torpaq sahələrini satmaq istədiyini bildirmişdir. O, həmin evi və torpaq sahəsini almaq istədiyini bildirmiş, bununla bağlı qardaşı Bəşir və onun ailə üzvləri ilə razılıq əldə etmişlər. Onlar həmçinin evə və torpaq sahələrinə görə veriləsi pulun hissə-hissə ödənməsinə razılaşıblar. O qardaşı Bəşir Əzizova və ailə üzvlərinə razılaşdıqları pulu hissə-hissə ödəmiş, ümumilikdə cavabdehlərə 8000 manat pul vermişdir. Həmin vaxtdan qardaşı Bəşir və ailə üzvlərinin yaşadığı evi, həyətyanı və pay torpaq sahəsini özü istifadə etməyə başlamışdır. Hər il torpaq sahəsinin vergisini ödəmiş, torpaq sahəsini kol-kosdan təmizləmiş, torpaq sahələrində olan ağaclara qulluq etmiş, əlavə ağaclar əkmişdir. O mübahisəli evi və torpaq sahələrini alarkən qardaşı Bəşirə dəfələrlə Notariat Kontoruna gedərək alqı-satqı müqaviləsini rəsmiləşdirməyi təklif etmişdir. O və ailə üzvləri hər dəfə bir bəhanə edərək Balakən rayon DNK-na gəlməmişlər. 18.12.2009-cu il tarixdə qardaşı Bəşir Əzizov mübahisəli evə və torpaq sahəsinə dair öz adına “Çıxarış” almış, “Çıxarış”ın alınması üçün lazımı xərcləri özü ödəmişdir. “Çıxarış” alındıqdan sonra da cavabdehləri Balakən rayon DNK-na apararaq alqı-satqı müqaviləsini rəsmiləşdirmək istəmişdir. Bəşir ailəsi ilə Bakı şəhərində yaşadığından hər dəfə bir bəhanə edərək Notariat Kontoruna gəlməmişdir. Son aylarda onunla əlaqə saxladıqda isə fikrini dəyişərək ümumiyyətlə evi və torpaq sahələrini ona satmayacağını bildirmişdir. Belə olan halda özü ondan ona verdiyi pulunu geri qaytarmağı tələb etmişdir. Onlar isə pul almadıqlarını bildirirlər. Buna görə alqı-satqı müqaviləsi bağlanmış hesab edilməsi, yaxud Əzizov Bəşir Məcid oğluna və onun ailə üzvlərinə evi və torpaq sahəsini almaq üçün vermiş olduğu 8000 manat pulun cavabdehlərdən alınaraq ona verilməsi barədə ərizə ilə Məhkəməyə müraciət etməli olmuşdur. Əlavə olaraq bildirmişdir ki, ərizədə qeyd etdiyi mübahisəli əmlakların Bəşir Əzizov tərəfindən ona satılmasına razılıq verilməsi barədə Hənifə kənd icra nümayəndəliyində tərtib olunmuş akt da var. Onun qardaşı Əziz Bəşirova və ailə üzvlərinə qeyd olunmuş əmlakların alınması ilə bağlı 8000 manat pul verdiyini həyat yoldaşı, uşaqları və digər şahidlər də təsdiq edə bilərlər. Cavabdehlər evi və torpaq sahəsini satdıqlarından qarşılıqlı iddia tələbi əsassızdır. Qeyd edilənləri nəzərə

alaraq iddianın təmin edilməsi, qarşılıqlı iddianın rədd edilməsi barədə qətnamə çıxarılmasını xahiş etmişdir.

Cavabdehlər Əzizov Bəşir Məcid oğlu, Əzizova Məhluqə Məsdə qızı, Əzizova Roza Bəşir qızı, Əzizova Aysel Bəşir qızının nümayəndəsi İlhamlı İlkin İlham oğlu məhkəmə iclasında qarşılıqlı iddianı müdafiə edərək, iddianı qəbul etməyərək izahatında göstərmişdir ki, 2006-cı ilin yazında Əzizov Bəşir Məcid oğlu ailəsi ilə birlikdə Bakı şəhərinə köçməyi planlaşdırmış, Balakəndə ona məxsus olan fərdi yaşayış evini, ailəsinə məxsus torpaq sahəsini ilkin ödəniş qarşılığında etibar etdikləri bir nəfərə verməyi planlaşdırmışlar. Belə olan halda qardaşı Əzizov İmran ona torpağı və evi almaq istədiyini bildirmişdir. Bəşir ona torpağı və evi satmaq istəmədiklərini, lakin əmlakları qardaşının istifadəsinə verə biləcəyini demişdir. Hər dəfə onlar Balakənə gələndə qardaşı İmran Bəşirə evi və torpağı satmağı təklif etsə də, onlar satmayacağını bildirmişlər. Əzizov Bəşir Məcid oğlu və onun ailəsi İmran Əzizovdan evi və torpaq sahəsinin alqı-satqısı üçün 8000 manat pul almamış, İmran Bəşirə bir neçə dəfə 50-100 manat olmaqla ona pul vermiş və bildirmişdir ki, icazə ver xəcalətdən belə çıxım. Hazırda İmran həmin evin otaqlarından anbar kimi, torpaq sahəsindən isə əkin yeri kimi istifadə edir. İmran həmin torpaq sahəsini kol-kosdan təmizləmişdir, lakin bunu öz mənfəəti üçün etmişdir. 18.12.2009-cu ildə Bəşir Əzizov mübahisələndirilən evə və torpaq sahəsinə dair çıxarış almışdır. Əzizov Bəşir Məcid oğlu ilə Əzizov İmran Məcid oğlu arasında əmlakın yalnız istifadəsinə dair şifahi şərtləşmədən başqa rəsmi və ya qeyri-rəsmi heç bir alqı-satqı müqaviləsi olmamışdır. Əzizov Bəşir Məcid oğlu ilə Əzizov İmran Məcid oğlu arasında hər hansı bir müqavilənin bağlanması qanuni cəhətdən yolverilməzdir. Belə ki, sözügedən torpaq sahəsi paylı mülkiyyət hesab olduğundan Bəşirin və ailə üzvlərinin də razılığı olmalı idi. İmran Əzizovun iddiası əsassızdır. Qeyd edilənləri nəzərə alıb iddianın rədd edilməsi, qarşılıqlı iddianın təmin edilməsi barədə qətnamə çıxarılmasını xahiş etmişdir.

Cavabdeh Əzizov Bəşir Məcid oğlu kassasiya şikayətində apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsinin ləğv edilməsi, qarşılıqlı iddia tələbinin təmin edilməsi barədə qərar çıxarılmasını xahiş etmişdir.

Kassasiya şikayəti onunla əsaslandırılmışdır ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsinin

qətnaməsi Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 25, 26, 60-cı maddələrinin, Mülki Məcəlləsinin 144, 146-cı maddələrinin, MPM-in 4.1, 8.1, 9.1-ci maddələrinin tələblərinin pozulması ilə çıxarılmış, işin faktiki halları araşdırılmamış, nəticədə əsassız və qanunsuz qətnamə qəbul edilmişdir.

Şəki Apellyasiya Məhkəməsinin Mülki Kollegiyası qəbul etdiyi qətnaməni gəlidiyi nəticənin maddi hüquqi əsas kimi Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 222.3, 402.1, 567, 646.1, 24 iyun 2005-cil tarixədək qüvvədə olmuş 335.2-ci maddələrinə istinad etməklə onunla əsaslandırılmışdır ki, birinci instansiya məhkəməsi düzgün nəticəyə gəldiyindən və qətnamə faktlar nöqtəyi nəzərindən qanuni və əsaslı olduğundan Balakən Rayon Məhkəməsinin 22 may 2017-ci il tarixli qətnaməsi dəyişdirilmədən saxlanılmalıdır.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsinin gəlidiyi nəticə ilə bağlı kassasiya məhkəməsi aşağıdakıların qeyd olunmasını zəruri hesab etmişdir.

372.6. Apellyasiya instansiyası məhkəməsi birinci instansiya məhkəməsinin qətnaməsinin əsaslılığını onun düzünə və ya dolayısı ilə mübahisələndirilən hissəsində, şikayət qərarın ləğv edilməsinə yönəldikdə və ya apellyasiya şikayətində və ona etirazlarda ifadə olunmuş dəlillərə əsasən mübahisənin predmeti bölünməz olduqda isə tam yoxlayır.

Azərbaycan Respublikası MPM-in:

-372.1-ci, 372.6-cı, 372.7-ci maddələrinə əsasən apellyasiya instansiyası məhkəməsi tam hüquqlu məhkəmə kimi işə işdə olan və əlavə təqdim olunmuş sübutlar əsasında mahiyyəti üzrə baxır. Apellyasiya instansiyası məhkəməsi birinci instansiya məhkəməsinin qətnaməsinin əsaslılığını onun barəsində açıq və ya dolayısı ilə mübahisə edilən hissəsi üzrə, şikayət qərarın ləğv edilməsinə yönəldikdə və ya apellyasiya şikayətində və ona etirazlarda ifadə olunmuş dəlillərə əsasən mübahisənin predmeti bölünməz olduqda isə tam yoxlayır. Apellyasiya instansiyası məhkəməsi şikayətin dəlillərindən asılı olmayaraq, məhkəmənin maddi və prosessual hüquq normalarına riayət etməsini yoxlayır.

-88-ci maddəsinə əsasən məhkəmə sübutlara obyektiv, qərəzsiz, hərtərəfli və tam baxdıqdan sonra həmin sübutlara tətbiq edilməli hüquq normalarına müvafiq olaraq qiymət verir.

-106.1-ci maddəsinə əsasən işdə iştirak edən şəxslərin iş üçün əhəmiyyətli olan və onlara

məlum olan faktlar barədə izahatları iş üzrə toplanmış digər sübutlarla yanaşı yoxlanılmalı və qiymətləndirilməlidir.

-217.1-ci maddəsinə əsasən məhkəmənin qətnaməsi qanuni və əsaslı olmalıdır.

-218.1-ci maddəsinə əsasən qətnamə çıxarıldıqda hakim sübutları qiymətləndirir, iş üçün əhəmiyyətli olan nə kimi halların müəyyən edildiyini, nə kimi halların müəyyən edilmədiyini, tərəflərin hansı hüquqi münasibətdə olmalarını, həmin iş üzrə hansı qanunun tətbiq edilməli olduğunu və iddianın təmin olunub-olunmadığını müəyyən edir.

-220.4-cü maddəsinə əsasən qətnamənin əsaslandırıcı hissəsində işin məhkəmə tərəfindən müəyyən edilən halları, işin halları barədə məhkəmənin əsaslandırıldığı sübutlar və məhkəmənin bu və ya digər sübutları və iclasda iştirak edən şəxslərin istinad etdiyi qanun və hüquqi aktları rədd etmək üçün gətirdiyi dəlillər, habelə məhkəmənin qətnamə çıxararkən rəhbər tutduğu qanunlar və normativ hüquqi aktlar göstərilməlidir.

-392.2-ci maddəsinə görə apellyasiya şikayəti təmin edilmədikdə və ya məhkəmənin qətnaməsi dəyişdirildikdə, apellyasiya *instansiyası* məhkəməsi hansı dəlillərə əsasən şikayətin təmin edilmədiyini və yaxud qətnamənin dəyişdirildiyini göstərməyə borcludur.

“S.Əliyevanın şikayəti ilə əlaqədar Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Mülki İşlər Üzrə Məhkəmə Kollegiyasının 28 dekabr 2004-cü il tarixli qərarının Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasına və qanunlarına uyğunluğunun yoxlanılmasına dair” Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası Məhkəməsi Plenumunun 31 may 2006-cı il tarixli qərarında da şərh olunmuşdur ki, məhkəmə sübutlara obyektiv, qərəzsiz, hərtərəfli və tam baxdıqdan sonra həmin sübutlara tətbiq edilməli hüquq normalarına müvafiq olaraq qiymət verir. Məhkəmənin qətnaməsi qanuni və əsaslı olmalıdır. Qətnamə işin baxılması və həll olunması zamanı qüvvədə olan maddi və prosessual hüquq normalarına uyğun çıxarılmalıdır (MPM-nin 81, 88, 217.1 və 218.1-ci maddələri).

Mülki prosessual qanunvericiliyin göstərilən müddəalarına əsasən məhkəmə, özü tərəfindən müəyyən olunmuş işin hallarını və qənaətini formalaşdıran sübutları, bu və ya digər sübutları rədd etmək üçün istinad etdiyi dəlilləri və rəhbər tutduğu qanunları qətnamədə göstərməklə onu hüquqi cəhətdən əsaslandırılmalıdır. Məhkəmə

sübutları sadalamaqla kifayətlənməməli, hər bir sübutun, o cümlədən şahid ifadələrinin məzmunu qətnamədə şərh edilməli, sübutlar əlaqələndirməli, araşdırılan sübutların qəbul edilib-edilməməsinin səbəbləri aydın əsaslandırılmalıdır.

İş materiallarında olan:

JN 1334 KOD 40102018 olan Torpağa Mülkiyyət Hüququna dair Dövlət Aktının təsdiq edilmiş surətində göstərilmişdir ki, Balakən rayon Aqrar İslahat Komissiyasının 14 iyul 2001-ci il tarixli 07 nömrəli qərarı ilə Əzizov Bəşir Məcid oğluna, Əzizova Məhluqə Məsdi qızına, Əzizova Roza Bəşir qızına, Əzizova Aysel Bəşir qızına Balakən rayonu Hənifə kəndi ərazisindən 1.28 ha kənd təsərrüfatı təyinatlı torpaq sahəsi verilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsinin yanında Daşınmaz Əmlakın Dövlət Reyestri Xidməti tərəfindən 18 dekabr 2009-cu il tarixdə verilmiş MA seriyalı 0004839 Nəli Çıxarışın surətinə görə Balakən rayonu Hənifə kəndi ərazisində 0.20 ha torpaq sahəsində yerləşən 1 mərtəbəli 2 otaqlı ümumi sahəsi 35.7 kv/m-dən ibarət fərdi yaşayış evi Əzizov Bəşir Məcid oğlunun adına daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində 3 nömrəli reyestr kitabının 158 nömrəli vərəqində qeydiyyatda alınmışdır.

08 fevral 2005-ci il tarixli aktın surətində göstərilmişdir ki, 08 fevral 2005-ci il tarixdə Əzizov Bəşir Məcid oğlu ona və ailə üzvlərinə məxsus olan torpağı və evini Əzizov İmran Məcid oğluna üç min dörd yüz manat qiymətləndirib həmin pulun 1400 manatını verib, qalan 2000 manatı isə 2008-ci ilin fevral ayına qədər Notariat Kontorunda rəsmiləşdirdikdən sonra vermək şərti ilə satmışlar.

Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin

-213.1-ci maddəsinə əsasən iki və ya bir neçə şəxsin mülkiyyətində olan əşya onlara ümumi mülkiyyət hüququ əsasında mənsubdur.

-213.2-ci maddəsinə görə əşya mülkiyyət hüququnda mülkiyyətçilərin hər birinin payı müəyyənləşdirilməklə (paylı mülkiyyət) və ya belə paylar müəyyənləşdirilmədən (birgə mülkiyyət) ümumi mülkiyyətdə ola bilər.

213.3-cü maddəsinin tələbinə əsasən əşyaya ümumi mülkiyyət, qanunvericilikdə həmin əşyaya birgə mülkiyyət yaranmasının nəzərdə tutulduğu hallar istisna olmaqla, paylı mülkiyyətdir.

213.4-cü maddəsinə əsasən ümumi mülkiyyət təyinatı dəyişdirilmədən bölünə bilməyən əşyanın (bölünməz əşya) və ya bu

Məcəlləyə görə bölünməli olmayan əşyanın iki və ya bir neçə şəxsin mülkiyyətinə daxil olması zamanı yaranır. Bölünən əşyaya ümumi mülkiyyət bu Məcəllədə və ya müqavilədə nəzərdə tutulmuş hallarda yaranır.

215.4-cü maddəsinə görə hər bir mülkiyyətçi qalan mülkiyyətçilərin hüquqları ilə bir araya sığan dərəcədə əşyaya sahiblik, ondan istifadə və ona dair sərəncam vermək ixtiyarına malikdir. Əşyanı özgəninkiləşdirmək və ya yüklü etmək, habelə onun təyinatını dəyişmək üçün bütün iştirakçıların razılığı tələb olunur, bu şərtlə ki, onlar yekdilliklə ayrı qayda barədə razılaşmasınlar. Əgər ümumi mülkiyyətdəki paylar üzrə ipotekalar və ya torpaq sahələrinə yüklülük varsa, daha iştirakçılar əşyanın özünü həmin hüquqlarla yüklü edə bilməzlər.

215.5-ci maddəsinə əsasən paylı mülkiyyətdə olan əşyaya dair sərəncam verilməsi əşyanın bütün mülkiyyətçilərinin razılaşması əsasında həyata keçirilir.

İş materiallarında Əzizov Bəşir Məcid oğlunun onun və ailə üzvlərinin yuxarıda göstərilən paylı mülkiyyətində olan torpaq sahəsində onların payı olan hissəsini özgəninkiləşdirmə, o cümlədən satmasına razılıq verilməsini təsdiq edən heç bir sübut yoxdur. Digər tərəfdən iş materiallarından görünür ki, mübahisəli torpaq sahəsinin mülkiyyətçilərindən 25 may 1990-cı il tarixdə anadan olmuş Əzizova Aysel Bəşir qızı həmin torpaq sahəsini onun atası Bəşir Əzizovun qardaşı İmran Əzizova satılması barədə 08 fevral 2005-ci il tarixli akt tərtib edilərəkən 15 yaşını tamam olmamaqla yetkinlik yaşına çatmamışdır.

Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin :

-55.4-cü maddəsinə əsasən uşaq gəlirinə, vərəsəlik və ya hədiyyə şəklində əldə etdiyi əmlaka, habelə uşağın vəsaiti hesabına əldə edilmiş digər əmlaka mülkiyyət hüququna malikdir. Uşağın mülkiyyətində olan əmlak üzərində sərəncam vermək hüququ Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin müvafiq maddələri ilə müəyyən olunur.

-55.5-ci maddəsinə əsasən uşağın əmlakı valideynlər tərəfindən idarə olunarsa, mülki qanunvericiliyə uyğun olaraq onlara himayə altında olan şəxsin əmlakına sərəncam verənlərə dair qaydalar şamil olunur.

Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 36.2-ci maddəsinə əsasən Qəyyumluq və himayəçilik orqanının qabaqcadan icazəsini almadan qəyyum qəyyumluqda və ya

himayədə olanın əmlakının özgəninkiləşdirilməsinə, o cümlədən dəyişdirilməsinə və ya bağışlanmasına, bu əmlakın icarəyə, əvəzsiz istifadəyə verilməsinə və ya girov qoyulmasına dair əqdləri, qəyyumluqda və ya himayədə olana mənsub hüquqlardan imtinaya, onun əmlakının bölüşdürülməsinə və ya bu əmlakdan payların ayrılmasına səbəb olan əqdləri, habelə qəyyumluqda və ya himayədə olanın əmlakının azalmasına səbəb olan hər hansı digər əqdləri bağlaya bilməz, himayəçi isə onların bağlanması razılıq verə bilməz. Qəyyumluqda olanın əmlakının idarə edilməsi qaydası qanunvericiliklə müəyyənləşdirilir.

A.B.Əzizovanın torpaq payının atası tərəfindən satılmasına qəyyumluq və himayəçilik orqanın razılıq verilməsinə təsdiq edən sübut iş materiallarında yoxdur. Lakin apellyasiya instansiyası məhkəməsi yuxarıda göstərilən halları nəzərə almadan və apellyasiya şikayətinin dəlillərinə qiymət vermədən qeyd olunan

qətnaməni qəbul etmiş, nəticədə yuxarıda qeyd olunan maddi və prosessual hüquq normalarının tələbləri pozulmuşdur.

Azərbaycan Respublikası MPM-in 418.1-ci maddəsinin tələbinə görə maddi və prosessual hüquq normalarının pozulması və ya düzgün tətbiq olunmaması apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnamə və qərarının ləğv edilməsi üçün əsasdır.

Yuxarıda şərh olunanlara əsasən Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Mülki Kollegiyası Azərbaycan Respublikası MPM-in 418.1-ci maddəsinə əsasən apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən maddi və prosessual hüquq normaları pozulduğuna görə kassasiya şikayətini qismən təmin etmiş, Şəki Apellyasiya Məhkəməsi Mülki Kollegiyasının yuxarıda göstərilən 02 avqust 2017-ci il tarixli qətnaməsi ləğv edilmiş və iş yenidən baxılması üçün həmin məhkəməyə göndərilmişdir.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsi ərin etibarnamə əsasında təmsil etdiyi arvadının adından birgə mülkiyyətlərində olan əmlakı kredit müqaviləsi üzrə ipoteka ilə yüklü etməsini, sonuncunun arvadının razılığı olmadan etibarnamədən kredit müqaviləsi üzrə bank qarşısındakı öhdəlikərin yerinə yetirmək üçün öz maraqlarına uyğun istifadə etməsi kimi qiymətləndirmişdir.

Bakı şəhəri Nəsimi Rayon Məhkəməsinin 04 may 2017-ci il tarixli qətnaməsi ilə iddiaçı Həsənova Tərgül Şəmil qızının cavabdehlər “Rabitəbank” Açıq Səhmdar Cəmiyyəti, Həsənov İsa Cavad oğlu və Həsənov Babək İsa oğluna qarşı ipoteka müqavilələrinin etibarsız hesab edilməsi, ipotekaya xitam verilməsi və birgə nikah dövründə əldə edilmiş əmlakların bölünməsi tələbinə dair iddia ərizəsi təmin edilərək “Rabitəbank” Açıq Səhmdar Cəmiyyəti ilə Həsənov İsa Cavad oğlu, Həsənova Tərgül Şəmil qızı və Həsənov Babək İsa oğlu arasında Goranboy rayonu, Xan Qərvəndi kəndində yerləşən 0,25 ha torpaq sahəsi və onun üzərində olan 1 mərtəbəli, 5 otaqlı, ümumi sahəsi 189,3 kv.metr, yaşayış sahəsi 92,8 kv.metr və yardımçı sahəsi 96,5 kv.metrdən ibarət olan fərdi yaşayış evi barəsində bağlanmış 28 avqust 2013-cü il tarixli, GNC-1189 İP nömrəli ipoteka müqaviləsi etibarsız hesab edilmiş və həmin fərdi yaşayış evi üzərindəki ipotekaya xitam verilmiş, “Rabitəbank” Açıq Səhmdar Cəmiyyəti ilə Həsənov İsa Cavad oğlu arasında Goranboy rayonu, Xan Qərvəndi kəndində yerləşən 0,02 ha torpaq sahəsinə dair bağlanmış 28 avqust 2013-

cü il tarixli, GNC-1190 sayılı ipoteka müqaviləsi etibarsız hesab edilmiş və həmin torpaq sahəsi üzərindəki ipotekaya xitam verilmiş, “Rabitəbank” Açıq Səhmdar Cəmiyyəti ilə Həsənov İsa Cavad oğlu arasında “Toyota Land Cruiser” markalı, buraxılış ili 2011-ci il tarixli, ban nömrəsi JTMDU09J5B4039390 olan ağ mirvari rəngli avtomobilə dair bağlanmış 28 avqust 2013-cü il tarixli, GNC-1191 AV nömrəli ipoteka müqaviləsi etibarsız hesab edilmiş və həmin avtomobil üzərindəki ipotekaya xitam verilmiş, Goranboy rayonu, Xan Qərvəndi kəndində yerləşən 0,02 ha torpaq sahəsinə və “Toyota Land Cruiser” markalı, buraxılış ili 2011-ci il tarixli, ban nömrəsi JTMDU09J5B4039390 olan ağ mirvari rəngli avtomobilinə iddiaçı Həsənova Tərgül Şəmil qızının və cavabdeh Həsənov İsa Cavad oğlunun hər birinin 1/2 (ikidə bir) hissədə payı müəyyən edilmişdir.

Bakı Apellyasiya Məhkəməsi Mülki Kollegiyasının 14 sentyabr 2017-cı il tarixli qətnaməsi ilə cavabdeh «Rabitəbank» Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin apellyasiya şikayəti təmin edilməmiş, Bakı şəhəri Nəsimi Rayon

Məhkəməsinin 04 may 2017-ci il tarixli qətnaməsi cavabdeh «Rabitəbank» Açıq Səhmdar Cəmiyyətinə münasibətdə dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

İddiaçı Həsənova Tərgül Şəmil qızı cavabdehlər “Rabitəbank” Açıq Səhmdar Cəmiyyəti, Həsənov İsa Cavad oğlu və Həsənov Babək İsa oğluna qarşı ipoteka müqavilələrinin etibarsız hesab edilməsi, ipotekaya xitam verilməsi və birgə nikah dövründə əldə edilmiş əmlakların bölünməsi tələbinə dair iddia ərizəsi ilə məhkəməyə müraciət edərək, “Rabitəbank” Açıq Səhmdar Cəmiyyəti ilə Həsənov İsa Cavad oğlu, Həsənova Tərgül Şəmil qızı və Həsənov Babək İsa oğlu arasında Goranboy rayonu, Xan Qərvəndi kəndində yerləşən 0,25 ha torpaq sahəsi və onun üzərində olan 1 mərtəbəli, 5 otaqlı, ümumi sahəsi 189,3 kv.metr, yaşayış sahəsi 92,8 kv.metr və yardımçı sahəsi 96,5 kv.metrdən ibarət olan fərdi yaşayış evi barəsində bağlanmış 28 avqust 2013-cü il tarixli, GNC-1189 İP nömrəli ipoteka müqaviləsinin etibarsız hesab edilməsi və Goranboy rayonu, Xan Qərvəndi kəndində yerləşən 0.25 ha torpaq sahəsi və onun üzərində olan 1 mərtəbəli, 5 otaqlı, ümumi sahəsi 189.3 kv.metr, yaşayış sahəsi 92.8 kv.metr və yardımçı sahəsi 96,5 kv.metrdən ibarət olan fərdi yaşayış evi üzərindəki ipotekaya xitam verilməsi, “Rabitəbank” Açıq Səhmdar Cəmiyyəti ilə Həsənov İsa Cavad oğlu arasında Goranboy rayonu, Xan Qərvəndi kəndində yerləşən 0,02 ha torpaq sahəsinə dair bağlanmış 28 avqust 2013-cü il tarixli, GNC-1190 sayılı ipoteka müqaviləsinin etibarsız hesab edilməsi və Goranboy rayonu, Xan Qərvəndi kəndində yerləşən 0,02 ha torpaq sahəsi üzərindəki ipotekaya xitam verilməsi, “Rabitəbank” Açıq Səhmdar Cəmiyyəti ilə Həsənov İsa Cavad oğlu arasında “Toyota Land Cruiser” markalı, buraxılış ili 2011-ci il tarixli, ban nömrəsi JTMDU09J5B4039390 olan ağ mirvari rəngli avtomobilə dair bağlanmış 28 avqust 2013-cü il tarixli, GNC-1191 AV nömrəli ipoteka müqaviləsinin etibarsız hesab edilməsi və “Toyota Land Cruiser” markalı, buraxılış ili 2011-ci il tarixli, ban nömrəsi JTMDU09J5B4039390 olan ağ mirvari rəngli avtomobil üzərindəki ipotekaya xitam verilməsi, nikah dövründə əldə olunmuş Goranboy rayonu, Xan Qərvəndi kəndində yerləşən 0,02 ha torpaq sahəsinin və “Toyota Land Cruiser” markalı, buraxılış ili 2011-ci il tarixli, ban nömrəsi JTMDU09J5B4039390 olan ağ mirvari rəngli avtomobilin bölünərək ½ hissəsinə

iddiaçı Həsənova Tərgül Şəmil qızının, ½ hissəsinə isə cavabdeh Həsənov İsa Cavad oğlunun pay hüququnun müəyyən edilməsi, həmçinin 30 manat dövlət rüsumunun cavabdehlərdən tutularaq ona ödənilməsi barədə qətnamə çıxarılmasını xahiş etmişdir.

Məhkəmə iclasında iddiaçı Həsənova Tərgül Şəmil qızının nümayəndəsi Yusifov Araz Arzu oğlu iddia tələbini müdafiə edərək verdiyi izahatında göstərmişdir ki, 2015-ci ilin sonlarında iddiaçının oğlu Həsənov Babək İsa oğlu tərəfindən verilən məlumat əsasında məlum olmuşdur ki, cavabdeh Həsənov İsa Cavad oğlu ümumi paylı və birgə mülkiyyətdə olan bütün əmlakları banka girov qoyaraq pul götürmüşdür. Həmin məlumatların dəqiqləşdirilməsi məqsədi ilə verilmiş vəkil sorğularının cavabı əsasında təsdiq olunmuşdur ki, Həsənov İsa Cavad oğlu 28 avqust 2013-cü il tarixdə “Rabitəbank” ASC-nin Gəncə filialı ilə GNC-1189, GNC-1190 ip baş kredit müqaviləsi bağlayaraq, kreditordan 110000 manat məbləğində kredit vəsaiti götürmüşdür. Həmçinin o, ümumi paylı mülkiyyətdə olan Goranboy rayonu, Xan Qərvəndi kəndində yerləşən fərdi yaşayış evini iddiaçı Tərgül Həsənova tərəfindən ona verdiyi etibarnamədən istifadə edərək 28 avqust 2013-cü il tarixli, GNC-1189 İP nömrəli, ümumi birgə mülkiyyətdə olan Goranboy rayonu, Xan Qərvəndi kəndində yerləşən 0,02 torpaq sahəsini 28 avqust 2013-cü il tarixli, GNC-1 190 sayılı və “Toyota Land Cruiser” markalı, buraxılış ili 2011-ci il tarixli, ban nömrəsi JTMDU09J5B4039390 olan ağ mirvari rəngli avtomobili 28 avqust 2013-cü il tarixli GNC-1191 AV nömrəli ipoteka müqavilələrinə əsasən “Rabitəbank” ASC-yə ipoteka qoymuşdur. Həmin müqavilələr bağlandığı andan etibarsız əqdlərdir. Çünki, hər üç əmlak ipoteka ilə yüklü edilərkən iddiaçının xəbəri olmamış, bu barədə onun razılığı alınmamış və müqavilələr mülki və ailə qanunvericiliyinin tələblərinə əməl edilmədən bağlanmışdır. Belə ki, iddiaçı Tərgül Həsənova cavabdeh Həsənov İsa Cavad oğlu ilə 1980-ci ildə rəsmi nikaha daxil olmuşdur. Cavabdehlə uzun müddət mehriban ailə kimi birlikdə yaşasalar da, sonradan aralarındakı münasibətlər pisləmiş, ailədə söz-söhbətlər yaranmış və birgə yaşamaq qeyri-mümkün olmuşdur. Ona görə də 2010-cu ilin sonlarında T.Həsənova İ.Həsənovdan faktiki olaraq ayrılmış, həmin vaxtdan iddiaçı oğlu Həsənov Cavad İsa oğluna məxsus olan evə köçərək oğlu ilə birlikdə yaşamağa başlamışdır. Qeyd olunan tarixdən etibarən iddiaçının cavabdeh

İsa Həsənovla münasibətləri kəsilmiş və birgə təsərrüfat aparmamışdır. Odur ki, adları qeyd olunan əmlaklar Həsənov İsa Cavad oğlu tərəfindən yüklü edilərkən iddiaçı Tərgül Həsənovanın xəbəri olmamışdır. Mübahisəli fərdi yaşayış evi Daşınmaz Əmlakın Dövlət Reyestri Xidmətinin Bərdə Ərazi İdarəsinin 1812003885 qeydiyyat nömrəli 27.07.2012-ci il qeydiyyat tarixli çıxarışına əsasən Həsənova Tərgül Şəmil qızının, Həsənov İsa Cavad oğlunun və Həsənov Babək İsa oğlunun ümumi paylı mülkiyyətlərindədir. Tərgül Həsənova 2010-cu ildən İsa Həsənovla ayrıldıqdan sonra müvəqqəti olaraq oğlunun evində yaşamış və başqa yaşayış yerinin olmadığına görə fərdi yaşayış evinin ona məxsus hissəsini və həmin vəsait hesabına ayrı ev almaq qərarına gəlmişdir. İddiaçı bu barədə əmlakın digər payçıları olan oğluna və həyat yoldaşına bildirdikdə isə, cavabdeh İ.Həsənov həmin evin tam şəkildə satılmasını, əldə olunan vəsaitin bölünməsinə təklif etmişdir. Bu barədə aralarında razılıq əldə edildiyindən, İsa Həsənov iddiaçıdan və oğlu Babəkdən etibarnamə istəmişdir. İddiaçı da uzun illər boyunca aralarında yaranmış etibarlı ailə münasibətlərinə güvənərək evin satılması barədə Həsənova İsa Cavad oğluna etibarnamə vermişdir. Bundan sonra iddiaçı dəfələrlə İsa Həsənovdan evin satılıb-satılmaması barədə maraqlandıqda o, hələ evi sata bilmədiyini söyləmişdir. Lakin sonradan oğlu evin kredit borcuna görə ipoteka ilə yüklü edilməsindən xəbər tutmuş və bu barədə iddiaçıya xəbər vermişdir. İ.Həsənov özü yaxşı bilirdi ki, onunla bütün ailə münasibətləri pozulduğu üçün heç vaxt onun kredit borcuna görə ümumi birgə əmlakın banka girov qoyulmasına razılıq verilməzdi. O isə bunu bildiyi halda, verilən etibarnamədən sui-istifadə edərək razılıq olmadan evi banka girov qoymuşdur. Bu isə iddiaçının fərdi yaşayış evi ilə əlaqədar bağlanmış ipoteka müqaviləsindən xəbərsiz olduğunu və həmin müqavilənin bağlanılmasına dair onunla iradə ifadəsinin olmadığını göstərir. Cavabdehin etibarnamədən sui-istifadə etdiyini göstərən digər hal isə, kredit borcuna görə ipoteka ilə yüklü edilən ümumi birgə mülkiyyətdə olan digər əmlaklar barəsində ipoteka müqaviləsi bağlanması barədə iddiaçının razılığının alınmaması və bu barədə onun tərəfindən hər hansı etibarnamə verilməməsidir. Çünki, iddiaçı cavabdehlə ancaq evin alqı-satqı edilməsi barədə razılığa gəldiyi üçün məhz etibarnaməni də xüsusiləşdirirək fərdi yaşayış evi haqqında vermişdir. Lakin, buna baxmayaraq,

bankdan kredit götürə bilmək üçün iddiaçının razılığı olmadan bütün əmlaklar yüklü edilmişdir. Bütün bunlar iddiaçı Tərgül Həsənovanın evə dair ipoteka müqaviləsinin bağlanılmasına yönələn iradəsinin olmamasına dəlalət edir ki, bu hal həmin müqavilənin etibarsızlığı üçün əsasdır. Bundan başqa, görüldüyü kimi mülki qanunvericiliyin şəxsin təmsil edilən adından şəxsən özü barəsində əqdlər bağlanılmasını qadağan etdiyi halda, İsa Həsənov özünə kredit götürmək üçün Tərgül Həsənovanın ona verdiyi etibarnamədən çıxış edərək adından öz xeyrinə ipoteka müqaviləsi bağlamış və fərdi yaşayış evini öz borcuna görə ipoteka ilə yüklü etmişdir. Kredit vəsaiti birgə təsərrüfat aparmadığı dövrdə iddiaçıdan xəbərsiz götürmüş və onun hara xərclənməsindən də məlumatı olmamışdır. Bundan başqa Goranboy rayonu, Xanqərvəndi kəndində yerləşən 0,02 ha torpaq sahəsi və “Toyota Land Cruiser” markalı, buraxılış ili 2011-ci il tarixli, ağ mirvari rəngli avtomobil nikah dövründə əvəzli qaydada əldə edilmiş ümumi birgə əmlak olmasına baxmayaraq, Həsənov İsa Cavad oğlu tərəfindən iddiaçının məlumatı və razılığı olmadan cavabdeh “Rabitəbank” ASC-yə ipotekaya qoymuşdur. Belə ki, Goranboy rayonu, Xanqərvəndi kəndində yerləşən 0,02 ha torpaq sahəsi Goranboy rayon Xanqərvənd Bələdiyyə Şurasının 06 avqust 2004-cü il tarixli qərarı ilə Həsənov İsa Cavad oğlu ilə alqı-satqı edilməsi üçün ayrılmışdır. Həsənov İsa Cavad oğlu tərəfindən torpağın dəyəri bələdiyyəyə ödənilərək əldə edilmiş və DƏDRX-də həmin torpaq sahəsi üzərində mülkiyyət hüquqları qeydə alınmışdır. Bu barədə 31.10.2012-ci il tarixdə DƏDRX-in Bərdə Ərazi İdarəsi tərəfindən həmin torpaq sahəsinə dair 1812006055 qeydiyyat nömrəli çıxarış verilmişdir. Həmçinin, “Toyota Land Cruiser” markalı avtomobil alqı-satqı əsasında əldə edilmişdir. Göstərilən əmlakların banka girov qoyulmasından iddiaçının xəbəri olmamış və həmin əmlaklara dair ipoteka müqavilələri bağlanarkən razılığı alınmamışdır. Lakin notariat işinə əlavə edilmiş sənədlərdən görünür ki, Goranboy rayonu, Xanqərvəndi kəndində yerləşən 0,02 ha torpaq sahəsinə dair ipoteka müqaviləsi bağlanması üçün iddiaçı Tərgül Həsənovanın adından razılıq ərizəsi yazılmış və Həsənov İsa Cavad oğlu tərəfindən imza edilmişdir. İddiaçının adından imza etməsi üçün onun səlahiyyətini təsdiq edən etibarnamə olaraq onun fərdi yaşayış evi üçün verdiyi etibarnamə notariat işinə əlavə edilmişdir. Bu isə onu göstərir ki, Həsənov İsa Cavad oğlu iddiaçının

adından çıxış edərək razılıq ərizəsini imzalayarkən səlahiyyəti olmamış və iddiaçının xəbəri olmadan əmlakı banka girov qoymuş və bununla da iddiaçının mülkiyyət hüquqlarını kobud surətdə pozulmuşdur. Göstərilənləri nəzərə alaraq, məhkəmədən iddia ərizəsinin təmin edilməsini xahiş etmişdir.

“Rabitəbank” Açıq Səhmdar Cəmiyyətinin nümayəndəsi iddia tələbini qəbul etməyərək izahatında göstərmişdir ki, iddiaçı tərəfindən iddia tələbinin əsaslandığı hallara dair sübutlar məhkəməyə təqdim edilməmişdir. Belə ki, iddiaçı Həsənova Tərgül Şəmil qızı və cavabdeh Həsənov İsa Cavad oğlu əslində birgə iddiaçı kimi çıxış etsəydilər tələbləri daha inandırıcı olardı. Tərgül Həsənova və İsa Həsənov rəsmi olaraq boşanmışlar. Onlar 2010-cu ildən ayrı yaşayırlar. Lakin nə birinci halda, nə də ikinci izahata dair heç bir sübut təqdim edilməmişdir. Mübahisə edilən ipoteka müqavilələri qanuni əsaslarla bağlandığından onların etibarsız sayılmasına hər hansı əsas mövcud deyildir. Həmçinin, 28 avqust 2013-cü il tarixli ipoteka müqaviləsinin etibarsızlığı üzrə iddia müddəti 28 avqust 2014-cü il tarixdə bitmişdir. Göstərilənləri nəzərə alaraq, məhkəmədən iddia ərizəsinin əsassız olduğu üçün rədd edilməsini xahiş etmişdir.

Kassasiya şikayətinin dəlilləri

Cavabdeh “Rabitəbank” ASC-nin kassasiya şikayətində apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsinin ləğv edilərək mülki işin yenidən baxılması üçün həmin məhkəməyə göndərilməsi barədə qərar çıxarılmasını xahiş etmiş və şikayətini onunla əsaslandırılmışdır ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsi Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 140, 269, 271.1, 375.2, 376-cı maddələrinin tələblərinin pozulması ilə çıxarılmış, işin faktiki halları araşdırılmamış, nəticədə əsassız və qanunsuz qətnamə qəbul edilmişdir.

Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Mülki Kollegiyası qəbul etdiyi qətnaməni gəldiyi nəticənin maddi hüquqi əsas kimi Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 225.1, 359.1, 359.3, 362.1, 362.2.2, 213.7, 277.1, 225.6, 337.1, Ailə Məcəlləsinin 32.1, 33.4-cü “İpoteka haqqında” Qanunun 8.1-ci maddələrinin “İnsan Hüquqları və Əsas Azadlıqları”nın 35-ci maddəsinin 3-cü bəndinə istinad etməklə onunla əsaslandırılmışdır ki, təmsil olunan təmsilçilikdə ən üstün müdafiəyə malik olduğundan onun qanuni

maraqları təmin edilməlidir. Təmsil edilən şəxs belə etibarnamənin verilməsində hansı əqdlərin bağlanmasına yönələn iradə ifadəsi olması nəzərə alınmalıdır. Belə ki, həmin şəxs tərəfindən verilən etibarnamədə konkret subyektə münasibətdə konkret şərtlərlə əqdin bağlanmasına dair səlahiyyətlər əks olunmuşdursa, o zaman təmsil olunanın iradə və maraqları müəyyən şəkildə ifadə olunur və təmsilçi təmsil olunanın özünün formalaşdırdığı iradənin vasitəçisi qismində çıxış edir. Hazırkı işin müəyyən edilmiş faktiki hallarından isə görünür ki, «Rabitəbank» ASC ilə İsa Həsənov arasında bağlanmış 28 avqust 2013-cü il tarixli kredit müqaviləsi (əsas öhdəlik) İsa Həsənovun *maraqlarına uyğun* bağlanmışdır. Belə ki, bu müqavilədə bərcu təmsil olunan Tərgül Həsənova deyil, İsa Həsənov özü olmuşdur. Tərəflərin ümumi birgə mülkiyyətində olan Goranboy rayonu, Xan Qərvəndi kəndində yerləşən 0,25 ha torpaq sahəsinə və onun üzərində olan 1 mərtəbəli, 5 otaqlı, ümumi sahəsi 189,3 m² ibarət fərdi yaşayış evinə dair (öhdəliyi təmin edən) ipoteka müqaviləsi də Tərgül Həsənovanın etibarnaməsi əsasında İsa Həsənov tərəfindən kredit müqaviləsi üzrə bank qarşısında özünün öhdəliklərinin təmin olunması üçün bağlanmışdır. Burada nəzərə alınmalıdır ki, T.Həsənova (təmsil olunan) evə dair İ.Həsənova etibarnamə verərkən bu etibarnamə ilə onun maraqlarını üçüncü şəxslər qarşısında təmsil etmək və İ.Həsənovun özünün maraqları daxilində deyil, onun maraqlarından hərəkət etmək səlahiyyəti vermişdir. Göründüyü kimi, cavabdeh İ.Həsənov etibarnamə əsasında mübahisə predmeti olan fərdi yaşayış evini özünün maraqları baxımından ipoteka ilə yüklü etməklə (əqdi bağlamaqda) haqlı olmamış, nəticədə iddiaçının mülkiyyət hüquqları pozulmuşdur (*«M.Şahverdiyevanın şikayəti üzrə» Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsinin 23 iyul 2013-cü il tarixli Qərarındakı hüquqi mövqeyi*). Bununla yanaşı, iddiaçı həmin etibarnamədən istifadə edərək, iddiaçı ilə ümumi birgə mülkiyyətlərində olan digər əmlakları (torpaq sahəsi və avtomobil) da ipoteka ilə yüklü etmişdir ki, etibarnamədə həmin əmlaklara bağlı ümumiyyətlə hər hansı səlahiyyət göstərilməmişdir.

Qanunvericiliyin qeyd edilən normalarından göründüyü kimi, əqdin etibarsızlığı dedikdə qanunla müəyyənləşdirilmiş şərtləri pozmaqla bağlanan və məzmununda nəzərdə tutulmuş mülki-hüquqi münasibətləri yaratmayan, yalnız

özünün etibarsızlığı ilə bağlı nəticələrə səbəb ola bilən əqd anlaşılır.

Beləliklə, məhkəmə kollegiyası, işin faktiki hallarını və qanunvericiliyin qeyd edilən müddəalarını nəzərə alaraq hesab edir ki, birinci instansiya məhkəməsi haqlı olaraq ipoteka müqavilələrini etibarsız hesab edərək, ipotekalara xitam verilməsi nəticəsinə gəlmişdir. Tərəflərin ipoteka ilə yüklü edilmiş hər üç əmlak üzərində əvvəlcədən (ipoteka müqavilələri bağlanan zamanı) payları qanunla müəyyən edilmiş qaydada müəyyən olunmamışdır. Belə olan halda isə, yuxarıda qeyd edildiyi kimi ümumi birgə mülkiyyətdə olan əmlak yalnız bütün mülkiyyətçilərin razılığı ilə ipoteka ilə yüklü edilə bilər. Mübahisələndirilən müqavilələr bağlandığı anda isə belə bir hal mövcud olmadığından, ipoteka müqavilələrinin qismən etibarsız sayılması qanunvericiliyin tələblərinə zidd olardı.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsinin gəldiyi nəticə ilə bağlı kassasiya məhkəməsi aşağıdakıları qeyd etmişdir.

Azərbaycan Respublikası Mülki Prosesual Məcəlləsinin:

-4.1-ci maddəsinə əsasən bütün fiziki və hüquqi şəxslər özlərinin qanunla qorunan hüquq və azadlıqlarını, eləcə də maraqlarını qorumaq və təmin etmək məqsədi ilə qanunla müəyyən edilmiş qaydada məhkəmə müdafiəsindən istifadə etmək hüququna malikdirlər.

-47.1-ci maddəsinə görə işdə iştirak edən şəxslər prosesual qanunvericiliklə onlara verilmiş prosesual hüquqlardan vicdanla istifadə etməyə borcludurlar.

-77.1-ci maddəsinə əsasən hər bir tərəf öz tələblərinin və etirazlarının əsası kimi istinad etdiyi halları sübut etməlidir.

-88-ci maddəsinə əsasən məhkəmə sübutlara obyektiv, qərəzsiz, hərtərəfli və tam baxdıqdan sonra həmin sübutlara tətbiq edilməli hüquq normalarına müvafiq olaraq qiymət verir.

-106.1-ci maddəsinə əsasən işdə iştirak edən şəxslərin iş üçün əhəmiyyətli olan və onlara məlum olan faktlar barədə izahatları iş üzrə toplanmış digər sübutlarla yanaşı yoxlanılmalı və qiymətləndirilməlidir.

-217.3-cü maddəsinə əsasən qətnamə iş üzrə müəyyən edilmiş həqiqi hallara və tərəflərin qarşılıqlı münasibətinə uyğun əsaslandırılmalıdır.

-365-ci maddəsinə görə apellyasiya icraatına bu fəslin və bu Məcəllənin müddəaları tətbiq olunur

-372.6-ci maddəsinə əsasən Apellyasiya instansiyası məhkəməsi birinci instansiya məhkəməsinin qətnaməsinin əsaslılığını onun düzünə və ya dolayısı ilə mübahisələndirilən hissəsində, şikayət qərarın ləğv edilməsinə yönəldikdə və ya apellyasiya şikayətində və ona etirazlarda ifadə olunmuş dəlillərə əsasən mübahisənin predmeti bölünməz olduqda isə tam yoxlayır.

-372.7-ci maddəsinin tələbinə əsasən apellyasiya instansiyası məhkəməsi şikayətin dəlillərindən asılı olmayaraq, məhkəmənin maddi və prosesual hüquq normalarına riayət etməsini yoxlayır.

Hazırkı işin mübahisəsiz halı ondan ibarətdir ki, iddiaçı Həsənova Tərgül Şamil qızı və cavabdeh Həsənov İsa Cavad oğlu 02 dekabr 1980-ci ildə rəsmi nikaha girməklə evlənmişlər. Onlar birgə nikah dövründə Goranboy rayonunun Xan Qərvəndi kəndində 0,25 ha torpaq sahəsində yerləşən ümumi sahəsi 189,3 kv.metr olan fərdi yaşayış evi, həmin kənddə 0,02 ha torpaq sahəsi və "Toyota Land Cruiser" markalı, buraxılış ili 2011-ci il tarixli, ban nömrəsi JTMDU09J5B4039390 olan ağ mirvari rəngli avtomobil əldə edilmişlər. Azərbaycan Respublikası Daşınmaz Əmlakın Dövlət Reyestri Xidmətinin Hüquqların dövlət qeydiyyatı haqqında daşınmaz əmlakın dövlət reyestrindən 27 iyul 2012-ci il tarixli, MA seriyalı 0399835 sayılı qeydiyyat nömrəli çıxarışına görə Goranboy rayonu, Xan Qərvəndi kəndində yerləşən 0,25 ha torpaq sahəsi və onun üzərində olan 1 mərtəbəli, 5 otaqlı, ümumi sahəsi 189,3 kv.metr, yaşayış sahəsi 92,8 kv.metr və yardımçı sahəsi 96,5 kv.metrdən ibarət olan fərdi yaşayış evi ümumi mülkiyyət hüququ əsasında Həsənov İsa Cavad oğlunun, Həsənova Tərgül Şamil qızının və Həsənov Babək İsa oğlunun adına 27 iyul 2012-ci il tarixdə qeydiyyata alınmışdır. Azərbaycan Respublikası Daşınmaz Əmlakın Dövlət Reyestri Xidmətinin Hüquqların dövlət qeydiyyatı haqqında daşınmaz əmlakın dövlət reyestrindən 13 oktyabr 2012-ci il tarixli, RX seriyalı 0030686 sayılı qeydiyyat nömrəli çıxarışına əsasən Goranboy rayonu, Xan Qərvəndi kəndində yerləşən 0,02 ha torpaq sahəsi Həsənov İsa Cavad oğlunun adına 13 oktyabr 2012-ci il tarixdə qeydiyyata alınmışdır.

Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin:

-32.1-ci maddəsinə əsasən nikah müddətində ər-arvadın əldə etdikləri əmlak onların ümumi birgə mülkiyyəti sayılır.

-33.2-ci maddəsinə görə ər-arvadın ümumi əmlakı üzərində sərəncam əqdini onlardan biri həyata keçirirsə, bu halda güman edilir ki, o, digərinin razılığı ilə hərəkət edir.

-33.4-cü maddəsinə görə ər-arvaddan birinin daşınmaz əmlak üzərində sərəncam vermək barədə notariat qaydasında təsdiq edilən və (və ya) qeydiyyatata alınan əqdlər bağlaması üçün digər tərəfin notariat qaydasında təsdiq edilmiş razılığı lazımdır. Ərin (arvadın) bu barədə notariat qaydasında təsdiq olunmuş razılığı olmadıqda, bu əqd Azərbaycan Respublikasının Mülki Məcəlləsi ilə müəyyən olunmuş müddətdə mübahisələndirilə bilər.

Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin:

-225.6-ci maddəsinə əsasən daşınmaz əmlaka birgə hüququ olan ər (arvadın) razılığı olmadan daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində qeydə alınmış hüquq barədə bağlanmış müqavilə etibarsız hesab edilir. Bu, həmçinin əldə edənin belə hüququn yalnız müqavilə tərəfinə məxsus olması barədə vicdanlı olduğu hallara da aiddir. Əgər müqavilə üzrə tərəf müqavilənin etibarsızlığını bilirdisə və ya bilməli idisə, əldə edən həmin tərəfdən etibarsızlıqdan irəli gələn zərərin əvəzinin ödənilməsinə tələb edə bilər.

-337.1-ci maddəsinə görə bu Məcəllədə müəyyənləşdirilmiş şərtləri pozmaqla bağlanmış əqd etibarsızdır. Etibarsız əqdlər mübahisə edilən əqdlər və ya əhəmiyyətsiz əqdlər ola bilər.

-359.1, 359.3-cü maddələrinə görə əqd təmsilçi vasitəsi ilə də bağlana bilər. Bir şəxs (təmsilçinin) etibarnaməyə, qanunun göstərişinə və ya buna vəkil edilmiş dövlət və ya bələdiyyə orqanının aktına əsaslanan səlahiyyətə görə başqa şəxs (təmsil edilən) adından bağladığı əqd təmsil edilənin mülki hüquq və vəzifələrini bilavasitə yaradır, dəyişdirir və onlara xitam verir. Səlahiyyət həmçinin təmsilçinin fəaliyyət göstərdiyi şəraitdən də (pərakəndə ticarətdə satıcı, kassir və i.a.) bəlli ola bilər. Təmsilçi təmsil edilən adından şəxsən özü barəsində əqdlər bağlaya bilməz. O, həmçinin kommersiya təmsilçiliyi halı və qiymətli kağızlar bazarında brokerlik halı istisna olmaqla, eyni zamanda, təmsilçisi olduğu şəxs barəsində bu cür əqdlər bağlaya bilməz.

-362.1, 362.2-ci maddələrinə əsasən bir şəxsin üçüncü şəxslər qarşısında təmsilçilik üçün başqa şəxsə verdiyi ~~yazılı~~ vəkalət etibarnamə sayılır. Təmsil edilən təmsilçinin əqd bağlaması üçün ~~yazılı~~ vəkaləti bilavasitə müvafiq üçüncü şəxsə təqdim edə bilər. Notarial forma tələb edən

əqdlərin bağlanması üçün etibarnamə notariat qaydasında təsdiqlənməlidir.

-269.4, 269.5-ci maddələrinə görə ipoteka daşınmaz əşyalara, habelə rəsmi reyestrde qeydə alınmalı olan daşınar əşyalara əşya hüquqlarının məhdudlaşdırılmasıdır. Girov və ipoteka girov qoyanın (borclunun) girov saxlayan (kreditor) qarşısında əsas öhdəliyinin icrasının təmin edilməsi üçün əlavə (aksessor) əşya hüququdur.

-271.1, 271.2-ci maddələrinə görə əşyanı girov qoyan (ipoteka qoyan) yalnız onun mülkiyyətçisi ola bilər. Mülkiyyətçi olmayan şəxsdən ipoteka (girov) hüququnun əldə edilməsinin hüquqi nəticələri bu Məcəllənin 140-cı və 182-ci maddələrinin müddəalarına uyğun olaraq müəyyən edilir. Girov qoyan (ipoteka qoyan) həm borclu, həm də üçüncü şəxs ola bilər.

-307.6-cı maddəsinə əsasən ipoteka müqaviləsi ipoteka verən və ipoteka saxlayan tərəfindən, habelə ipoteka verən borclu deyildirsə, borclu tərəfindən imzalanmış bir sənədin tərtibi yolu ilə yazılı formada bağlanmalıdır.

-309.1, 309.2-ci maddələrinə görə daşınmaz əmlakın ipotekası haqqında müqavilə daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində, daşınar əmlakın ipotekası haqqında müqavilə isə dövlət qeydiyyatına alınmalı olan daşınar əmlakın rəsmi reyestrində qeydə alınmalıdır. İpotekanın dövlət qeydiyyatı qanunda nəzərdə tutulmuş qaydada aparılır.

“İpoteka haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun:

-8.1-ci maddəsinə əsasən ümumi birgə mülkiyyətdə olan əşya bütün mülkiyyətçilərin notariat qaydasında təsdiq olunmuş razılığı ilə ipoteka qoyula bilər.

-10.2-ci maddəsinə görə ipoteka müqaviləsi ipoteka qoyan və ipoteka saxlayan tərəfindən, habelə ipoteka qoyan borclu deyildirsə, borclu tərəfindən imzalanmış bir sənədin tərtibi yolu ilə yazılı formada bağlanılır. Daşınmaz əşyanın ipotekası haqqında müqavilə notariat qaydasında təsdiqlənməlidir.

-11.1-ci maddəsinə əsasən daşınmaz əşyanın ipotekası haqqında müqavilə daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində, daşınar əşyanın ipotekası haqqında müqavilə isə daşınar əmlakın rəsmi reyestrində qeydə alınmalıdır.

-12.1, 12.2-ci maddələrinə görə daşınmaz əşyanın ipotekasının dövlət qeydiyyatı “Daşınmaz əmlakın dövlət reyestri haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanununa uyğun olaraq həyata keçirilir.

-12.2. Rəsmi reyestrdə üzərində mülkiyyət hüquqları qeydə alınan daşınar əşyanın ipotekası həmin əşyanın dövlət reyestrini aparın müvafiq icra hakimiyyəti orqanı tərəfindən *dövlət qeydiyyatına* alınır.

İş materiallarında olan:

-Bakı şəhəri 19 saylı notariat kontorunda verilmiş 03 oktyabr 2012-ci il tarixli, ƏN-I № 120071 sayılı etibarnamənin surətindən görünür ki, Həsənova Tərgül Şəmil qızı ona məxsus olan Goranboy rayonu, Xan Qərvəndi kəndində fərdi yaşayış evində olan payına dair Həsənov İsa Cavad oğlunun adına etibarnamə vermişdir.

03 oktyabr 2042-ci ilədək qüvvədə olan həmin etibarnamədə iddiaçı Tərgül Həsənova əri olan cavabdeh İsa Həsənova evdə olan payının üzərində sərənvam vermək, satmaq, bağışlamaq, dəyişməklə yanaşı, həmçinin ipoteka qoymağı, pulunu almağı, buna dair müqaviləni imzalamağı, bu tapşırığın yerinə yetirilməsi ilə əlaqədar adından ərizə verməyi və digər hərəkətləri etməsini də etibar etmişdir.

Bakı şəhəri 19 saylı Notariat Kontorunda verilmiş 08 oktyabr 2012-ci il tarixli ƏN-1N325176 sayılı etibarnamənin surətindən isə görünür ki, Həsənov Babək İsa oğlu da ona məxsus əmlaka dair Həsənov İsa Cavad oğlunun adına etibarnamə vermişdir. 08 oktyabr 2042-ci ilədək qüvvədə olan həmin etibarnamə ilə Babək Həsənov İsa Həsənova əmlakın üzərində qanunla icazə verilmiş bütün tədbirləri görməklə yanaşı, əmlakını ipoteka (girov) qoymağı da etibar etmişdir.

-“Rabitəbank” Açıq Səhmdar Cəmiyyəti ilə Həsənov İsa Cavad oğlu arasında bağlanmış 28 avqust 2013-cü il tarixli baş kredit müqaviləsinin surətindən görünür ki, “Rabitəbank” Açıq Səhmdar Cəmiyyəti tərəfindən Həsənov İsa Cavad oğluna 36 ay müddətinə illik 20 faiz olmaqla 110000 (bir yüz on min) manat məbləğində kredit vəsaiti verilmişdir.

-“Rabitəbank” Açıq Səhmdar Cəmiyyəti ilə Həsənov İsa Cavad oğlu arasında bağlanmış 28 avqust 2013-cü il tarixli, GNC-1189 İP sayılı ipoteka müqaviləsinin surətindən görünür ki, Həsənov İsa Cavad oğlu 28 avqust 2013-cü il tarixli, GNC-1189 İP sayılı kredit müqaviləsinin təminatı kimi ümumi mülkiyyətində olan Goranboy rayonu, Xan Qərvəndi kəndində yerləşən 0,25 ha torpaq sahəsini və onun üzərində olan 1 mərtəbəli, 5 otaqlı, ümumi sahəsi 189,3 kv.metr, yaşayış sahəsi 92,8 kv.metr və yardımçı sahəsi 96,5 kv.metrdən ibarət olan fərdi yaşayış

evini bankın xeyrinə ipoteka ilə yüklü etmişdir. Həsənov İsa Cavad oğlu qeyd edilən daşınmaz əmlakın ümumi birgə mülkiyyətçiləri olan Həsənova Tərgül Şəmil qızının və Həsənov Babək İsa oğlunun adından onların ona verdikləri qeyd olunan etibarnamələr əsasında onların adından da həmin ipoteka müqaviləsinə imzalamışdır.

-“Rabitəbank” Açıq Səhmdar Cəmiyyəti ilə Həsənov İsa Cavad oğlu arasında bağlanmış 28 avqust 2013-cü il tarixli, GNC-1190 İP sayılı ipoteka müqaviləsinin surətindən görünür ki, Həsənov İsa Cavad oğlu 28 avqust 2013-cü il tarixli, GNC-1190 İP sayılı kredit müqaviləsinin təminatı kimi Goranboy rayonu, Xan Qərvəndi kəndində yerləşən 0,02 ha torpaq sahəsini bankın xeyrinə ipoteka ilə yüklü etmişdir.

-28 avqust 2013-cü il tarixli razılıq ərizəsinin surətindən görünür ki, Həsənova Tərgül Şəmil qızının adından Goranboy rayonu, Xan Qərvəndi kəndində yerləşən 0,02 ha torpaq sahəsinin bankın xeyrinə ipoteka ilə yüklü edilməsi barədə razılıq ərizəsi Həsənov İsa Cavad oğlu tərəfindən imzalanmışdır.

-“Rabitəbank” Açıq Səhmdar Cəmiyyəti ilə Həsənov İsa Cavad oğlu arasında bağlanmış 28 avqust 2013-cü il tarixli, GNC-1191AV sayılı ipoteka müqaviləsinin surətindən görünür ki, Həsənov İsa Cavad oğlu 28 avqust 2013-cü il tarixli baş kredit müqaviləsinin təminatı kimi mülkiyyətində olan “Toyota Land Cruiser” markalı, buraxılış ili 2011-ci il tarixli, ban nömrəsi JTMDU09J5B4039390 olan ağ mirvari rəngli avtomobili bankın xeyrinə ipoteka ilə yüklü etmişdir.

-Azərbaycan Respublikası DİN BDYPI-nin ipoteka müqaviləsinin qeydiyyatına alınması ilə əlaqədar daşınar əmlakın müvafiq rəsmi reyestrindən 05 sentyabr 2013-cü il tarixli, AA 098357 sayılı çıxarışının surətindən görünür ki, ipoteka predmeti olan «Toyota Land Cruiser» minik markalı, 22-BC-111 dövlət qeydiyyat nişanlı avtomobilə dair bağlanmış ipoteka müqaviləsi dövlət qeydiyyatına alınmışdır.

-Nikahın pozulması barədə şəhadətnamənin surətindən görünür ki, Həsənov İsa Cavad oğlu ilə Həsənova Tərgül Şəmil qızı arasında olan nikah ləğv edilmiş və bu barədə nikahın ləğv edilməsi haqqında akt qeydləri kitabında 09 sentyabr 2016-cı il tarixdə 78 nömrə ilə qeyd aparılmışdır.

Göründüyü kimi iddiaçı T.Ş.Həsənova əri cavabdeh İ.C.Həsənovların birgə mülkiyyətlərində olan evi ipoteka qoymasını ona verdiyi etibarnamə ilə etibar etmiş və sonuncunun alacağı kreditin

təminat kimi Tərgül Həsənova İsa Həsənovun təmsilçiliyi ilə bankla ipoteka müqaviləsi bağlayaraq evdəki payını ipoteka ilə yüklü etmiş, sonuncu da bankla kredit müqaviləsi bağlayaraq müqavilədə göstərilən məbləğdə krediti götürmüşdür. Beləliklə iddiaçı Tərgül Həsənova cavabdeh İsa Həsənovla ümumi mülkiyyətlərində olan evdəki payını sonuncunun təmsilçiliyi ilə bankla ipoteka müqaviləsi bağlayaraq evdəki payını ipoteka ilə yüklü etmiş və bununla da onda bağladığı müqavilədə göstərilən hüquq və vəzifələri yaratmışdır.

Bu səbəbdən də kassasiya məhkəməsi hesab etmişdir ki, yuxarıda göstərilən ipoteka müqaviləsini iddiaçı Tərgül Həsənova təmsilçisi olan əri cavabdeh İsa Həsənovun təmsilçiliyi ilə bağladığına görə cavabdeh İsa Həsənovun Azərbaycan Respublikası MM-in 359.3-cü maddəsi ilə yolverilməz hesab edilən özü ilə əqd bağlaması halı mövcud deyil. Ona görə ki, qeyd olunan maddəyə əsasən təmsilçinin təmsil etdiyinin adından şəxsən özü barəsində əqdlər bağlaya bilməməsi dedikdə, təmsilçinin əqdi özünə münasibətdə özünün bağlaması başa düşülür. Başqa sözlə eyni bir şəxs əqdin hər iki tərəfində çıxış edir. İddiaçı tərəfindən mübahisələndirilən ipoteka müqaviləsində belə hal mövcud deyil. İsa Həsənov təmsil etdiyi Tərgül

Həsənovanın tərəfində çıxış etmişdir. İsa Həsənovun kredit alan kimi evin və avtomobilin ipoteka qoyulmasında marağının olması, Tərgül Həsənovanın adından bağladığı İpoteka müqaviləsi özü barəsində bağladığı əqd kimi qiymətləndirilə bilməz. Cavabdeh Həsənov İsa Cavad oğlu ilə yanaşı iddiaçı Həsənova Tərgül Şamil qızı da qeyd olunan ipoteka müqaviləsinin tərəfi olmuş və həmin müqavilə onun üçün müqavilədə nəzərdə tutulmuş hüquq və vəzifələr yaratmışdır.

Apellyasiya qaydasında işə baxan məhkəmə kollegiyası işin şərh olunan hallarına düzgün hüquq qiymət verməmiş, bu səbəbdən də iş üzrə səhv nəticəyə gələrək işin həqiqi hallarına və tərəflərin qarşılıqlı münasibətlərinə uyğun olmayan qətnamə qəbul etmiş, bununla da maddi və prosessual hüquq normalarının tələbləri pozulmuşdur.

İşin şərh olunan hallarını müzakirə edərək Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Mülki Kollegiyası MPM-in 418.1-ci maddəsinə əsasən kassasiya şikayətini təmin edərək yuxarıda göstərilən qətnaməsini ləğv etmiş və iş yenidən baxılmaq üçün apellyasiya instansiyası məhkəməsinə göndərilmişdir.

Verilən iddialarda yol verilən formal xətalara aradan qaldırılmasında, aydın olmayan iddia tələblərinin dəqiqləşdirilməsində, yanlış iddia növlərinin münasibləri ilə əvəz olunmasında iddiaçıya yardım edilmədən iddianın mümkün sayılmaması, habelə birinci instansiya məhkəməsinin qərarının şikayət verilməyən hissəsinin apellyasiya qaydasında yoxlanılaraq ləğv edilməsi apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarının ləğvinə səbəb olmuşdur.

Əfqanıstan İslam Respublikasının vətəndaşları olan iddiaçılar Rustami Rohullah Ghulamhabib oğlu və Sardarkhan Nafisa Shahzada qızı ər-arvad olmaqla rəsmi nikahları olmamışdır. Bakı şəhəri Nizami rayon Qeydiyyat Şöbəsi tərəfindən onların Bakı şəhərində doğulmuş uşaqlarına-28 iyun 2010-cu ildə anadan olmuş Süleyman Rohullaha 19 may 2017-ci il tarixli, 25 avqust 2011-ci ildə anadan olmuş Osman Rohullaha 26 dekabr 2013-cü il tarixli doğum haqqında şəhadətnamə verilmişdir.

09.08.2016-cı il tarixdə Sumqayıt şəhərində iddiaçıların üçüncü uşağı doğulmuşdur. İddiaçılar 09.08.2016-cı ildə doğulmuş qızlarına doğum haqqında şəhadətnamənin verilməsinə dair cavabdeh inzibati orqan olan Bakı şəhəri Nizami rayon Qeydiyyat Şöbəsinə müraciət etmiş,

cavabdeh iddiaçılara ünvanladığı 10.05.2017-ci il tarixli məktubla bildirmişdir ki, valideynlərin şəxsiyyətini təsdiq edən sənədlərin etibarlılıq müddəti bitdiyi üçün xahişin icrası imkan xaricindədir.

İşdən görünür ki, həqiqətən iddiaçıların şəxsiyyətini təsdiq edən sənədlərin etibarlılıq müddəti bitmişdir.

İddiaçılar şəxsiyyəti təsdiq edən etibarlı sənəd tələb edilmədən onların etibarlı olmayan pasportlarının surəti, həmin pasportun Azərbaycan dilinə tərcümə edilmiş versiyası və Himayə Sənədi əsasında Rustami Rohullah Ghulamhabib oğlunun 09.08.2016-cı il tarixdə Azərbaycan Respublikasının Sumqayıt şəhərində Sardarkhan Nafisa Shahzada qızından doğulmuş qız uşağının atası olmağı faktının müəyyən edilərək ona

atalığın müəyyən edilməsi haqqında şəhadətnamə verilməsi və 09.08.2016-ci il tarixdə Azərbaycan Respublikasının Sumqayıt şəhərində Sardarkhan Nafisa Shahzada qızından doğulmuş qız uşağının adı: Yasmin, soyadı Rustami, ata adı Rohullah; atasının adı: Rohullah, soyadı Rustami, ata adı Ghulamhabib; anasının adı: Nafisa, soyadı Sardarkhan, ata adı Shahzada göstərilməklə onun doğum faktının qeydə alınaraq doğum haqqında şəhadətnamə ilə təmin edilməsi vəzifələrinin cavabdehə həvalə edilməsi tələbi ilə 2 sayılı Bakı İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinə iddia qaldırmışlar.

İddia onunla əsaslandırılmışdır ki, iddiaçılar Rustami Rohullah Ghulamhabib oğlu və Sardarkhan Nafisa Shahzada qızı 2009-cu ildə ailə qurublar və elə həmin ildə də qaçqın statusu almaq üçün Azərbaycan Respublikasına gəlmişlər. Onlar hazırda BMT-nin Qaçqınlar üzrə Ali Komissarlığının (BMT QAK) himayəsindədirlər və BMT QAK tərəfindən mandat qaçqını statusu ilə təmin edilmişlər. Onların Azərbaycan Respublikasının ərazisində üç uşağı doğulub. Onlardan ikisi (Süleyman və Osman) Nizami rayon Qeydiyyat Şöbəsi tərəfindən doğum haqqında şəhadətnamə ilə təmin edilib. 09.08.2016-cı il tarixdə Sumqayıt şəhəri “Real Tibb Mərkəzi”ndə doğulmuş qızları isə doğum haqqında şəhadətnamə ilə təmin edilməyib. İddiaçılar 4 may 2017-ci il tarixdə Nizami rayon Qeydiyyat Şöbəsinə müraciət edərək Rustami Rohullah Ghulamhabib oğlunun 09.08.2016-cı il tarixdə Sumqayıt şəhərində Sardarkhan Nafisa Shahzada qızından doğulmuş qız uşağının atası olmağı faktının müəyyən edilməsini və 09.08.2016-cı il tarixdə Sumqayıt şəhərində anadan olmuş qızlarının adı: Yasmin, soyadı Rustami, ata adı Rohullah; atasının adı: Rohullah, soyadı Rustami, ata adı Ghulamhabib; anasının adı: Nafisa, soyadı Sardarkhan, ata adı Shahzada göstərilməklə onun doğum faktının qeydə alınaraq doğum haqqında şəhadətnamə ilə təmin edilməsini xahiş etmişlər. İddiaçılar cavabdeh inzibati orqanın imtina cavabını qanunsuz və əsassız hesab edirlər. İddiaçılar vətəndaşı olduqları ölkədə təqiblərə məruz qaldıqları üçün qaçqın statusu almaq məqsədilə Azərbaycan Respublikasına gəlmişlər. Azərbaycan Dövləti BMT QAK-ın himayəsində olan şəxsləri öz mənşə ölkələrinə geri qaytarmır və bununla da həmin şəxslərin vətəndaşı olduqları ölkədə təqiblərə məruz qaldığını dolayısıyla qəbul etmiş olur. İddiaçıların pasportlarının etibarlılıq müddətinin artırılması üçün onların vətəndaşı olduqları ölkəyə getmələri

lazımdır. Bu isə onların həyatı üçün təhlükəli olduğundan mümkün deyil. İddiaçılar yuxarıda qeyd edilən səbəbdən pasportlarının etibarlılıq müddətini artırma bilmədiyi üçün cavabdehə müraciət edərək ərizələrinə tələb olunan digər sənədlərlə birgə şəxsiyyətlərini təsdiq edən sənədlərin Azərbaycan dilinə tərcümə edilmiş versiyasını və Himayə Sənədini əlavə etmişlər. Çünki BMT QAK tərəfindən verilən Himayə Sənədi artıq bir çox dövlət orqanları tərəfindən şəxsiyyəti təsdiq edən sənədə bərabər sənəd kimi qəbul edilir. İddianın maddi hüquqi əsası kimi Mülki Məcəllənin 26.1, Ailə Məcəlləsinin 44.3, 166.1, “Uşaq hüquqları haqqında” BMT Konvensiyasının 6, 7, “Mülki və siyasi hüquqlar haqqında” Beynəlxalq Paktın 24, “Vətəndaşlıq vəziyyəti aktlarının dövlət qeydiyyatı Qaydası”nın 1.7, 2.5, 6.7-ci maddələrinə istinad edilmişdir.

2 sayılı Bakı İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 12 sentyabr 2017-ci il tarixli qərarı ilə iddia qismən təmin edilərək 09.08.2016-cı il tarixdə Sumqayıt şəhərində Sardarkhan Nafisa Shahzada qızından doğulmuş qız uşağının adı: Yasmin, soyadı Rustami göstərilməklə, doğum faktının qeydə alınaraq doğum haqqında şəhadətnamənin verilməsi vəzifəsi cavabdehə həvalə edilmiş, iddia tələbi qalan hissədə təmin edilməmişdir.

Birinci instansiya məhkəməsinin qərarının iddianın təmin edilməyən hissəsindən iddiaçılar apellyasiya şikayəti vermiş, Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi kollegiyasının 12 yanvar 2018-ci il tarixli qərarı ilə iddiaçılar tərəfindən verilmiş apellyasiya şikayəti qismən təmin edilərək, 2 sayılı Bakı İnzibati-İqtisadi Məhkəməsinin 12 sentyabr 2017-ci il tarixli qərarı ləğv edilmiş, bütövlükdə iddia mümkün sayılmışdır.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsi iddianı mümkün saymamasını onunla əsaslandırmışdır ki, doğum faktının qeydə alınaraq doğum haqqında şəhadətnamə ilə təmin edilməsi və atalıq faktının müəyyən edilərək atalığın müəyyən edilməsi haqqında şəhadətnamə verilməsinə dair iddia ərizəsinə mülki prosesual qanunvericiliyin tələblərinə əsasən xüsusi icraat qaydasında ümumi məhkəmədə baxılmalıdır. Ona görə iddia mümkün hesab edilməməli və tərəfə bu barədə ümumi məhkəməyə müraciət edilməsi tövsiyə edilməlidir.

Dəqiqləşdirilmiş iddiaya görə iddia tələbi iddiaçılardan şəxsiyyəti təsdiq edən etibarlı sənəd tələb edilmədən onların etibarlı olmayan pasportlarının surəti, həmin pasportun Azərbaycan dilinə tərcümə edilmiş versiyası və Himayə Sənədi

əsasında 09.08.2016-cı il tarixdə Azərbaycan Respublikasının Sumqayıt şəhərində Sardarkhan Nafisa Shahzada qızından doğulmuş qız uşağının adı: Yasmin, soyadı Rustami, ata adı Rohullah; atasının adı: Rohullah, soyadı Rustami, ata adı Ghulamhabib; anasının adı: Nafisa, soyadı Sardarkhan, ata adı Shahzada göstərilməklə onun doğum faktının qeydə alınaraq doğum haqqında şəhadətnamə ilə təmin edilməsi və Rustami Rohullah Ghulamhabib oğlunun 09.08.2016-cı il tarixdə Azərbaycan Respublikasının Sumqayıt şəhərində Sardarkhan Nafisa Shahzada qızından doğulmuş qız uşağının atası olmağı faktının müəyyən edilərək ona atalığın müəyyən edilməsi haqqında şəhadətnamə verilməsi vəzifələrinin Nizami rayon Qeydiyyat Şöbəsinə həvalə edilməsidir.

İddiaçıların hazırkı iddia ilə məhkəməyə müraciət etmələri yeni doğulan uşaqlarına doğum haqqında şəhadətnamə alınması üçün şəxsiyyətlərini təsdiq edən sənədlərinin etibarlılıq müddətinin bitməsi, həmçinin nikah şəhadətnamələrinin olmaması ilə bağlıdır. Əslində işin hallarına görə 09.08.2016-cı ildə doğulan uşağın atalığı ilə bağlı mübahisə yoxdur. İddiaçı ata özü uşağın atası olduğunu təsdiq edir, iddiaçı ana da bu faktı təkzib etmir.

Lakin iddia ərizəsində uşağın doğum faktının və atalıq faktının müəyyən edilməsi xahiş olunur.

Ailə Məcəlləsinin 46.3-cü maddəsinə görə uşaq nikahı olmayan anadan olduqda və atalığın müəyyən olunması barədə valideynlərin birgə ərizəsi və ya məhkəmənin qətnaməsi olmadıqda, doğum haqqında şəhadətnamədə uşağın atasının soyadının əvəzinə ananın soyadı yazılır. Uşağın atasının və babasının adı uşağın anasının göstərişi ilə yazılır.

Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2003-cü il 31 oktyabr tarixli, 145 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş “Vətəndaşlıq vəziyyəti aktlarının dövlət qeydiyyatı Qaydası”nın 6.2-ci bəndinə görə atalığın müəyyən edilməsi valideynlərin birgə ərizəsi və ya məhkəmənin qətnaməsi əsasında qeydə alınır.

Göründüyü kimi, məhkəmə qətnaməsinin verilməsinin zəruriliyi atalığın müəyyən edilməsi barədə valideynlərin birgə ərizəsinin olmaması ilə şərtləndirilmişdir. Digər halda isə atalığın müəyyən edilməsi valideynlərin birgə ərizəsi əsasında qeydə alınır. Valideynlər isə hazırkı iddialarında uşağın atalığı barədə mübahisə açmırlar.

Qaydanın 2.5-ci bəndində doğumun qeydə alınması üçün təqdim edilən sənədlər sadalanmışdır. Qaydanın 2.6-cı bəndinə görə bu Qaydanın 2.5-ci bəndində nəzərdə tutulan əsaslar olmadıqda uşağın doğulması faktı məhkəmə qaydasında müəyyən edilir.

Əslində işdə olan sənədlərdən görünür ki, 09.08.2016-cı ildə anadan olmuş uşağın doğulması barədə mübahisə yoxdur ki, onun doğulması faktı da məhkəmə qaydasında müəyyən edilsin. Mübahisə uşağın doğulması ilə bağlı deyil, doğumun qeydə alınması və bu zaman valideynlər haqqında məlumatların qeyd edilməsi ilə bağlıdır.

İPM-in 12.1-ci maddəsinə görə məhkəmə proses iştirakçılarının izahatları, ərizə və təklifləri ilə, onların təqdim etdikləri sübutlarla və işdə olan digər materiallarla kifayətlənməyərək, mübahisənin düzgün həlli üçün əhəmiyyət kəsb edən bütün faktiki halları xidməti vəzifəsinə görə araşdırmağa borcludur.

Məhkəmə qaldırılan iddialarda yol verilən formal xətalardan aradan qaldırılmasında, aydın olmayan iddia tələblərinin dəqiqləşdirilməsində, yanlış iddia növlərinin münasibləri ilə əvəz olunmasında, natamam faktiki məlumatların tamamlanmasında, eləcə də işin hallarının müəyyənəndirilməsi və qiymətləndirilməsi baxımından əhəmiyyət kəsb edən izahatların təqdim olunmasında proses iştirakçılardan yardım etməyə borcludur (İPM-in 13-cü maddəsi).

Cavabdehin 10 may 2017-ci il tarixli imtinasından görünür ki, iddiaçılar 09.08.2016-cı il tarixdə doğulmuş uşağa doğum haqqında şəhadətnamə verilməsini xahiş etmişlər. Cavabdeh isə Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 2003-cü il 31 oktyabr tarixli, 145 nömrəli qərarı ilə təsdiq edilmiş “Vətəndaşlıq vəziyyəti aktlarının dövlət qeydiyyatı Qaydası”nın 2.5.1-ci bəndində nəzərdə tutulan valideynlərin şəxsiyyətini təsdiq edən sənədlərin etibarlılıq müddəti bitdiyi üçün xahişin icrasının imkan xaricində olmasını bildirmişdir. Cavabdeh uşağın doğulması faktı ilə bağlı mübahisə açmamışdır.

İddiaçıların arzusu da şəxsiyyəti təsdiq edən sənədlərin etibarlılıq müddəti bitdiyi üçün belə sənəd tələb edilmədən uşaqlarının doğumunun qeydə alınaraq doğum haqqında şəhadətnamə verilməsi olmuşdur.

Mübahisənin düzgün həlli üçün əhəmiyyət kəsb edən bütün faktiki hallar araşdırılmamış, qaldırılan iddialarda yol verilən formal xətalardan aradan qaldırılmasında, aydın olmayan iddia tələblərinin dəqiqləşdirilməsində proses iştirakçılardan yardım edilməmişdir. Belə yardım edilmədən iddianın mümkün sayılmaması barədə gəlinən nəticə əsaslı sayıla bilməz.

İnzibati və mülki hüquq münasibətlərindən irəli gələn mübahisələrin məhkəmə aidiyyətinə dair Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun 10 aprel 2015-ci il tarixli 4 nömrəli qərarının 4-cü bəndində qeyd edilir ki, inzibati

orqanın iştirak etdiyi hüquq münasibətinin inzibati və ya xüsusi hüquqi münasibət olduğunu müəyyənləşdirərkən inzibati orqanın həmin münasibətdə xüsusi hüququn subyekti (mülki dövriyyənin iştirakçısı) kimi iştirak etdiyinin, yaxud hakimiyyət səlahiyyətlərinin subyekti kimi inzibati orqanın yalnız ona xas olan fəaliyyəti həyata keçirdiyinin müəyyən edilməsi vacibdir. Bu zaman ümumi (publik) hüquq sahəsinin ictimai idarəetmə ilə bağlı olması və hakimiyyət səlahiyyətlərinin tətbiq edilməsi ilə müşayiət olunduğu nəzərə alınmalıdır.

Qərarın 9.1-ci bəndinə görə vətəndaşlıq vəziyyəti aktlarının qeydiyyatını aparan orqanlar (Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyinin və Naxçıvan Muxtar Respublikasının ərazisində Naxçıvan Muxtar Respublikası Ədliyyə Nazirliyinin rayon (şəhər) qeydiyyat şöbələri, nikah evləri, Azərbaycan Respublikası Xarici İşlər Nazirliyinin xaricdəki konsulluq idarələri, rayon tabeli şəhərlərdə, qəsəbələrdə və kəndlərdə rayon, şəhər, şəhər rayonu icra hakimiyyətlərinin nümayəndəlikləri) tərəfindən vətəndaşlıq vəziyyəti aktlarının qeydiyyatı kitablarında (akt kitablarında) qeydlərin aparılması, qeydlərin aparılmasından imtina olunması və ya həmin qeydlərdə düzəlişlərin edilməsindən imtina olunması ilə bağlı maraqlı şəxslərlə həmin orqanlar arasındakı mübahisələrə (vətəndaşlıq vəziyyəti aktlarının qeydiyyatı kitablarında (akt kitablarında) qeydlərin düzgün olmamasının müəyyən edilməsi haqqında ərizələr istisna edilməklə (MPM-in XXXVII fəslə), habelə adın, ata adının və soyadın dəyişdirilməsindən imtina olunması ilə bağlı verilən iddialara inzibati məhkəmə icraatı qaydasında baxılır.

Məhkəmə kollegiyası hesab edir ki, İPM-in 13-cü maddəsinə uyğun proses iştirakçılarna yardım edilməklə tələbin hüquqi əhəmiyyəti olan faktın müəyyən edilməsi, yaxud vətəndaşlıq vəziyyəti aktlarının qeydiyyatı kitablarında (akt kitablarında) qeydlərin aparılması vəzifəsinin cavabdehə həvalə edilməsi olması iddiaçılarla dəqiqləşdirilməklə tələbdən asılı olaraq mübahisənin ümumi və ya inzibati məhkəməyə aid olmasına dair hüquqi qiymət verilə bilər.

İnzibati məhkəmə icraatında iddianın mümkünlüyünə dair Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Plenumunun 10 aprel 2015-ci il tarixli, 5 nömrəli qərarının 3.1-ci bəndində qeyd edilir ki, inzibati məhkəmə icraatının əsas

prinsiplərindən biri məhkəmənin yardım etmək vəzifəsidir.

İPM-in 13 və 48-ci maddəsində təsbit edilmiş buna dair müddəalar işə baxan məhkəmənin mübahisənin faktiki və hüquqi hallarını tərəflərlə müzakirə etməsini və bununla əlaqədar onlara zəruri hüquqi yardım göstərməsini tələb edir (3.2-ci bənd).

Yardım etmək vəzifəsi tələb edir ki, iddianın mümkün sayılmamasına səbəb olan halları aşkar edən məhkəmə bunu iddiaçının diqqətinə çatdırmaqla onunla müzakirə etməli, zəruri olduğu halda müvafiq hüquqi təkliflər verməli, həmin halların aradan qaldırılması üçün lazımı şərait yaratmalı və bunun üçün ağılabatan vaxt təyin etməlidir (3.3.-cü bənd).

İşdən görünür ki, iddianın mümkün sayılmamasına səbəb olan halları aşkar edən məhkəmə bunu iddiaçının diqqətinə çatdırmaqla onunla müzakirə etməmiş, zəruri olduğu halda müvafiq hüquqi təkliflər verməmiş, həmin halların aradan qaldırılması üçün lazımı şərait yaratmamış və bunun üçün ağılabatan vaxt təyin etməmişdir.

Bundan başqa, birinci instansiya məhkəməsinin qərarı ilə iddia qismən təmin edilmiş, iddianın təmin edilən hissəsindən cavabdeh apellyasiya şikayəti verməmişdir.

İPM-in 81.2-ci maddəsinə görə inzibati məhkəmə icraatının iştirakçıları (tərəflər və məhkəmə icraatına cəlb olunmuş üçüncü şəxslər) yalnız onların tələblərinin təmin olunmadığı hallarda şikayət vermək hüququna malikdirlər.

İPM-in 82-ci maddəsinin tələbinə görə apellyasiya instansiyası məhkəməsi mübahisə ilə bağlı işə şikayət həddində və hüquqi məsələlər, habelə sübutlar və faktlar (faktiki hallar) əsasında mahiyyəti üzrə tam həcmdə baxır.

İddianın təmin olunan hissəsindən şikayət verilmədiyi halda, apellyasiya instansiyası məhkəməsi şikayətin həddindən kənara çıxaraq iddianın təmin edilən hissəsində birinci instansiya məhkəməsinin qərarını ləğv edərək həmin hissədə də iddianı mümkün saymaqla prosesual pozuntuya yol vermişdir.

İşə baxılarkən yuxarıda bəhs olunan prosesual hüquq normaları pozulduğundan, Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi kollegiyasının 2-1(102)-787/2018) nömrəli 8 may 2018-ci il tarixli qərarı ilə kassasiya şikayəti təmin edilərək mübahisə edilən qərar ləğv edilmiş, iş təkrar baxılması üçün apellyasiya instansiyası məhkəməsinə göndərilmişdir.

*CİNAYƏT İŞLƏRİ ÜZRƏ
MƏHKƏMƏ TƏCRÜBƏSİNDƏN*

Apellyasiya instansiyası məhkəməsi müvafiq sübutları araşdırmadan əsassız olaraq zərər çəkmiş şəxsin mülki iddiasını təmin edərək iddia məbləğinin müştərək qaydada həm məhkum olunmuş şəxsdən, həm də iş üzrə zərər çəkmiş qismində tanınmış digər şəxsdən tutulması haqqında qərar qəbul etməklə prosessual qanunvericiliyin tələblərinin pozulmasına yol vermişdir.

Bakı Şəhəri Qaradağ Rayon Məhkəməsinin 25 may 2017-ci il tarixli hökmünə əsasən Kazımov Şakir Mirzə oğlu Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin (bundan sonra mətnə CM-nin) 263.1-1-ci maddəsi ilə nəzərdə tutulmuş cinayət əməlinin törədilməsində təqsirli bilinərək 2 (iki) il 6 (altı) ay müddətdə nəqliyyat vasitələrini idarə etmək hüququndan məhrum edilməklə 2 (iki) il 6 (altı) ay müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilmiş və ondan 4000 (dörd min) manat pulun tutularaq Ələkbərov Niyaz Əhməd oğluna ödənilməsi qərara alınmışdır.

Hökmə əsasən Kazımov Şakir Mirzə oğlu 17 oktyabr 2016-cı il tarixdə saat 12:30 radələrində “Yol hərəkəti haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 37-ci maddəsinin 1-ci hissəsinin 1-ci bəndinin tələblərini pozub, Abdullayev Hüseyn İdris oğluna məxsus və etibarnamə olmadan idarə etdiyi “BMW 325İ” markalı 99-HE-911 dövlət qeydiyyat nişanlı avtomobillə Bakı-Qazax-Gürcüstan sərhədi yolunun Qaradağ rayonu ərazisindən keçən 15-ci kilometrində həmin Qanunun 42-ci maddəsinin 1-ci hissəsinin tələblərini pozaraq, yağışlı hava şəraitində Bakı istiqamətinə üçcərgəli hərəkət zolağının sağdan 1-ci cərgəsi ilə hərəkətdə olarkən, qarşıda 2-ci cərgə ilə hərəkət edən yük avtomobili 1-ci cərgəyə manevr etdikdə Ş.Kazımov idarə etdiyi avtomobili sağa təhlükəli manevr etdirərək yol çiyinə çıxarıb idarəetməni itirmiş, yolun sağ çiyində dayanmış “Mercedes Benz Sprinter” markalı 99-HK-420 dövlət qeydiyyat nişanlı mikroavtobusun arxasında dayanıb arxa qapılarını bağlayan sürücü Ələkbərov Niyaz Əhməd oğlunu vurub mikroavtobusun arxası ilə toqquşması ehtiyatsızlıqdan zərər çəkmiş Ələkbərov Niyaz Əhməd oğlunun sağlamlığına ağır zərər, habelə “Mercedes Benz Sprinter” markalı mikroavtobusun zədələnməsi nəticəsində sahibi Aslanov Rəşid Cəbrayiloviçə 5.595 manat, idarə etdiyi “BMW 325İ” markalı avtomobilin

zədələnməsi nəticəsində sahibi H.Abdullayevə 1.750 manat maddi ziyan vurulmasına səbəb olmuşdur.

Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının 26 iyul 2017-ci il tarixli qərarı ilə zərər çəkmiş şəxs və mülki iddiaçı Ələkbərov Niyaz Əhməd oğlunun apellyasiya şikayəti qismən təmin edilmiş, Qaradağ Rayon Məhkəməsinin 25 may 2017-ci il tarixli hökmü mülki iddiaya aid hissədə dəyişdirilmiş, Niyaz Ələkbərovun mülki iddiası qismən təmin edilərək, mülki cavabdehlər Kazımov Şakir Mirzə oğlu və Abdullayev Hüseyn İdris oğlundan müştərək qaydada maddi zərərin əvəzi olaraq 24.313 (iyirmi dörd min üç yüz on üç) manat, mənəvi zərərin əvəzi olaraq 1.000 (bir min) manat, ümumilikdə isə 25.313 (iyirmi beş min üç yüz on üç) manat pulun alınması qərara alınmışdır. İddia qalan hissədə təmin olunmamışdır.

Bu qərardan məhkum Ş.M.Kazımovun müdafiəçisi Kazımov Osman Əlişirin oğlu kassasiya şikayəti verərək həmin şikayətini onunla əsaslandırılmışdır ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsi təqdim olunmuş müalicə xərclərinə dair sənədlərin mötəbərliyini yoxlamadan, zərər çəkmiş N.Ə.Ələkbərovun müalicəsinə çəkilən gerçək xərclərin nə qədər olmasını müəyyən etmədən, əsassız olaraq sonuncunun mülki iddiası üzrə hökmə göstərildiyindən daha böyük məbləğdə pulun tutulub ona verilməsi haqqında qərar çıxarmışdır.

Həmçinin, kassasiya şikayətində apellyasiya məhkəməsinin yol verdiyi pozuntu kimi o da qeyd olunmuşdur ki, məhkəmə düzgün olmayaraq mülki iddia üzrə iddiaçıya ödənilməli olan pul məbləğinin müştərək qaydada məhkum Şakir Kazımovdan və iş üzrə zərər çəkmiş şəxs qismində tanınmış, idarəetmə hüququ verən etibarnamə əsasında “BMW 325İ” markalı avtomobilin istifadəçisi olmuş Abdullayev Hüseyn İdris oğlundan tutulması haqqında qərar qəbul etmişdir.

Müdafiəçi kassasiya şikayətində göstərilənlərə əsasən Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının 26 iyul 2017-ci il tarixli qərarının ləğv edilməsini, cinayət işinin apellyasiya məhkəməsində yeni məhkəmə baxışına təyin edilməsini xahiş etmişdir.

Mülki iddiaçı (zərər çəkmiş şəxs) N.Ə.Ələkbərovun nümayəndəsi Məmişov Anar Mövsüm oğlu kassasiya şikayətinə qarşı etirazında həmin şikayət əsassız olduğundan, eləcə də məhkum Şakir Kazımovun müdafiəçisi kimi cinayət prosesində iştirak edən vəkil Osman Kazımovun mülki iddia üzrə mülki cavabdeh olan məhkumun nümayəndəsi olmadığına, nümayəndə qismində prosesdə iştirak etməsi üçün Ş.Kazımov tərəfindən ona notarial qaydada təsdiq olunmuş etibarnamə verilmədiyinə görə şikayətin təmin edilməməsini, Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının 26 iyul 2017-ci il tarixli qərarının dəyişdirilmədən saxlanılmasını xahiş etmişdir.

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyası məhkumun müdafiəçisinin kassasiya şikayətinə mahiyyəti üzrə baxılmasını zəruri hesab edərək ilk növbədə qeyd etmişdir ki, Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin (bundan sonra mətdə CPM-nin) 92.9.17-ci maddəsinə əsasən təqsirləndirilən şəxsin müdafiəçisinin hökmdən və ya məhkəmənin digər qərarlarından apellyasiya, kassasiya və ya əlavə kassasiya qaydasında şikayət vermək hüququ vardır.

CPM-nin 409.1.1-ci maddəsində də məhkum edilmiş şəxsin müdafiəçisi kassasiya şikayəti vermək hüququna malik olan şəxslər sırasında göstərilmişdir.

CPM-nin 353.3.4, 353.4.10, 354-cü maddələrinə əsasən cinayət prosesində verilmiş mülki iddianın həlli üzrə qərar ittiham hökmünün tərkib elementlərindən biridir.

CPM-nin 92.7-ci maddəsinə görə Azərbaycan Respublikasının ərazisində vəkillik fəaliyyətini həyata keçirmək hüququna malik olan şəxsin cinayət prosesində müdafiəçi qismində iştirak etməsinə səlahiyyətini təsdiq edən sənəd müvafiq vəkil qurumunun orderidir.

Təsvir edilən normalardan göründüyü kimi, order əsasında təqsirləndirilən şəxsin (məhkumun) müdafiəsini həyata keçirən vəkil hər hansı bir istisna müəyyən edilmədən hökmlə həll edilmiş istənilən məsələyə dair müdafiəsi altında olan şəxsin mənafeyinə toxunan qərardan (hökmün müddəasından), o cümlədən mülki iddianın həlli

üzrə qərardan apellyasiya şikayəti, apellyasiya məhkəməsinin bu məsələ üzrə qərarı onu qane etmədikdə - kassasiya şikayəti vermək hüququna malikdir və belə şikayətlərlə müraciət etməsi üçün təqsirləndirilən şəxsin (məhkumun) ona notarial qaydada təsdiq olunmuş etibarnamə verməsi tələb olunmur.

Kassasiya şikayətinin müəllifi vəkil O.Ə.Kazımov hazırki cinayət prosesində Bakı Şəhəri 16 saylı Hüquq Məsləhətxanasının 28 avqust 2017-ci il tarixli 559 saylı orderi əsasında məhkum Ş.M.Kazımovun müdafiəsini həyata keçirən vəkilidir.

Onun cinayət-prosessual qanunun müəyyən etdiyi müddət daxilində verdiyi kassasiya şikayətində “cinayət prosesində mülki iddia” məsələsinə dair qanunun tətbiqi üzrə apellyasiya instansiyası məhkəməsinin hüquqi mövqeyi mübahisələndirilir.

Qeyd olunanlar müdafiəçinin kassasiya şikayətinin kassasiya instansiyası məhkəməsinin icraatına qəbul olunmasından imtina edilməsi üçün əsasların olmadığını, mülki iddiaçının nümayəndəsinin şikayətin icraata qəbul edilməsinə qarşı etiraz etməsinin əsassız olduğunu göstərir.

Odur ki, məhkəmə kollegiyası məhkum Şakir Kazımovun müdafiəçisinin kassasiya şikayətini CPM-nin, o cümlədən CPM-nin 419-cu maddəsinin tələbləri baxımından yolverilən və səlahiyyətlərinə aid olan kassasiya müraciəti kimi görərək bu müraciətlə əlaqədar Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının 26 iyul 2017-ci il tarixli qərarının qanuniliyini və əsaslılığını yoxlayıb, araşdırmanın nəticələri olaraq aşağıdakıları qeyd etmişdir.

Birinci instansiya məhkəməsinin hökmünün və apellyasiya instansiyası məhkəməsinin yekun qərarının müqayisəsindən görünür ki, zərər çəkmiş şəxs N.Ə.Ələkbərovun təqsirləndirilən şəxs Ş.M.Kazımovdan və zərər çəkmiş şəxs H.İ.Abdullayevdən müştərək qaydada 35.000 manat maddi zərərin, 30.000 manat mənəvi zərərin əvəzi olaraq – cəmi 65.000 manat pulun alınıb ona verilməsinə dair hazırki cinayət işi üzrə icraatda verilmiş mülki iddiası hər iki məhkəmə instansiyasında qismən təmin edilmiş, birinci instansiya məhkəməsi 4.000 manat pulun təqsirləndirilən şəxs Şakir Kazımovdan alınıb zərər çəkmiş Niyaz Ələkbərova verilməsi barədə, apellyasiya instansiyası məhkəməsi isə maddi zərərin əvəzi olaraq 24.313 manatın, mənəvi zərərin əvəzi olaraq 1000 manatın, cəmi 25.313 manat pulun müştərək qaydada mülki cavabdehlər

– təqsirləndirilən şəxs Ş.M.Kazımovdan və zərər çəkmiş şəxs H.İ.Abdullayevdən alınıb zərərçəkmiş N.Ə.Ələkbərova verilməsi barədə qərarlar qəbul etmişlər.

Birinci instansiya məhkəməsi mülki iddia üzrə nəticəyə gələrkən iddianın məhz qismən – yalnız təqsirləndirilən şəxsə münasibətdə və tələbin 4000 manat təşkil edən hissəsində təmin edilməsi barədə qərarını hökmdə heç bir şəkildə əsaslandırmamışdır.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsi isə mülki iddia üzrə çıxardığı nəticələrin motivlərini qərarda əks etdirsə də, bu nəticələrin əsasına qoyduğu faktik halları müəyyən edərək cinayət-prosessual qanunun sübut etməyə dair normalarının tələblərinə tam olaraq əməl etməmişdir.

Belə ki, CPM-nin 179.1-ci maddəsinə əsasən cinayət mühakimə icraatında mülki iddia bu Məcəllənin müddəaları ilə müəyyən edilmiş qaydalara əsasən verilir, sübut və həll olunur.

Cinayət mühakimə icraatında sübutların qiymətləndirilməsi prinsipini nəzərdə tutan CPM-nin 33-cü maddəsində isə göstərilir ki, hakimlər cinayət mühakimə icraatının həyata keçirilməsində cinayət işi üzrə toplanmış sübutları CPM-nin tələblərinə əsasən qiymətləndirirlər. Cinayət mühakimə icraatı həyata keçirilərkən CPM-nin 125, 144, 146-cı maddələrinin müddələrinin pozulması (maddə 33.2), eləcə də sübutlara və sair materiallara qərəzli münasibət bəslənməsi, mövcud hüquqi prosedur daxilində tədqiq ediləndək sübut və digər materiallardan birinə digərinə nisbətdə çox və ya az əhəmiyyət verilməsi yolverilməzdir (CPM-nin 33.4-cü maddəsi).

CPM-nin 144-cü maddəsi cinayət-mühakimə icraatını aparan orqanlardan, o cümlədən məhkəmədən cinayət təqibi üzrə toplanılmış sübutları tam, hərtərəfli və obyektiv yoxlamağı tələb edir. Yoxlama zamanı toplanmış sübutlar təhlil olunur və bir-biri ilə müqayisə edilir, yeni sübutlar toplanır, əldə olunmuş sübutların mənbəyinin mötəbərliyi müəyyənləşdirilir.

CPM-nin 145.1-ci maddəsinə əsasən, hər bir sübut mənsubiyyəti, mümkünlüyü, mötəbərliyi üzrə qiymətləndirilməlidir. Cinayət təqibi üzrə toplanılmış bütün sübutların məcmusuna isə ittihamın həlli üçün onların kifayət etməsinə əsasən qiymət verilməlidir. İttihamın sübut olunmasında yaranan şübhələri digər sübutlarla aradan qaldırmaq mümkün olmadıqda, onlar

şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsin xeyrinə təfsir edilir (CPM-nin 145.3-cü maddəsi).

Cinayət təqibi üzrə toplanmış sübutların kifayət etməsi dedikdə isə, müəyyən edilməli hallar üzrə mümkün sübutların elə bir həcmi nəzərdə tutulur ki, onlar sübut etmə predmetinin müəyyən edilməsi üçün mötəbər və yekun nəticəyə gəlməyə imkan versin (CPM-nin 146.1-ci maddəsi).

Lakin, hazırki işin materiallarından, o cümlədən apellyasiya instansiyası məhkəməsinin 26 iyul 2017-ci il tarixli iclas protokolundan görünür ki, yuxarıda təsvir edilən cinayət-prosessual normaların, xüsusilə də məhkəmədən sübutları tam, hərtərəfli və obyektiv yoxlamağı, məhz yoxlanılmış, nəticələrin çıxarılması üçün kifayət edən sübutların məcmusunun üzərində öz mühakiməsini qurmağı tələb edən CPM-nin 144, 145, 146-cı maddələrinin ziddinə olaraq, həmin iclasın gedişində zərər çəkmiş şəxs və mülki iddiaçı N.Ə.Ələkbərovun nümayəndəsi A.M.Məmişovun təqdim etdiyi yeni (birinci instansiya məhkəməsində təqdim və tədqiq olunmayan) “MedEra Hospital” MMC-dən verilmiş 47 səhifəlik “Xidmət Çek siyahısı”nı, eləcə də “MedEra Hospital” MMC-dən sonrakı müalicə dövrünə aid mədaxil çeklərini və hesab fakturalarını nəinki yoxlamadan və müdafiə tərəfinə tanış olmaq üçün təqim etmədən, hətta məhkəmə iclasında elan etmədən belə, həmin “siyahı”da, habelə mədaxil çeklərində və hesab fakturalarında əksini tapmış məlumatlara əsaslanmaqla “MedEra Hospital” MMC-də Niyaz Ələkbərovun müalicəsinə çəkilmiş xərclərin 41.000 manat təşkil etməsi, sonrakı dövrdə N.Ələkbərovun müalicə və bərpasına 1.313 manatın sərf olunması, 18.000 manat pulu Şakir Kazımov bilavasitə müalicə dövründə ödədiyi üçün, ondan əlavə olaraq maddi ziyanın əvəzi kimi 24.313 manat pulun tutulub Niyaz Ələkbərova ödənilməsi (mülki iddianın bu hissədə təmin edilməsi) haqqında nəticəyə gəlmişdir.

Bundan görsənir ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsi yuxarıda təsvir edilən cinayət-prosessual normalarla yanaşı, cinayət prosesində tərəflərin çəkişməsi prinsipi (CPM-nin 32-ci maddəsi) ilə ehtiva olunan - məhkəmə baxışında, o cümlədən sübutların tədqiqində cinayət prosesi tərəflərinin bərabərliyini təmin etmək vəzifəsinə də əməl etməmişdir.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarının mülki iddia üzrə maddi və mənəvi ziyanın əvəzinin (25.313 manat məbləğində pulun)

müştərək qaydada məhkum Şakir Kazımovdan və hazırki iş üzrə zərər çəkmiş şəxs qismində tanınmış Abdullayev Hüseyn İdris oğlundan tutulmasına dair hissəsinin mübahisələndirilməsinə gəldikdə, məhkəmə kollegiyası aşağıdakıları qeyd etmişdir.

Mülkiyyət hüququnun təmin edilməsi prinsipini əks etdirən CPM-nin 18.1-ci maddəsində təsbit olunmuşdur ki, cinayət təqibi gedişində bu Məcəllədə nəzərdə tutulmuş hallardan başqa heç kəsin mülkiyyət hüququ, o cümlədən xüsusi mülkiyyət hüququ məhdudlaşdırıla bilməz.

CPM-nin mülkiyyət hüququnun məhdudlaşdırılması məsələsinə aid olan normalarından, o cümlədən CPM-nin 38.3 və 183.2-cü maddələrindən görünür ki, qanun cinayət-mühakimə icraatında üzərinə mülkiyyət hüququnu məhdudlaşdıran vəzifələrin qoyula bildiyi şəxslərin dairəsini müstəsna olaraq cinayət törətmiş şəxs və yaxud onun törətdiyi cinayətə görə üzərinə mülki məsuliyyət qoyula bilən şəxslərlə hədudlandırmışdır.

CPM-nin 7.0.19-cü maddəsinə əsasən cinayət prosesinin tərəfləri – çəkişmə və hüquq bərabərliyi əsasında cinayət mühakimə icraatında ittihamı və müdafiəni həyata keçirən cinayət prosesi iştirakçılarıdır.

CPM-nin VIII fəslində ittiham tərəfində təmsil olunan cinayət prosesi iştirakçıları göstərilmiş və onların sırasında zərər çəkmiş şəxs də qeyd olunmuşdur. CPM-nin XI fəslində isə müdafiə tərəfində təmsil olunan cinayət prosesi iştirakçıları göstərilmiş və təqsirləndirilən şəxs, mülki cavabdeh müdafiə tərəfinə aid edilmişlər.

CPM-nin 87.1-ci maddəsinə əsasən zərər çəkmiş cinayət qanunu ilə nəzərdə tutulmuş əməl nəticəsində birbaşa mənəvi, fiziki və ya maddi ziyan vurulmuş (bu qismində tanınmış) fiziki şəxsdir və bu maddə, eləcə də cinayət-prosessual qanunun heç bir digər norması zərər çəkmiş şəxsin müdafiə tərəfində təmsil olunan mülki cavabdeh kimi tanınmasına, xüsusilə də cinayət prosesi çərçivəsində təqsirləndirilən şəxslə birgə mülki məsuliyyətə cəlb olunmasına əsas vermir.

Cinayət prosesi çərçivəsində istənilən şəxsin istənilən şəxsə qarşı yönələn mülki iddialara deyil, cinayət-prosessual qanunun yol verdiyi şəxslər tərəfindən həmin qanunun yol verdiyi şəxslərə qarşı irəli sürülmüş mülki iddialara baxıla bilər.

CPM-nin zərər çəkmiş şəxsə (maddə 87), cinayət prosesində mülki iddiaya (XIX fəsil), mülki iddiaçıya (maddə 89) və mülki cavabdehə

(maddə 93) dair normaları, eləcə də cinayət prosesinin çəkişməli xarakterdə olmasını (o cümlədən, hər bir proses iştirakçısının qanunla aid edildiyi tərəfdə aydın və birmənalı şəkildə təmsil olunmasını, məhz həmin tərəf üçün qanunun müəyyən etdiyi spesifik hüquqlardan istifadə etməsini və vəzifələri daşmasını) tələb edən CPM-nin 32-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş prinsip zərər çəkmiş şəxsin mülki cavabdehlə eyniləşdirilməsinə (eyni zamanda həm ittiham, həm də müdafiə tərəfindən prosesdə iştirak etməsinə) yol vermədiyi üçün cinayət prosesi çərçivəsində bir zərər çəkmiş şəxsin digər zərər çəkmiş şəxsə qarşı yönələn mülki iddialara baxılmamalıdır. Belə iddialar mülki mühakimə icraatında həll olunmalıdır.

Hazırki işdə isə apellyasiya instansiyası məhkəməsi zərər çəkmiş şəxs N.Ə.Ələkbərovun mülki iddiası ilə əlaqədar cinayət işi üzrə zərər çəkmiş şəxs kimi tanınmış H.İ.Abdullayevi məhkum Ş.M.Kazımovla birgə mülki cavabdeh kimi tanımış və cinayət prosesində bir-biri ilə çəkişən tərəflərdə təmsil olunan bu iki proses iştirakçısını birgə mülki məsuliyyətə cəlb edib digər zərər çəkmiş şəxs Niyaz Ələkbərovun xeyrinə 25.313 manat məbləğində pulun onlardan müştərək qaydada tutulması barədə qərar qəbul etmişdir.

Qeyd olunanlar müdafiəçinin apellyasiya instansiyası məhkəməsinin bu cür qərar çıxarmaqla məhkumun mənafeyinə toxunan məsələni cinayət-prosessual qanunun tələblərinin ziddinə olaraq həll etməsi barədə dəliliyin əsaslı olduğunu, apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən məhkəmə qərarının kassasiya qaydasında ləğv edilməsini, zərər çəkmiş Niyaz Ələkbərovun mülki iddiasına aid məsələyə apellyasiya məhkəməsində yenidən baxılmasını tələb edən CPM-nin 416.0.2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş pozuntuya yol verildiyini göstərir.

Beləliklə, məhkəmə kollegiyası kassasiya şikayətinin təmin edilməsinə dair müdafiəçi Osman Kazımovun, kassasiya şikayətinin həllini məhkəmənin mülahizəsinə buraxmasına dair zərər çəkmiş şəxs Rəşid Aslanovun, habelə kassasiya şikayətinin təmin edilməməsinə dair dövlət ittihamçısının və mülki iddiaçı (zərər çəkmiş şəxs) Niyaz Ələkbərovun nümayəndələri Anar Məmişovun və Murad Ələkbərovun çıxışlarını dinləyib, şərh edilən əsaslara görə kassasiya şikayəti qismən təmin etməklə Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının Kazımov

Şakir Mirzə oğlunun barəsində olan 26 iyul 2017-ci il tarixli qərarın ləğv edilməsi və cinayət işinin zərər çəkmiş şəxs və mülki iddiaçı Ələkbərov Niyaz Əhməd oğlunun mülki iddiasına aid

məsələyə yenidən baxılması üçün apellyasiya məhkəməsində yeni məhkəmə baxışına təyin edilməsi haqqında qərar qəbul etmişdir.

Cinayət qanunvericiliyinin tələbləri baxımından işin faktiki halları qəsdən adam öldürmə cinayətinin xüsusi amansızlıqla törədilməsinə dələlət etməsinə baxmayaraq məhkəmələr təqsirləndirilən şəxsin əməlini Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 120.2.4-cü maddəsindən həmin Məcəllənin 120.1-ci maddəsinə tövsif etməklə səhvə yol vermişlər.

Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin 22 iyun 2017-ci il tarixli hökmü ilə Fərəcov Təhmasib Varis oğlu Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin (bundan sonra mətnə CM-nin) 120.1-ci maddəsi ilə təqsirli bilinərək cəzasını ciddi rejimli cəzaçəkmə müəssisəsində çəkməklə 13 (on üç) il 6 (altı) ay müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilmişdir.

Məhkəmənin hökmünə əsasən Fərəcov Təhmasib Varis oğlu 2016-cı ilin dekabr ayının ortalarında qeyri-rəsmi ər-arvad kimi yaşadığı Cəfərova Mahirə Nuru qızının qardaşı Cəfərov Rövşən Nuru oğluna satmış olduğu axımlı su qızdırıcısını sonuncunun evində quraşdıracağına söz versə də, dəfələrlə su qızdırıcısını quraşdırmasını ondan tələb etməsinə baxmayaraq sözüənə əməl etmədiyi üçün Rövşən Cəfərov 04 yanvar 2017-ci il tarixdə saat 22 radələrində onun yaşadığı Bakı şəhəri, Xətai rayonu, Neapol küçəsi, ev 5, mənzil 38 ünvanına gələrək, yenidən su qızdırıcısını quraşdırmasını ondan tələb etmişdir. Təhmasib Fərəcov bu söhbətdən əsəbləşərək su qızdırıcısını quraşdırmayacağını bildirdiyi üçün evin dəhlizində aralarında yaranmış mübahisə zamanı Rövşən Cəfərovun onun ünvanına nalayiq ifadələr işlətməsi səbəbindən qisas almaq niyyəti ilə həmin mənzilin qonaq otağında olan masanın üzərindən mətbəx bıçağını götürərək, dəhlizdə dayanmış Rövşən Cəfərova yaxınlaşıb həmin bıçaqla bir dəfə vurmaqla, “döş qəfəsinin sol yarısının sol döşyanı xətti üzrə V qabırğanı kəsib döş boşluğuna nüfuz edən və ürəyin zədələnməsi ilə müşayiət olunan bir ədəd deşilmiş-kəsilmiş yarası” kimi ölümlə birbaşa əlaqəli sağlamlığa ağır zərər vurmanın əlamətlərinə malik xəsarət yetirib Rövşən Cəfərovu qəsdən öldürmüşdür.

Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının 23 avqust 2017-ci tarixli qərarı ilə hökmdən dövlət ittihamçısı tərəfindən verilmiş apellyasiya protesti təmin edilməmiş və həmin hökm dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının 23 avqust 2017-ci tarixli qərarından dövlət ittihamçısı kassasiya protesti verərək həmin protestini onunla əsaslandırılmışdır ki, məhkəmələr tərəfindən sübutların tədqiqinə dair cinayət-prosessual qanunun tələbləri pozulmuş, sübutlar düzgün qiymətləndirilməmiş, nəticədə T.V.Fərəcov zərərçəkmiş Rövşən Cəfərovu onları ayırmağa çalışan R.Cəfərovun bacısı Mahirə Cəfərovanın gözləri qarşısında, ona xüsusi izzətlər verdiyini dərk edərək bir neçə dəfə bıçaqla vurmağa cəhd edib, nəhayət bıçaqla ürək nahiyəsinə vurmaqla qəsdən xüsusi amansızlıqla öldürdüyü və təqsirkarın əməlinə CM-nin 120.2.4-cü maddəsinin tərkibi olduğu halda, əsasız və qanunsuz olaraq onun əməlini həmin maddədən CM-nin 120.1-ci maddəsinə tövsif edilmişdir.

Dövlət ittihamçısı kassasiya protestində göstərilənləri Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin (bundan sonra mətnə CPM-nin) 416.0.2 və 416.0.15-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş halları yaranan pozuntular kimi qiymətləndirərək, həmin əsaslarla Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının 23 avqust 2017-ci tarixli qərarının ləğv edilməsini, cinayət işinin yeni apellyasiya baxışına təyin edilməsini xahiş etmişdir.

Göründüyü kimi, dövlət ittihamçısı kassasiya protestində məhkəmələr tərəfindən sübutların CPM-nin 143-146-cı maddələrinə müvafiq surətdə tədqiq edilib-qiymətləndirilmədiyini, nəticədə T.V.Fərəcovun əməlinin hüquqi tövsifinin əsassız olaraq CM-nin 120.2.4-cü maddəsindən 120.1-ci maddəsinə dəyişdirildiyini iddia edərək, mübahisələndirilən qərarın ləğv edilməsi və işin yeni apellyasiya baxışına təyin edilməsi barədə tələbini məhkəmə qərarlarının kassasiya qaydasında ləğv edilməsini və yaxud dəyişdirilməsini şərtləndirən əsaslar kimi CPM-nin 416.0.2 və 416.0.15 -ci

maddələrində nəzərdə tutulmuş hallarla əlaqələndirmişdir.

Odur ki, Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyası dövlət ittihamçısının kassasiya protestini CPM-nin 419-cu maddəsinin tələbləri baxımından səlahiyyətlərinə aid olan kassasiya müraciəti kimi görərək bu müraciətlə əlaqədar Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının 23 avqust 2017-ci il tarixli qərarının qanuniliyini və əsaslılığını yoxlayıb, araşdırmanın nəticələri olaraq aşağıdakıları qeyd etmişdir.

Cinayət məsuliyyətinin əsaslarından bəhs edən CM-nin 3-cü maddəsində təsbit olunmuşdur ki, yalnız bu Məcəllə ilə nəzərdə tutulmuş cinayət tərkibinin bütün əlamətlərinin mövcud olduğu əməlin (hərəkət və ya hərəkətsizliyin) törədilməsi cinayət məsuliyyəti yaradır.

CPM-nin 139-cu maddəsi bu normada təsbit olunmuş digər hallarla yanaşı cinayət hadisəsinin baş vermə faktının və hallarının, habelə cinayət qanunu ilə nəzərdə tutulmuş əməldə cinayətin əlamətlərinin sübutlara əsasən müəyyən edilməsini tələb edir.

Şəxsin əməlində cinayət tərkibinin cəhətlərini təşkil edən zəruri əlamətlərin mövcud olub-olmaması barədə nəticəyə gəlmək üçün şəxsə istinad edilən əməlin Cinayət Məcəlləsinin Ümumi hissəsinin tələbləri nəzərə alınmaqla Xüsusi hissəsinin müvafiq maddəsinin dispoziyası ilə müqayisə edilməsi tələb olunur.

Belə ki, Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumunun “Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 244.1-ci maddəsinin şərh edilməsinə dair” 17 mart 2011-ci il tarixli qərarına görə, cinayətin tövsifi törədilən konkret cinayət əməlinin cəhətləri ilə cinayət hüquq normasının dispoziyasında nəzərdə tutulan tərkib əlamətləri arasında uyğunluğu müəyyən etməklə, müvafiq prosessual sənəddə öz əksini tapan və cinayət-hüquqi nəticələrə səbəb olan əmələ verilən cinayət hüquqi qiymətdir.

Şəxsin əməlinin Cinayət Məcəlləsinin Xüsusi hissəsinin müvafiq maddəsi əsasında - həqiqi əməlinə uyğun çəkildə tövsif edilməsi barədə tələb cinayət-prosessual qanunun məhkəmə hökmünün qanuniliyi və əsaslılığı barədə tələblərlə sıx surətdə bağlıdır.

CPM-nin 349.4-cü maddəsinə əsasən, məhkəmənin hökmü Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının, bu Məcəllənin, Azərbaycan Respublikasının cinayət və digər qanunlarının

tələblərinə riayət edilməklə çıxarıldıqda qanuni hesab edilir.

Cinayət-prosessual qanunun 349.5-ci maddəsinə görə isə aşağıdakı hallarda məhkəmənin hökmü əsaslı hesab edilir:

349.5.1. məhkəmənin gəldiyi nəticələr yalnız məhkəmə istintaqında tədqiq edilmiş sübutlara əsaslandıqda;

349.5.2. bu sübutlar ittihamın qiymətləndirilməsi üçün kifayət etdikdə;

349.5.3. məhkəmənin müəyyən etdiyi hallar onun tədqiq etdiyi sübutlara uyğun gəldikdə.

Dövlət ittihamçısı hesab etmişdir ki, T.V.Fərəcovun əməlinə şamil edilməli olan Cinayət Məcəlləsinin norması xüsusi amansızlıqla qəsdən adam öldürməni nəzərdə tutan 120.2.4-cü maddəsidir.

Kassasiya protestinin müəllifi T.Y.Fərəcovun hərəkətlərində “xüsusi amansızlıq” əlamətinin olması barədə fikrini onunla əlaqələndirmişdir ki, Təhmasib Fərəcov zərərçəkmiş Rövşən Cəfərovu özünün yaşadığı mənzildə mübahisə etdikləri vaxt onları ayırmağa çalışan R.Cəfərovun bacısı (T.Fərəcovla faktiki ər-arvad münasibətində olan) Mahirə Cəfərovanın yanında qəsdən bıçaqla vurub öldürmüşdür.

Dövlət ittihamçısının fikrincə, həmin hal Təhmasib Fərəcovun öz hərəkətləri ilə zərərçəkmiş Rövşən Cəfərovun bacısına xüsusi əzab verməsinin (zərərçəkmiş məhz xüsusi amansızlıqla qəsdən öldürməsinin) göstəricisidir.

Dövlət ittihamçısından fərqli olaraq, birinci və apellyasiya instansiyası məhkəmələri Təhmasib Fərəcovun zərərçəkmiş Rövşən Cəfərovu onun bacısı Mahirə Cəfərovanın yanında bıçaqla vurması faktını T.Fərəcovun Mahirə Cəfərovaya xüsusi əzab verməsinə və cinayətin xüsusi amansızlıqla törədilməsini göstərən xüsusat kimi qəbul etməkdən imtina etmiş və bu əsasla da Fərəcovun əməlində CM-nin 120.2.4-cü maddəsinin deyil, CM-nin 120.1-ci maddəsinin tərkibinin olması haqqında nəticəyə gəlmişlər.

Bu zaman birinci instansiya məhkəməsi ona əsaslanmışdır ki, Təhmasib Fərəcovla Rövşən Cəfərov tutaşdıqda, onların arasına girib münaqişə edənləri ayırmağa çalışan Mahirə Cəfərova elə vəziyyətdə (üzü bıçaqla hücum edən T.Fərəcova, arxası isə qardaşına tərəf) olmuşdur ki, T.Fərəcovun bıçaqla R.Cəfərovu vurmasını (bıçağın R.Cəfərovun bədəni ilə təmas etməsini) görməmiş və bundan sonra R.Cəfərov mənzildən çıxıb “Ukrayna dairəsi” istiqamətində qaçaraq

gözdən itdiyindən, onun orada yığılaraq ölməsini bilməmişdir.

Bundan başqa, birinci instansiya məhkəməsi ona əsaslanmışdır ki, Təhmasib Fərəcov faktiki olaraq ər-arvad kimi birgə yaşadığı Mahirə Cəfərova ilə mehriban münasibətdə olduğuna görə ona öz hərəkətləri ilə (yəni, M.Cəfərovanın qardaşı Rövşən Cəfərova ilə mübahisə etməklə və “əlindəki bıçağı havada oynadıb sonuncunu bacısının çiyini üstündən vurmağa cəhd edərkən”) ona iztirab vermək niyyətində olmamış, hətta M.Cəfərovaya xüsusi əzab verdiyini dərk belə etməmişdir.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsi birinci instansiya məhkəməsinin Təhmasib Fərəcovun əməlinin hüquqi tövsifinin dəyişdirilməsi üçün gətirdiyi həmin dəlillərlə razılaşmaqla yanaşı, həm də belə bir dəlil irəli sürmüşdür ki, şəxsin əməlinin CM-nin 120.2.4-cü maddəsi ilə tövsif edilməsi üçün onun niyyətinin zərərçəkmiş məhz xüsusi amansızlıqla öldürmək olduğu, yəni tövsifedici əlamətə münasibətdə təqsirkarın birbaşa qəsd müəyyən olunmalıdır.

Yuxarıda qeyd olunan, birinci instansiya məhkəməsinin hökmündən götürülən faktiki məlumatları şahid Cəfərova Mahirə Nuru qızının ifadəsi ilə birlikdə götürməklə nəzərdən keçirdikdə, məhkəmənin həmin faktlardan tamamilə yanlış, işin həqiqi halları ilə uzlaşmayan nəticələr çıxardığı, müvafiq olaraq apellyasiya məhkəməsinin də birinci instansiya məhkəməsi ilə razılaşmasının yanlış olduğu aydın olur.

Belə ki, Mahirə Cəfərova ifadəsində göstərmişdir ki, Təhmasib Fərəcovla qardaşı Rövşən Cəfərov mübahisə edərkən R.Cəfərovun söyüşünə görə T.Fərəcov qonaq otağındakı masanın üzərindən bıçağı götürüb dəhlizə çıxmış və R.Cəfərovun üstünə yerimişdir. Bu zaman o, (Mahirə Cəfərova) “bir bacı kimi” həyəcan, qorxu hissləri keçirmiş, araya girib Təhmasibi qucaqlayaraq qardaşını bıçaqla vurmasına mane olmağa çalışmış, qışqırmış, yalvarmışdır ki, qan tökülməsin, T.Fərəcov qardaşını vürmasın, lakin o, hərəkətlərini davam etdirərək bir neçə dəfə bıçaqla R.Cəfərovu vurmağa cəhd etmiş, hətta onun çiyinin üstündən bıçağı R.Cəfərova doğru hərəkət etdirərək onu vurmağa çalışmışdır. Bu vəziyyətdə (üzü Təhmasib Fərəcova tərəf olarkən) qəflətən qardaşı qaçaraq mənzildən çölə çıxmış, Təhmasib Fərəcov isə onun arxasınca qaçmışdır. Yalnız blokun qarşısında o, Təhmasib Fərəcova çatıb onu arxadan tutub saxlamış və onlar ikisi birlikdə mənzilə qayıtmışlar. Mənzildə T.Fərəcov

Rövşəni nəzərdə tutaraq “zıpladım ürəyinə” demiş, lakin onun halının pisləşdiyini gördükdə zarafat etdiyini, bıçağın sadəcə “sıyıb keçdiyini” demişdir. Özü də bıçağın ucunda qan görmüş, lakin Rövşən qaçıb gedə bildiyi üçün həmin vaxt xəsarətin ciddi olmadığını ehtimal etmişdir.

Mahirə Cəfərovanın ifadəsindən açıq – aydın görünür ki, o, Təhmasib Fərəcovun onun qardaşı Rövşən Cəfərova bıçaqla hücumunu, dəfələrlə vurmağa cəhd etməsini əvvəldən axıradək görmüş, fiziki hərəkətləri, qışqırmaqla, yalvarışları ilə bu hücumun qarşısını almağa, qardaşını qorumağa çalışmış, lakin T.Fərəcov R.Cəfərovu bıçaqla vurmaq cəhdlərindən əl çəkməmiş, sonuncu həmləsində (Rövşən Cəfərov mənzildən qaçmazdan bilavasitə əvvəl) onun (Mahirə Cəfərovanın) çiyini üzərindən zərərçəkmişə doğru bıçağı hərəkət etdirmişdir (bu faktları T.Fərəcovun özü də ifadəsində təsdiq etmişdir).

Mahirə Cəfərovanın təsvirindən o, da aydın olur ki, Təhmasib Fərəcovun Rövşən Cəfərovun həyatdan məhrum edilməsinə yönəlmiş həmin zorakı hərəkətləri (israrla R.Cəfərovu bıçaqlamağa cəhdlər etməsi) Mahirə Cəfərova tərəfindən qardaşının həyatına təhlükə törədən davranış kimi qəbul edilib onun emosional sferasına güclü təsir göstərmişdir. Məhz buna görə o, qışqırmış, yalvarmış, bıçaqla silahlanmış Təhmasib Fərəcovu qucaqlamaqla qardaşını qorumağa çalışmış, onu “qan tökməməyə” çağırmış, buna baxmayaraq elə həmin hərəkətlərin gedişində (Mahirə Cəfərovanın üzü hücum edənə doğru olan anda) T.Fərəcov bıçaqla Rövşən Cəfərova onun ölmünə səbəb olan xəsarəti (ürək yaralanmasını) yetirmiş və dərhal evdən çölə qaçan R.Cəfərov bundan az müddət sonra Mahirə Cəfərovanın görmədiyini yerdə yığılıb ölmüşdür.

Belə vəziyyətdə birinci instansiya məhkəməsinin və onunla razılaşan apellyasiya məhkəməsinin əslində Mahirə Cəfərovanın şüuruna, emosional sferasına təqsirkarın hərəkətlərinin nə cür təsir göstərməsi baxımından həlledici olmayan faktlardan (bıçağın Rövşən Cəfərovun bədəni ilə bilavasitə təmas etməsini və evdən qaçdıqdan az sonra onun küçədə ölməsini görməməsindən) çıxış etməklə Mahirə Cəfərovanın T.Fərəcovun hərəkətlərinin (bıçaqla israrlı həmlələrinin) həqiqi mənasını dərk etməməsi (onları qardaşının həyatına təhlükə kimi görməməsi) və bu səbəbdən də onun T.Fərəcovun hərəkətlərindən güclü emosional sarsıntı keçirməsinin, əzab çəkməsinin istisna edilməsi

haqqında nəticələr çıxarmaları düzgün – sübutlar və işin həqiqi halları ilə uzlaşan mövqe kimi qəbul edilə bilməz. Çünki, adi müşahidəçinin qiymətləndirilməsində belə (əksəriyyətin şüurunda) insanı bıçaqla vurmaq cəhdləri insan həyatı üçün təhlükə törədən davranış kimi görülür. Və işdə heç bir əsas yoxdur ki, Mahirə Cəfərova bu mənada istisna kimi qəbul edilsin.

Qeyd edilənlər eyni dərəcədə hökmdə istinad olunan ikinci dəlilə - Təhmasib Fərəcovun öz hərəkətləri ilə Mahirə Cəfərovaya xüsusi əzab verməsini dərk etməməsi barədə mülahizəyə də aiddir.

Təhmasib Fərəcov hər nə qədər Mahirə Cəfərova ilə mehriban münasibətdə olsa da, sonuncunun gözləri qarşısında qardaşı Rövşən Cəfərova dəfələrlə və israrlı şəkildə bıçaqla vurmağa cəhdlər etməsinin M.Cəfərovanın şüuruna, emosional sferasına təsir edəcəyini, onun əzab, izzət çəkəcəyini görməyə bilməzdi. Çünki, bacının doğma qardaşın öldürülməsinə yönələn hərəkətlərdən (başqasının qardaşını bıçaqla vurmaq cəhdlərindən) güclü emosional sarsıntı keçirməsi, əzab və izzət çəkməsi – bu da adi müşahidəçinin qiymətləndirilməsində belə (əksəriyyət tərəfindən) qəbul edilən davranış modelidir.

Təhmasib Fərəcov onun hərəkətlərindən Mahirə Cəfərovanın güclü sarsıntı, əzab, izzət keçirdiyini həm də ona görə görməyə və dərk etməyə bilməzdi ki, məhkəmələrin qəbul etdikləri sübutlara, o cümlədən T.Fərəcovun özünün də təsdiq etdiyi Mahirə Cəfərovanın ifadəsinə görə sonuncu Fərəcovun hərəkətlərinin qarşısını almaq üçün baş verən münasibətə aktiv müdaxilə etmiş, qışqırmış, yalvarmış, israrla qardaşını Fərəcovdan qurtarmağa çalışmışdır.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsinin əməlin CM-nin 120.2.4-cü maddəsi ilə tövsif edilməsi üçün təqsirkarın qəsdinin zərərçəkmiş məhz xüsusi amansızlıqla həyatdan məhrum etməyə yönəlməsinin (həmin tövsifedici əlamətə münasibətdə birbaşa qəsdin) tələb olunması barədə dəliliyə gəldikdə, bu dəlil də göstərilən maddənin dispoziyası və onun təfsirinə dair Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Plenumunun hüquqi mövqeyi ilə uzlaşmadığından qəbul edilə bilməz.

Məhkəmələrin mövqeyinin əksinə olaraq, hazırki işin aspektində CM-nin 120.2.4-cü maddəsinə baxdıqda, aydın görünür ki, sözügedən əlamətlə cinayətin törədilməsi barədə şəxsə qarşı ittihamın irəli sürülməsi üçün onun qəsdinin

zərərçəkmiş şəxsə və yaxud hadisəni görənin onun yaxınlarına məhz xüsusi əzab və izzət verməyə yönəlməsi, yəni onun birbaşa qəsdlə hərəkət edib onlara xüsusi əzab və izzət verməyi arzu etməsi tələb olunmur.

Çünki, CM-nin 120.2.4-cü maddəsinin məzmununa görə zərərçəkmiş şəxsə və yaxud zərərçəkmişin həyatdan məhrum edilməsinə yönələn təqsirkarın hərəkətlərini görənin zərərçəkənin yaxınlarına xüsusi əzab, izzət vermək kimi xüsusi amansızlığa dəlalət edən hallar maddənin dispoziyasında təqsirkarın kriminal hərəkətlərinin məqsədi kimi deyil, onları müşayiət edən xüsusiyyətlər kimi ehtiva edilmişlər.

Bu səbəbdən təqsirkarın öz hərəkətlərinin həmin şəxslərə xüsusi əzab, izzət verməsi kimi əlamətlərlə müşayiət olunduğunu dərk etməsi, yəni həmin əlamətlərə münasibətdə dolayı qəsdin mövcudluğu kifayətdir ki, onun əməli xüsusi amansızlıqla törədilən qəsdən adam öldürmə kimi tövsif edilsin (təbii ki, cinayət tərkibinin digər əlamətləri də müəyyən edildiyi təqdirdə).

Bu yanaşma Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Plenumunun “Qəsdən adam öldürmə işləri üzrə məhkəmə təcrübəsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun 12 dekabr 2002-ci il tarixli 3 sayılı qərarında əksini tapmış hüquqi mövqeyə də uyğundur.

Belə ki, həmin Plenum qərarının 8-ci bəndində qeyd olunur ki, xüsusi amansızlığın əlamətləri həyatdan məhrum etmə ərafəsində və ya adam öldürmə prosesində zərərçəkmiş şəxsə əzab, işgəncə verilməsi, onun şəxsiyyətinin ələ salınması, təqsirkar üçün aşkar surətdə zərərçəkmişə xüsusi ağrılar (çoxlu miqdarda xəsarətlər yetirmə, şiddətli ağrı verən zəhərdən istifadə edilməsi, diri-diri yandırılması, uzun müddət ac-susuz saxlanması və s.) yetirilməsi hallarında mövcud olur. Xüsusi amansızlıq həmçinin təqsirkarın zərərçəkmiş şəxsi onun yaxın adamlarının yanında onlara xüsusi əzab verdiyini dərk etdiyi hallarda öldürməkdə də ifadə oluna bilər.

Plenum qərarının həmin müddəalarına və CM-nin 120.2.4-cü maddəsinin mənasına görə qəsdən adam öldürmə cinayətinin zərərçəkmiş şəxsin yaxın adamlarının yanında törədilməsi özü-özlüyündə cinayətin xüsusi amansızlıqla törədilməsinə dəlalət etmir. Vacibdir ki, təqsirkar şəxsin niyyəti seçdiyi üsulla zərərçəkmiş şəxsi onun özünə və yaxud yaxınlarına xüsusi izzət yetirməklə öldürmək olsun (xüsusi izzət

yetirməyi arzu etsin) və yaxud bunu arzu etməsə də, seçdiyi üsulun zərərçəkmiş şəxsə, onun yaxınlarına xüsusi iztirab yetirdiyini dərk etsin və şüurlu surətdə buna yol versin, yəni xüsusi amansızlığı səciyyələndirən bu kimi hallara (zərərçəkmişin, onun yaxınlarının xüsusi əzab çəkməsinə) münasibətdə onun birbaşa (CM-nin 25.2-ci maddəsi) və ya dolaylı (CM-nin 25.3-cü maddəsi) qəsdlə hərəkət etməsi müəyyən olunsun.

Hazırkı işdə isə, artıq qeyd olunduğu kimi, Mahirə Cəfərovanın hadisənin passiv müşahidəçisi olmayıb qorxu və həyacan içində Təhmasib Fərəcova qarşılıq verməsinə, qışqırmasına, yalvarmasına, hər vəchlə qardaşını T.Fərəcovun həmlələrindən (bıçaqla vurmaq cəhdlərindən) qurtarmağa çalışmasına görə, Təhmasib Fərəcov M.Cəfərovanın emosional vəziyyətini, qardaşına qarşı edilən hərəkətlərdən xüsusi əzab çəkməsini görməyə və dərk etməyə bilməzdi.

Odur ki, cinayətin xüsusi amansızlıqla törədilməsi əlamətinin müəyyən edilməməsi barədə birinci və apellyasiya instansiyası məhkəmələrinin mövqeyi işin faktiki hallarına uyğun olmamaqla yanaşı, həm də qeyd olunan əlamətin yanlış təfsirinə əsaslandığından, birinci instansiya məhkəməsinin Təhmasib Fərəcovun əməlini CM-nin 120.2.4-cü maddəsindən həmin

Məcəllənin 120.1-ci maddəsinə tövsif etməsi (apellyasiya məhkəməsinin bununla razılaşması) sübutların düzgün tədqiq edilib-qiymətləndirilməsinə əsaslanmayan nəticə və əməlin tövsifində buraxılmış səhv (CPM-nin 416.0.2 və 416.0.15-ci maddələrində göstərilən əsasları yaradan pozuntular) kimi çıxış edir və dövlət itihamçısının bu məsələyə aid kassasiya protestində gətirdiyi dəlillərin əsaslı olduğunu, birinci instansiya məhkəməsinin hökmünün və onun dəyişdirilmədən saxlanılmasına dair apellyasiya məhkəməsinin yekun qərarının isə CPM-in 349.4 və 349.5-ci maddələrində təsbit edilmiş məhkəmə qərarının qanuniliyi və əsaslılığı meyarlarına cavab vermədiyini göstərir.

Beləliklə, məhkəmə kollegiyası kassasiya protestinin təmin edilməsinə dair dövlət itihamçısının və kassasiya protestinin təmin edilməməsinə dair məhkum T.V.Fərəcovun çıxışlarını dinləyib, şərh edilən əsaslara görə kassasiya protestinin təmin edilməsi, Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının Fərəcov Təhmasib Varis oğlunun barəsində olan 23 avqust 2017-ci il tarixli qərarı ləğv olunması, cinayət işinin isə apellyasiya məhkəməsində yeni məhkəmə baxışına təyin edilməsi haqqında qərar qəbul etmişdir.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsi düzgün olaraq təqsirləndirilən şəxs tərəfindən birgə nikah dövründə əldə edilmiş əmlaka sərəncam verməsini dələduzluq cinayətinin tərkibini yaratmayan hal kimi qiymətləndirmişdir.

Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin 26 sentyabr 2017-ci il tarixli hökmü ilə Abdullayeva Təyminə Şamil qızı Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin (bundan sonra mətnə CM-nin) 320.1, 320.2, 178.3.2 və 315.2-ci maddələri ilə nəzərdə tutulmuş cinayət əməllərini törətməkdə təqsirli bilinib, CM-nin 320.1-ci maddəsi ilə 1 (bir) il müddətə, CM-nin 320.2-ci maddəsi ilə 1 (bir) il müddətə, CM-nin 178.3.2-ci maddəsi ilə 7 (yeddi) il müddətə, CM-nin 315.2-ci maddəsi ilə 3 (üç) il müddətə, CM-nin 66.3-cü maddəsinə əsasən isə təyin olunmuş cəzaları qismən toplamaq yolu ilə qəti olaraq cəzasını ümumi rejimli cəzaçəkmə müəssisəsində çəkməklə 8 (səkkiz) il müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum olunmuşdur.

Birinci instansiya məhkəməsinin hökmünə əsasən, Abdullayeva Təyminə Şamil qızı hüquq verən vəsiqəni istifadə etmək məqsədi ilə

saxtalaşdırmış, bilə-bilə saxta sənəddən istifadə etməklə dələduzluq, yəni etibardan sui-istifadə etmə və aldatma yolu ilə özgənin əmlakını külli miqdarda ziyan vurmaqla ələ keçirmiş və hakimiyyət nümayəndəsinə xidməti vəzifələrini yerinə yetirərkən həyat və sağlamlıq üçün təhlükəli olan zor tətbiq etməklə müqavimət göstərmişdir.

Belə ki, o, əri Abdullayev Barat Əli oğlu ilə birgə mülkiyyətlərində olan Bakı şəhəri, Yasamal rayonu, Nizami küçəsi, ev 63, mənzil 33 ünvanında yerləşən, yaşayış sahəsi 138 kv.m., yardımçı sahəsi 72.2 kv.m. metrə ibarət ümumi sahəsi 211 kv.m. olan, dəyəri 890000 manat təşkil edən 4 otaqlı mənzili sonuncunun xəbəri olmadan, etibardan sui-istifadə etmə və aldatma yolu ilə satın pulunu ələ keçirmək məqsədi ilə 12 yanvar 2006-cı il tarixdən istifadəsində olan 03963635 nömrəli şəxsiyyət vəsiqəsinin dəyişdirmək

məqsədi ilə 02 noyabr 2015-ci il tarixdə şəxsiyyət vəsiqəsini itirilməsi ilə əlaqədar 5 sayılı ASAN Xidmət Mərkəzinə müraciət edərək, “ərizə-anket” blankı və “Fərdi uçot kartoçkası” doldurularkən yalan məlumatlar təqdim etmiş, faktiki rəsmi nikah münasibətlərində olmaqla evli olduğu halda, yalandan subay olduğunu bildirərək, sənədə “subay” sözlərini qeyd etdirib verdiyi təhrif edilmiş məlumatlar əsasında 04 noyabr 2015-ci il tarixdə 15484236 nömrəli ailə vəziyyəti “subay” qeyd edilmiş hüquq verən yeni şəxsiyyət vəsiqəsini istifadə etmək məqsədilə saxtalaşdırmaqla əldə etmiş, bundan sonra bilə-bilə həmin saxta sənəddən istifadə etməklə 20 noyabr 2015-ci il tarixdə Bakı şəhəri, Nərimanov rayonunda yerləşən 9 saylı notariat kontorunda qeyd edilən mənzili “Faktor Lizing” MMC-nin adına lizing müqaviləsi əsasında özgəninkiləşdirərək 250.000 manat pulu əldə edib, zərərçəkmiş şəxs Barat Abdullayevə 370.000 (üç yüz yetmiş min) manat məbləğində külli miqdarda ziyan vurmaqla dələduzluq etmişdir.

Bundan başqa, o, 21 iyun 2016-cı il tarixdə saat 19 radələrində Bakı şəhəri, Yasamal rayonu, Nizami küçəsi 63 nömrəli binanın qarşısında Nərimanov rayon Polis İdarəsinin İstintaq Şöbəsinin baş müstəntiqi Pərviz Məmmədov tərəfindən qəbul edilmiş “şəxsin məcburi gətirilməsi barədə” qərarın icra edilməsi həvalə edilmiş hakimiyət nümayəndəsi hesab edilən Nərimanov rayon Polis İdarəsinin 17-ci Polis Bölməsinin əməliyyat müvəkkili, polis baş leytenantı Məmmədov Oktay Allahverdi oğlu və həmin bölmənin kiçik əməliyyat müvəkkili, polis serjantı Babayev Orxan Sahib oğlunun qanuni tələblərinə riayət etməyərək onlarla birlikdə polis idarəsinə getməyərək, Məmmədov Oktay Allahverdi oğluna xidməti vəzifələrini yerinə yetirərkən həyat və sağlamlıq üçün təhlükəli olan zor tətbiq etməklə müqavimət göstərərək əli ilə vuraraq sonuncuya boyunun, sağ əlin 4-cü barmağının, sol əlin 3-cü barmağının və sağ dirsək oynaqı nahiyəsinin sıyrıqları, sağ aşıq-baldir oynaqının əzilməsi və oynaqın qançırı ilə müşayiət olunan sağlamlığın qısa müddətə pozulmasına səbəb olan yüngül xəsarətlər, Babayev Orxan Sahib oğluna isə xidməti vəzifələrini yerinə yetirərkən həyat və sağlamlıq üçün təhlükəli olan zor tətbiq etməklə müqavimət göstərərək əli ilə vuraraq sonuncuya boyun nahiyəsinin, sağ mil-bilək oynaqının və sol saidin sıyrıqları ilə müşayiət olunan dərəcəsi təyin

edilmədiyi üçün sağlamlığa zərər vurmayan xəsarətlər yetirməklə müqavimət göstərmişdir.

Hökmdən məhkum T.Abdullayeva, onun müdafiəçiləri İsrailov Vasif İmaməddin oğlu və Bağirova Janna Mirzə qızı tərəfindən ayrı-ayrılıqda, və zərər çəkmiş şəxs B.Abdullayevin nümayəndəsi Yusifov Ceyhun Salman oğlu tərəfindən verilmiş apellyasiya şikayətlərinə əsasən işə baxan Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının 06 dekabr 2017-ci il tarixli hökmü ilə zərərçəkmiş şəxs B.Abdullayevin nümayəndəsi C.Yusifovun apellyasiya şikayəti təmin edilməmiş, məhkum T.Abdullayevanın və onun müdafiəçilərinin apellyasiya şikayətləri qismən təmin edilmiş, iş üzrə birinci instansiya məhkəməsinin hökmü ləğv edilərək yeni hökm çıxarılmış, T.Ş.Abdullayevanın əməlinə CM-nin 178.3.2 və 320.1-ci maddələri ilə nəzərdə tutulmuş cinayətlərin tərkibi olmadığı üçün ona həmin maddələrlə bəraət verilmiş, təqsirləndirilən şəxs CM-nin 320.2-ci maddəsi ilə təqsirli bilinərək CPM-nin 39.1.3 və 44.2.1-ci maddələri tətbiq edilməklə, cinayət məsuliyyətinə cəlb etmə müddəti keçdiyindən ona həmin maddə ilə cəza təyin edilməmiş, habelə o, CM-nin 315.2-ci maddəsi ilə təqsirli bilinib 3 (üç) il müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilmiş, CM-nin 69.3-cü maddəsinə əsasən onun 21 iyun 2016-cı il tarixdən 23 iyun 2016-cı il tarixədək 2 (iki) gün həbsdə saxlama müddəti təyin olunmuş 3 (üç) il müddətinə azadlıqdan məhrum etmə cəzasından çıxılaraq sonuncunun üzərində qəti olaraq cəzasını ümumi rejimli cəzaçəkmə müəssisəsində çəkməklə 2 (iki) il 11 (on bir) ay 28 (iyirmi səkkiz) gün müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzası saxlanılmışdır.

Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının 01 dekabr 2015-ci il tarixli hökmündən məhkum T.Abdullayeva, müdafiəçilər J.Bağirova və V.İsrailov ayrı-ayrılıqda kassasiya şikayətləri verərək məhkuma bəraət verilməsini, zərərçəkmiş şəxs B.Abdullayevin nümayəndəsi C.Yusifov isə kassasiya şikayəti verərək T.Abdullayevanın CM-nin 178.3.2 və 320.1-ci maddələri ilə nəzərdə tutulan cinayət əməllərini törətməkdə təqsirli bilinməsi və ona həmin maddələrin sanksiyaları həddində azadlıqdan məhrum etmə cəzasının təyin edilməsini, o cümlədən CM-nin 66.3-cü maddəsinə əsasən təyin olunmuş cəzaları toplamaqla yekun cəzanın təyin edilməsi barədə qərar qəbul edilməsini, dövlət ittihamçısı isə kassasiya protesti verərək hökmün ləğv edilərək, cinayət işinə yenidən baxılması

üçün apellyasiya instansiyası məhkəməsinə qaytarılması barədə qərar qəbul edilməsini xahiş etmişlər.

Məhkum T.Ş.Abdullayeva kassasiya şikayətini onunla əsaslandırmışdır ki, o, həyat yoldaşı Barat Abdullayevin və qayını Nazim Abdullayevin sifarişi nəticəsində həbs olunmuşdur. Belə ki, Nərimanov rayon Polis İdarəsinin əməkdaşları onun yaşadığı ünvana gələrək heç bir sənəd göstərmədən, kim olduqlarını bildirmədən ona müqavimət göstərərək həmin idarəyə aparmış, bu hal evinin qarşısındakı video kamerada əks olunmuşdur. Müdafiəçisi tərəfindən həmin görüntülər məhkəməyə təqdim olunsa da, məhkəmə bu faktı nəzərə almamışdır. Qeyd olunanlara əsasən kassasiya şikayətinin təmin edilməsini, CM-nin 315.2-ci maddəsi ilə ona bəraət verilməsini xahiş etmişdir.

Müdafiəçi V.İ.İsrafilov kassasiya şikayətini belə əsaslandırmışdır ki, T.Abdullayevanın həyat yoldaşı B.Abdullayev onu xəyanət etməkdə günahlandıraraq dəfələrlə öldürəcəyi ilə hədələmişdir. 21.06.2016-cı il tarixdə də mülki geyimli, özlərini təqdim etməyən şəxslər T.Abdullayevanı zorla Nərimanov polis idarəsinə aparmış, o, həmin şəxslərin onu öldürmək üçün həyat yoldaşının göndərdiyi quldurların olmasını zənn etmiş, polis əməkdaşlarına qarşı xuliqanlıq etməmiş, onlara müqavimət göstərməmişdir. Bu video görüntüdə də açıq aşkar görünür. Ona qarşı polis hərəkətləri kamera görüntülərində də qeyd olunub və mətbuatda da göstərilib. Eyni zamanda polis əməkdaşları da öz ifadələrində qeyd etmişlər ki, onlara qarşı müqaviməti T.Abdullayeva yox, məhz orda olan digər şəxslər göstərmişlər.

Müdafiəçi J.M.Bağirova kassasiya şikayətini onunla əsaslandırmışdır ki, Bakı Apellyasiya Məhkəməsi Cinayət Kollegiyasının 06 dekabr 2017-ci il tarixli hökmündə Təyminə Abdullayevanın CM-nin 320.1-ci maddəsi ilə təqsirləndirilməsinə düzgün hüquqi qiymət verilərək, həmin sənədin onun tərəfindən hazırlanmadığını və qeyd edilən sənədin həmçinin səlahiyyətli şəxslər tərəfindən qəsdən saxtalaşdırılmadığını əsas gətirib - Təyminə Abdullayevaya CM-nin 320.1-ci maddəsi ilə bəraət vermişdir. Yəni, əgər hər hansı bir qərarla sənədi hazırlayan şəxslər tərəfindən sənədin saxtalaşdırılmaması halı müəyyən edilirsə, artıq, bu sənədin saxta olmasına istinad edilə bilməz.

Təyminə Abdullayevanın notariat orqanına ərizə verərkən yalan məlumat verməsi isə, saxta sənəddən istifadə etməsi kimi qiymətləndirilə

bilməz. Çünki, ərizə sənəd deyil və cinayət qanununda göstərilməyən bir əmələ görə, yəni, yalan, hər hansı bir orqana yalan məlumatlar yazmaqla ərizə verilməsi, - saxta sənəddən istifadə edilməsi kimi qiymətləndirilməməlidir.

Müdafiəçi daha sonra qeyd etmişdir ki, ittiham tərəfindən T.Abdullayevanın CM-nin 315.2-ci maddəsi ilə nəzərdə tutulmuş cinayət əməlini törətməkdə təqsirli bilinməsinə təsdiq edən heç bir mötəbər sübut məhkəməyə təqdim edilməmiş, təqdim edilmiş sübutlarla isə, Təyminə Abdullayevanın qeyd edilən əməldə təqsirinin olmaması təsdiq edilmişdir.

Belə ki, Bakı Apellyasiya Məhkəməsi də T.Ş.Abdullayevanın CM-nin 315.2-ci maddəsi ilə təqsirli hesab edilməsinə dair ittihamın təsdiqi kimi ekspert rəylərini, hadisənin tam təsvirini əks etdirən DVD diskdə olan görüntüləri göstərmişdir. Halbuki, bu sübutlardan hadisənin video təsvirini əks etdirən DVD diski və hadisənin əsas şahidi olmuş şəxsin ifadələri, - əslində, 21 iyun 2016-cı il tarixdə zərərçəkmiş şəxs qismində tanınmış Babayev Orxan Sahib oğlu və Məmmədov Oqtay Allahverdi oğluna qarşı heç bir cinayət hadisənin olmamasını təsdiq edir.

Burada T.Ş.Abdullayevanın CM-nin 315.2-ci maddəsi ilə nəzərdə tutulan əməli törətməsinə dair onun əleyhinə olan yeganə sübut zərər çəkmiş şəxs qismində tanınmış Babayev Orxan Sahib oğlu və Məmmədov Oqtay Allahverdi oğlunun verdikləri ifadələri və onların üzərində xəsarət izlərinin olması barədə ekspert rəyləridir. Halbuki, bu ifadələr müdafiə tərəfindən məhkəməyə təqdim edilmiş mötəbər sübutlarla və elə ittiham tərəfinin özünün məhkəməyə təqdim etdiyi DVD diskdə olan video görüntülərlə təkzib olunmuşdur. Qeyd olunanlara əsasən müdafiəçi kassasiya şikayətinin təmin edilməsini xahiş etmişdir

Zərər çəkmiş şəxsin nümayəndəsi C.Yusifov kassasiya şikayətini onunla əsaslandırmışdır ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsi biri digərini təkzib edən, ziddiyyətli sübutlara əsaslanmış, bununla da T.Abdullayevanın hərəkətlərində cinayət tərkibinin olmaması haqda səhv nəticəyə gəlmişdir.

Dövlət ittihamçısı kassasiya protestində Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin hökmünün T.Ş.Abdullayevaya CM-nin 178.3.2 və 320.1-ci maddələri ilə bəraət verilməsi hissəsində qanunsuz və əsassız olmasını qeyd edərək göstərmişdir ki, məhkəmə tərəfindən yekun qərar qəbul edilərkən sübutlar CPM-nin 143-146-cı maddələrinin

tələblərinə müvafiq olaraq tədqiq edilmədiyindən, bununla da məhkəmənin gəldiyi nəticə işin faktiki hallarına uyğun olmadığından mübahisələndirilən hökm ləğv edilməli və iş yeni apellyasiya baxışına təyin edilməlidir. Qeyd olunanlara əsasən dövlət ittihamçısı kassasiya protestinin təmin edilməsini xahiş etmişdir.

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyası cinayət işinin materiallarını öyrənib, kassasiya şikayətinin dəlillərini müzakirə edib, məhkumun və müdafiəçilərin kassasiya şikayətlərinin təmin edilməsi, zərər çəkmiş şəxsin nümayəndəsinin kassasiya şikayətinin və kassasiya protestinin təmin edilməməsi barədə müdafiəçinin, zərərçəkmiş şəxsin nümayəndəsinin onun tərəfindən verilmiş kassasiya şikayətinin və dövlət ittihamçısının kassasiya protestinin təmin edilməsi, məhkumun və müdafiəçilərin kassasiya şikayətlərinin təmin edilməməsi barədə zərərçəkmiş şəxsin nümayəndəsinin və dövlət ittihamçısının çıxışlarını dinləyib hesab etmişdir ki, aşağıdakı əsaslara görə kassasiya şikayətləri və kassasiya protesti təmin edilmədən, apellyasiya instansiyası məhkəməsinin hökmü isə dəyişdirilmədən saxlanılmalıdır.

Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin (bundan sonra mətndə CPM-nin) 419.1-ci maddəsinə görə, kassasiya instansiyası məhkəməsi kassasiya şikayətinə və ya kassasiya protestinə mahiyyəti üzrə baxaraq yalnız hüquqi məsələlər üzrə cinayət qanununun və bu Məcəllənin normalarının tətbiqinin düzgünlüyünü yoxlayır.

CPM-nin 419.11-ci maddəsinin tələblərinə görə, kassasiya instansiyası məhkəməsi birinci və ya apellyasiya instansiyası məhkəməsində məhkəmə baxışının predmeti olmayan faktları müəyyən edə və ya onları sübuta yetirilmiş hesab edə bilməz.

Qanunvericiliyin bu tələblərindən çıxış edərək məhkəmə kollegiyası ilk növbədə qeyd etmişdir ki, cinayət işinin materiallarından və birinci instansiya məhkəməsinin hökmündən müəyyən olunur ki, T.Ş.Abdullayevaya CM-nin 178.3.2-ci maddəsi ilə ittiham elan olunmuş və o, həmin maddə ilə təqsirli bilinmişdir ondan ötrü ki, o, əri Abdullayev Barat Əli oğlu ilə birgə nikah dövründə əldə etdikləri üçün birgə mülkiyyətlərində olan Bakı şəhəri, Yasamal rayonu, Nizami küçəsi, ev 63, mənzil 33 ünvanında yerləşən 4 otaqlı mənzili sonuncunun xəbəri olmadan ailə vəziyyəti qrafasında “subay” olması

qeyd olunduğu şəxsiyyət vəsiqəsindən istifadə etməklə 20 noyabr 2015-ci il tarixdə Bakı şəhəri 9 sayılı notariat kontorunda “Faktor Lizinq” MMC ilə müqavilə bağlayaraq sonuncunun adına özgəninkiləşdirmiş və bununla da, zərərçəkmiş şəxs Barat Abdullayevə külli miqdarda ziyan vurmaqla dələduzluq etmişdir.

Apellyasiya instansiya məhkəməsi əsaslı olaraq hesab etmişdir ki, birinci instansiya məhkəməsi Abdullayeva Təyminə Şamil qızının əməllərinə hüquqi qiymət verərkən, iddia olunan cinayətin predimetinin birgə nikah dövründə əldə olunmuş əmlak olsa da belə, həmin dövrdə hüquqi statusunun ümumi birgə mülkiyyətə aid olmasını, payların müəyyən edilməməsini və daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində yalnız məhkumun adına qeydiyyatda alınmasını nəzərə almamışdır.

Belə ki, iş materiallarında olan Azərbaycan Respublikası Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsinin yanında Daşınmaz Əmlakın Dövlət Reyestri Xidmətinin Hüquqların Dövlət qeydiyyatı haqqında daşınmaz əmlakın Dövlət reyestrindən MA seriyalı, 0243968 sayılı Çıxarışın surətinə əsasən Bakı şəhəri, Yasamal rayonu, Nizami küçəsi, ev 63, mənzil 33 üzərində T.Ş.Abdullayevanın xüsusi mülkiyyət hüququ 14 iyul 2011-ci il tarixdə daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində qeydiyyatda alınmışdır.

Bakı şəhəri 9 sayılı notariat kontorunda rəsmiləşdirilmiş 20 noyabr 2015-ci il tarixli Daşınmaz əmlakın alqı-satqı müqaviləsinə əsasən T.Ş.Abdullayeva mülkiyyətində olan Bakı şəhəri, Yasamal rayonu, Nizami küçəsi, ev 63, 33 sayılı mənzili 250000 manat müqabilində “Faktor Lizinq” MMC-nin mülkiyyətinə vermişdir.

T.Ş.Abdullayevanın notariusu ünvanlanladığı 20 noyabr 2015-ci il tarixli ərizədə o, Bakı şəhəri, Yasamal rayonu, Nizami küçəsi, ev 63, mənzil 33 ünvanında yerləşən mənzili əldə etdiyi vaxt subay olduğunu və həmin əmlakı satanda da subay olduğunu və bununla əlaqədar hər hansı mübahisə olduğu halda məsuliyyəti öz üzərinə götürdüyünü göstərmişdir.

Apellyasiya instansiya məhkəməsi T.Ş.Abdullayevanın adına qeydiyyatda alınmış mənzili özgəninkiləşdirərkən alıcıya və notariat orqanına ailə vəziyyəti barədə qəsdən yanlış məlumat verdiyinin sübuta yetirildiyini hesab etmişdir. Bununla belə, məhkumun həmin hərəkətləri bağlanmış müqavilənin etibarsızlığı üçün əsas olmaqla mülki hüquqi məsuliyyət yaratsa da, cinayət əməlinin tərkibini yaratmamışdır.

Dələduzluq cinayətinin obyektiv əlamətlərindən biri cinayətin predmetinin, yəni dələduzluq yolu ilə talanan əmlakın özgənliyi olmasıdır. Yəni qanunvericilik nəzərdə tutmuşdur ki, cinayəti törədən şəxsin talanan əmlak barəsində heç bir həqiqi və ya güman edilən mülkiyyət hüququ olmamalıdır.

Lakin hazırkı cinayət işi üzrə müəyyən olunmuşdur ki, cinayətin predmeti kimi göstərilən əmlaka təqsirləndirilən şəxsin nəinki mülkiyyət hüququ güman edilir, əksinə həmin əmlaka olan hüquqlar məhz T.Abdullayevanın mülkiyyət hüququ dövlət tərəfindən tanınmış və qeydiyyatla alınmış, onun əri – zərər çəkmiş şəxs Barat Abdullayevin hüquqları isə birgə nikah dövründə əldə olunmuş əmlak kimi ehtimal olunmuşdur.

Bakı şəhəri, Yasamal rayonu, Nizami küçəsi 63 saylı evin 33 saylı mənzil üzərində mülkiyyət hüququ T.Abdullayevanın adına daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində qeydiyyatla alınması, Barat Abdullayevin həmin əmlak üzərində birgə mülkiyyəti ehtimal olursa da, onun hüququ və ya mənzilə payı nə müqavilə əsasında, nə də ki, məhkəmə qərarı ilə tanınmadığı üçün həmin əmlak, ya da onun hər hansı hissəsi CM-nin 178-ci maddəsinin dispozisiyasının mənasına görə T.Abdullayevaya münasibətdə “özgənliyi əmlakı” hesab edilə bilməz.

Digər tərəfdən, iş materiallarına əsasən, Barat Abdullayev və Təyminə Abdullayeva birgə nikah dövründə çoxsaylı digər daşınmaz əmlaklar və avtomobillər əldə etmiş və həmin əmlakların bölünməsi ilə əlaqədar məhkəmə mübahisələri gedir.

Barat Abdullayevin mübahisələndirilən əmlakın üzərində konkret payı müəyyən olunmadığı halda, əmlak bölgüsü zamanı Aqzərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 36.4-cü maddəsinə əsasən digər əmlaklardakı paydan kompensasiya kimi tərəflərin hər birinin (yəni Təyminə Abdullayevanın və ya Barat Abdullayevin) Bakı şəhəri, Yasamal rayonu, Nizami küçəsi 63 saylı evin 33 saylı mənzilin ½ hissəsindən çox pay, ya da ki, tam mülkiyyət hüququ müəyyən oluna bilər.

İş materiallarından görünür ki, Bakı şəhəri, Yasamal rayonu, Nizami küçəsi, 63 saylı evin 33 saylı mənzili əvəzli əqd olan Daşınmaz əmlakın alqı-satqı müqaviləsinə əsasən “Faktor Lizing” MMC-nin mülkiyyətinə verilmiş və bunun müqabilində həmin müqaviləyə əsasən ona 250000 manat məbləğində pul ödənilmişdir. Yəni əmlakın tərəflərin birgə paylı mülkiyyətlərində

olması qəbul edilsə belə, əmlakın müqabilində ailəyə, yəni yenidən tərəflərin birgə mülkiyyətlərinə həmin əmlaka görə ödənilmiş pul vəsaiti verilmişdir. Həmin pul vəsaitinin əmlakının dəyərindən aşağı olması mülki mübahisənin predmeti olduğu üçün özü-özlüyündə T.Abdullayevanın dələduzluq etməsinin sübutu kimi də qəbul edilə bilməz.

Hazırkı işdə T.Abdullayeva tərəfindən onun ailə vəziyyəti barədə aldadılma hərəkəti müəyyən edilsə də, həmin aldadılma əmlakın birgə mülkiyyətçisi iddia olunan ərinə, yəni zərərçəkmiş Barat Abdullayevə münasibətdə deyil, bağlanmış müqavilənin tərəfi olan “Faktor Lizing” MMC-yə və müqaviləni rəsmiləşdirən notariat orqanına münasibətdə baş vermişdir. Yəni, iş materiallarına əsasən aldatma nəticəsində əmlak aldadılan şəxsin mülkiyyətindən çıxmamış, əksinə onun mülkiyyətinə verilmişdir. Bu isə T.Abdullayevanın dələduzluğu aldatma yolu ilə törətməsini istisna edir.

Mübahisələndirilən əmlakın əri ilə birgə paylı mülkiyyətdə olması nəzərə alınaraq cinayətin etibardan sui-istifadə etmə üsulu ilə törətməsi qəbul edilə bilər. Lakin bu halda nəzərə alınmalıdır ki, qanunun mənasına əsasən dələduzluq etibardan sui-istifadə yolu ilə törədildikdə təqsirləndirilən şəxsin özgə əmlakını və ya əmlaka olan hüququ ələ keçirmək niyyətinin əmlakın və ya əmlak üzərində olan hüququn ona etibar edildiyi ana qədər yaranması sübuta yetirilməlidir. Yəni, hazırkı iş üzrə sübuta yetirilməli idi ki, mübahisələndirilən əmlak üzərində T.Abdullayevanın hüquqları daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində 2011-ci ildə qeydiyyatla alınmamışdan əvvəl, o, həmin əmlakdakı Barat Abdullayevin payını (sonuncunun hüquqlarını) ələ keçirmək niyyətində olmuşdur.

Beləliklə, T.Ş.Abdullayevanın əməlinə CM-nin 178-ci maddəsi ilə nəzərdə tutulmuş cinayətin obyektiv cəhətinə aid olan hallar müəyyən edilməmiş və onun mülkiyyəti kimi rəsmiləşdirilmiş, əri Barat Abdullayevlə birgə nikah dövründə əldə olunmuş əmlakın sonuncunun icazəsi olmadan “Faktor Lizing” MMC-yə satması mülki mübahisə xarakteri daşıyır.

Bundan başqa, T.Ş.Abdullayeva və “Faktor Lizing” MMC arasında bağlanmış müqavilənin etibarlılığı məsələsinə mülki mühakimə icraatı qaydasında baxılmış və Bakı şəhəri Səbail Rayon Məhkəməsinin 19 dekabr 2016-cı il tarixli,

2(009)-2120/2016 sayılı qətnaməsi ilə iddiaçı “Faktor Lizinq” MMC-nin cavabdeh T.Ş.Abdullayevaya qarşı “lizinq müqaviləsinin ləğv edilməsi, lizinq obyektinin geri alınması və borcun ödənilməsi” tələbinə dair iddiası təmin edilməmiş, qarşılıqlı iddia isə təmin edilərək, Bakı şəhəri 9 sayılı notariat kontorunda təsdiq edilmiş T.Ş.Abdullayeva ilə “Faktor Lizinq” MMC arasında bağlanmış 20 noyabr 2015-ci il tarixli AN-I seriyalı, 0528251 №-li Daşınmaz əmlakın alqı-satqı müqaviləsi, İsmayılova Səkinə Sərdar qızı ilə “Faktor Lizinq” MMC arasında bağlanmış 20 noyabr 2015-ci il tarixli, D014 sayılı Daxili lizinq müqaviləsi və “Faktor Lizinq” MMC, T.Ş.Abdullayeva və İsmayılova Səkinə Sərdar qızı arasında bağlanmış D014 sayılı Daxili lizinq müqaviləsi üzrə 01 fevral 2016-cı il tarixli Əlavə razılaşmanın (öhdəliyin ötürülməsi haqqında) etibarsız hesab edilmiş, Azərbaycan Respublikası ƏMDK yanında DƏDRX-nin Bakı Ərazi İdarəsi tərəfindən Yasamal rayonu, Nizami küçəsi, ev 63, mənzil 33 üzərində “Faktor Lizinq” MMC-nin mülkiyyət hüququna dair Daşınmaz əmlakın Dövlət reyestrində aparılan reyestr qeydi ləğv edilmiş, Bakı şəhəri, Yasamal rayonu, Nizami küçəsi, ev 63, mənzil 33 ünvanında yerləşən 4 otaqlı mənzil üzərində T.Ş.Abdullayeva ilə B.Ə.Abdullayevin bərabər paylı mülkiyyət hüquqları tanınmış və T.Ş.Abdullayevadan 250000 manat tutularaq “Faktor Lizinq” MMC-yə ödənilməsi qət edilmişdir.

Beləliklə, Barat Abdullayevin iddiası üzrə Təyminə Abdullayeva ilə “Faktor Lizinq” MMC arasında bağlanmış müqavilələr mülki mühakimə icraatı qaydasında etibarsız sayılmış, mübahisələndirilən əmlakın hüquqi rejimi ilkin vəziyyətə qaytarılmış və həmin əmlak üzərində Barat Abdullayevin paylı mülkiyyət hüququ tanınmışdır ki, bununla sonuncuya hər hansı zərərin vurulması istisna olunmuşdur.

T.Ş.Abdullayevanın adına 02 noyabr 2015-ci il tarixdə Bakı şəhəri 5 sayılı ASAN Xidmət Mərkəzi tərəfindən verilmiş AZE seriyalı, 15484236 nömrəli şəxsiyyət vəsiqəsinin “ailə vəziyyəti” qrafasında edilmiş “subay” qeydiyyatının həqiqətə uyğun olmaması müəyyən edilmişdir.

CM-nin 320.1-ci maddəsinin dispozisiyasında hüquq verən və ya vəzifədən azad edən vəsiqəni və ya digər rəsmi sənədi istifadə etmək məqsədi ilə saxtalaşdırma və qanunsuz hazırlama, yaxud ya bu cür sənədi satma, habelə eyni məqsədlə Azərbaycan

Respublikasının saxta dövlət təltifini, şampırı, möhürü, blankı hazırlama və ya satmaya görə cinayət məsuliyyəti nəzərdə tutulmuşdur.

Bu cinayət obyektiv cəhətdən hüquq verən və ya vəzifədən azad edən vəsiqəni (sənədi) saxtalaşdırma, hazırlama və ya satmadan ibarət aktiv hərəkətlərlə törədilməlidir. Yəni qanunvericiliyin mənasına görə, yalnız bu hərəkətlərdən biri və ya bir neçəsi mövcud olduğu halda, əməldə cinayət tərkibinin olması məsələsi müzakirə oluna bilər.

T.Ş.Abdullayevaya istinad edilən ittihama əsasən, o, şəxsiyyət vəsiqəsinin dəyişdirmək məqsədi ilə 02 noyabr 2015-ci il tarixdə şəxsiyyət vəsiqəsinin itirilməsi ilə əlaqədar 5 sayılı ASAN Xidmət Mərkəzinə müraciət edərək, “ərizə-anket” blankı və “Fərdi uçot kartoçkası” doldurularkən yalan məlumatlar təqdim etmiş, faktiki rəsmi nikah münasibətlərində olmaqla evli olduğu halda, yalandan subay olduğunu bildirərək, sənədə “subay” sözlərini qeyd etdirib verdiyi təhrif edilmiş məlumatlar əsasında 04 noyabr 2015-ci il tarixdə 15484236 nömrəli ailə vəziyyəti “subay” qeyd edilmiş hüquq verən yeni şəxsiyyət vəsiqəsinin istifadə etmək məqsədilə saxtalaşdırmaqla əldə etmişdir.

Beləliklə müəyyən olunur ki, ittihamın özünə görə də, Təyminə Abdullayeva şəxsiyyət vəsiqəsinin özünü saxtalaşdırmamış, onun alınması ilə əlaqədar “ərizə-anketi” və “Fərdi uçot kartoçkası” doldurularkən yalan məlumatlar təqdim etmişdir.

Bununla əlaqədar məhkəmə hesab etmişdir ki, şəxsiyyət vəsiqəsinin alınması ilə əlaqədar “ərizə-anketi” və “Fərdi uçot kartoçkası” özü-özlüyündə hüquq verən və ya vəzifədən azad edən vəsiqə və ya rəsmi sənəd hesab olunmur. Odur ki, həmin sənədlər tərtib edilərkən yalan məlumatların verilməsi onların əsasında tərtib ediləcək sənədin saxtalaşdırılması kimi qiymətləndirilə bilməz.

Digər tərəfdən məhkəmə kollegiyası qeyd etmişdir ki, Təyminə Abdullayeva şəxsiyyət vəsiqəsinin saxtalaşdırılmasından, qanunsuz hazırlanmasından və ya belə sənədin satılmasından ibarət aktiv hərəkətlər etməmiş, ümumiyyətlə onun şəxsiyyət vəsiqəsinin tərtib etmək, orada hər hansı məlumatı əlavə etmək səlahiyyəti və imkanı olmamış, sənədin verilməsi üçün əsas olmuş ərizə və kartoçka qanunvericiliyin tələblərinə uyğun olaraq müvafiq dövlət orqanının məsul əməkdaşı tərəfindən

yoxlanılmış və sonuncu tərəfindən tərtib olunmuşdur.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2013-cü il 23 oktyabr tarixli 3 nömrəli Fərmanı ilə təsdiq edilmiş “Azərbaycan Respublikası vətəndaşının şəxsiyyət vəsiqəsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun tətbiqi barədə Əsasnamənin 2.7-2.9-cu bəndlərinə əsasən vəsiqə verən orqanın məsul əməkdaşı vətəndaşın şəxsiyyət vəsiqəsinin verilməsi (dəyişdirilməsi) barədə ərizə-anketinin düzgün doldurulduğunu yoxlayır. Vətəndaşın ərizə-anketindəki məlumatlar ondan əlavə sənəd tələb edilmədən, İAMAS-da toplanılan və Azərbaycan Respublikası Əhalisinin Dövlət Reyestri, Vahid Miqrasiya Məlumat Sistemi və digər dövlət informasiya resursları tərəfindən İAMAS-a təqdim olunan məlumatlar əsasında yoxlanılır. Vətəndaşın ərizə-anketindəki hər hansı məlumatın İAMAS-da toplanılan məlumatlar əsasında yoxlanılması mümkün olmadıqda, həmin şəxs barədə toplanılmış müvafiq fərdi məlumatlar İAMAS vasitəsilə bu Əsasnamənin 2.7-ci bəndində nəzərdə tutulmuş aidiyyəti dövlət informasiya sisteminə ötürülür və həmin sistem tərəfindən zəruri məlumatlar müəyyən edilərək İAMAS-a təqdim edilir. Vəsiqə verən orqanın məsul əməkdaşı vətəndaşın ərizə-anketi üzrə məlumatları yoxladıqdan sonra ərizə-anketdə həmin məlumatların düzgünlüyünü öz imzası ilə təsdiq edərək, onları vətəndaşın fotosəklilə birlikdə dərhal İAMAS-a daxil edir. İAMAS-a daxil edilmiş məlumatlar elektron sənəd formasında onu daxil edən əməkdaşın gücləndirilmiş elektron imzası ilə təsdiq edilir.

Cinayət işi üzrə ibtidai istintaqı aparmış Azərbaycan Respublikası DİN-in Baş İstintaq və Təhqiqat İdarəsinin Ağır Cinayətlərin istintaqı şöbəsinin xüsusilə mühüm işlər üzrə baş müstəntiqinin 13 mart 2017-ci il tarixli qərarı ilə 5 sayılı ASAN xidmətinin Qeydiyyat və Şəxsiyyət vəsiqələri qrupunun əməkdaşları Məmmədov Ramiz Müzəffər oğlunun, Abuşov Sənan Vəzir oğlunun və qeyrilərinin əməllərinə hüquqi qiymət verilmiş və onların əməllərində CM-nin 308, 309, 313 və 314-cü maddələrinin tərkibinin olmaması əsası ilə həmin şəxslər haqqında cinayət təqibinin başlanması rədd edilmişdir.

CM-nin 320.2-ci maddəsinə əsasən həmin Məcəllənin 320.1-ci maddəsində göstərilmiş bilə-bilə saxta sənədlərdən istifadə etməyə görə cinayət məsuliyyəti nəzərdə tutulmuşdur.

Yuxarıda qeyd olunduğu kimi, T.Ş.Abdullayevanın adına 02 noyabr 2015-ci il

tarixdə Bakı şəhəri 5 sayılı ASAN Xidmət Mərkəzi tərəfindən verilmiş AZE seriyalı, 15484236 nömrəli şəxsiyyət vəsiqəsinin “ailə vəziyyəti” qrafasında edilmiş “subay” qeydiyyatının həqiqətə uyğun olmamasını müəyyən edilmişdir. Bu səbəbdən məhkəmə kollegiyası hesab etmişdir ki, Təyminə Abdullayeva şəxsiyyət vəsiqəsində həmin qeydin düzgün olmamasını bilə-bilə ondan bu sənəddən istifadə edərək, mülkiyyətində olan daşınmaz əmlakı özgəninkiləşdirməklə, CM-nin 320.2-ci maddəsi ilə nəzərdə tutulmuş cinayət əməlini törətmişdir.

Məhkəmə kollegiyası həmçinin belə qənaətə gəlmişdir ki, onun müqaviləni bağlayarkən notariat orqanının adına tərtib olunmuş ərizədə guya subay olmasını və mənzili əldə edərək də guya həmin statusda olduğunu göstərməsi onun saxta sənəddən istifadə etmək məqsədinin göstəricisidir.

Müdafiəçilərin və məhkumun kassasiya şikayətlərində T.Ş.Abdullayevaya CM-nin 315.2-ci maddəsi ilə bəraət verilməsi xahiş edilmişdir.

İş materiallarından müəyyən olunur ki, müdafiə tərəfi məhkuma CM-nin 315.2-ci maddəsi ilə bəraət verilməsi ilə əlaqədar birinci instansiya məhkəməsində çoxsaylı vəsatətlər qaldırmış və məhkəmə həmin xüsusatlari araşdıraraq, CPM-nin 143-145-ci maddələrinin tələblərinə uyğun olaraq hər bir sübutu mənsubiyyəti, mümkünlüyü və mötəbərliyi üzrə qiymətləndirmiş, zərərçəkmiş şəxslərin və şahidlərin ifadələrini, ekspert rəylərini, istintaq və məhkəmə hərəkəti protokollarını və digər sənədləri sübut növləri kimi qəbul etmiş, həmin sübutlara və onların məcmusuna tam, obyektiv və hərtərəfli hüquqi qiymət verib düzgün nəticəyə gələrək, T.Ş.Abdullayevanın CM-nin 315.2-ci maddəsi ilə nəzərdə tutulmuş cinayətin törədilməsində təqsirli bilmişdir. Məhkumun həmin əməlinin cinayət olmasını aradan qaldıran hallar, habelə onun cinayət məsuliyyətindən və cəzadan azad edilməsi üçün əsaslar müəyyən edilməmişdir.

Belə ki, cinayət işinin materiallarından müəyyən olunur ki, T.Abdullayeva istintaqa gəlməkdən boyun qaçırdığından onun barəsində 16 iyun 2016-cı il tarixdə məcburi gətirilmə haqqında qərar qəbul olunmuşdur. Bundan sonra da, T.Abdullayeva məcburi qaydada istintaqa gətirilməsi barədə qərarın icrası üçün onun yaşadığı mənzilə gəlmiş polis əməkdaşlarına qapını açmamış və istintaqa getməyəcəyini, mənzildən çıxmayacağını bildirmişdir.

Cinayət işinin materiallarında olan “Videogörüntülərin götürülməsi və baxış keçirilməsi haqqında” 22 iyun 2016-cı il tarixli protokoldan görünür ki, Bakı şəhəri, Yasamal rayonu, Nizami küçəsi, ev 63 ünvanının qarşısında quraşdırılmış mühafizə kameralarının görüntülərinə baxış keçirilmiş və baxış zamanı müəyyən edilmişdir ki, videogörüntülər 21 iyun 2016-cı il saat 18:39:37-dən başlayır. Videogörüntülərə baxış zamanı kameranın müşahidə dairəsində, yəni Bakı şəhəri, Yasamal rayonu, Nizami küçəsi, ev 63 ünvanının qarşısında Nərimanov RPİ-nin 17-ci PB-nin əməliyyat müvəkkili Məmmədov Oktay Allahverdi oğlunun və həmin PB-nin kiçik əməliyyat müvəkkili Babayev Orxan Sahib oğlunun dayanmaları, saat 18:40-da Təyminə Abdullayevanın iki nəfər qadınla birlikdə binanın qarşısına gəlmələri, bu zaman polis əməkdaşları Oktay Məmmədovun və Orxan Babayevin Təyminə Abdullayevaya yaxınlaşmaları, ciblərindən xidməti vəsiqələrini çıxarıb təqdim etmələri, sonra bir müddət şifahi söhbət etmələri və bu zaman T.Abdullayevanın qəflətən polis əməkdaşlarına əl-qol hərəkətləri ilə müqavimət göstərməsi, əməliyyat müvəkkili Oktay Məmmədovun sifətinə əl zərbələri ilə vurması, eləcə də T.Abdullayevanın yanında olan qadınların arxadan polis əməkdaşlarını tutaraq onların xidməti vəzifələrini yerinə yetirmələrinə maneçilik törətmələri müşahidə olunur. Görüntülərin 18:41:02 dəqiqəsində Oktay Məmmədov və Orxan Babayev Təyminə Abdullayevanın məcburi qaydada istintaqa gətirilməsi barədə qərarı icra etmək üçün onun qoluna girərək xidməti avtomobilə doğru aparmağa başlayırlar. Bundan sonra, T.Abdullayevanın, onun yanında olan qadınların polis əməkdaşlarına müqavimət göstərmələri, onların xidməti vəzifələrini yerinə yetirmələrinə maneçilik törətmələri, T.Abdullayevanı avtomobilə əyləşdirmələrinə mane olmaları, əl ataraq onların paltarlarından dartmaları, Təyminə Abdullayevanın isə bütün bu müddət ərzində müqavimət göstərərək polis əməkdaşları O.Məmmədova və O.Babayevə zərbələr endirməsi və avtomobilə əyləşməkdən imtina etməsi müşahidə olunur. Saat 18:41:54-də videogörüntülər başa çatır.

Məhkəmədə tədqiq edilmiş məhkəmə-tibbi ekspertizasının 23 iyun 2016-cı il tarixli 574 nömrəli rəyinə əsasən Babayev Orxan Sahib

oğlunun almış olduğu xəsarətlər - boyun nahiyəsinin, sağ mil-bilək oynaqının və sol saidin sıyrıqları küt əşya təsirindən törənmiş, qərarla göstərilən şəraitdə və müddətdə, yəni 21 iyun 2016-cı ildə törənməsi mümkündür və həm ayrı-ayrılıqda, həmçinin də ümumilikdə sağlamlığa zərər vurmayan xəsarət olduğu üçün dərəcəsi təyin edilmir.

Məhkəmə-tibbi ekspertizasının 23 iyun 2016-cı il tarixli 573 nömrəli rəyindən görünür ki, Məmmədov Oktay Allahverdi oğlunun bədən səthində aşkar olunmuş xəsarətlər – boyunun, sağ əlin 4-cü barmağının, sol əlin 3-cü barmağının və sağ dirsək oynaqı nahiyəsinin sıyrıqları, sağ aşıq-baldır oynaqının əzilməsi ilə müşayiət olunmuş həmin oynaqın qançırı küt əşya təsirindən törənmişlər, qərarla göstərilən şəraitdə və müddətdə, yəni 21 iyun 2016-cı ildə törənməsi mümkündür və dərəcəsinə görə sağ-aşıq-baldır oynaqının əzilməsi sağlamlığın qısa müddətə pozulmasına səbəb olmuş sağlamlığa yüngül zərər vurmaya, sıyrıqlar isə həm ayrı-ayrılıqda, həmçində ümumilikdə sağlamlığa zərər vurmayan xəsarət olduğu üçün dərəcəsi təyin edilmir.

Beləliklə, Təyminə Abdullayevanın polis əməkdaşlarına qarşı həyat və sağlamlıq üçün təhlükəli olan zor tətbiq etmə ilə müqavimət göstərməsi birinci instansiya məhkəməsində dindirilmiş zərər çəkmiş şəxslər Oktay Məmmədov, Orxan Babayevin ifadələri, onlar və məhkum arasında ibtidai istintaq zamanı aparılmış üzləşdirmə protokolları və iş üzrə keçirilmiş məhkəmə-tibbi ekspertizalarının rəyləri ilə də tam sübuta yetirilmişdir.

Məhkəmə kollegiyası hesab etmişdir ki, iş üzrə sübutlar apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən CPM-nin 143-146-cı maddələrinə müvafiq tədqiq edilmişdir. Məhkəmənin gəldiyi nəticə işin faktiki hallarına uyğundur.

Göstərilənlərə əsasən məhkəmə kollegiyası kassasiya protestinin və kassasiya şikayətlərinin təmin edilməsi və Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasınının 06 dekabr 2017-ci il tarixli hökmünün ləğv edilməsi və ya dəyişdirilməsi üçün CPM-nin 416-cı maddəsində nəzərdə tutulmuş əsaslardan hər hansı birinə uyğun hal müəyyən edilmədiyindən iş üzrə qəbul etdiyi yekun qərarla kassasiya protestini və kassasiya şikayətlərini təmin etmədən, hökmü isə dəyişdirilmədən saxlamışdır.

Təqsirləndirilən şəxsə daha ağır ittihamın irəli sürülməsinə dair tələb irəli sürən zərər çəkmiş şəxsin hüquqi varisinin hökmdən verdiyi apellyasiya şikayəti ilə yanaşı təqsirkara məhkum olunduğu maddə ilə daha ağır cəzanın təyin edilməsi haqqında həmin şikayətə əlavə onun vəziyyətini ağırlaşdıran apellyasiya tələbi kimi qiymətləndirilə bilməz.

Bakı şəhəri Xəzər Rayon Məhkəməsinin 10 iyul 2017-ci il tarixli hökmü ilə Nəzirov Şükran Faiq oğlu Azərbaycan Respublikası CM-nin (bundan sonra məndə CM-nin) 263.2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş cinayətin törədilməsində təqsirli bilinib, 2 (iki) il müddətində nəqliyyat vasitələrini idarə etmək hüququndan məhrum edilməklə 5 (beş) il müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilmiş, CM-nin 69.3-cü maddəsinə əsasən tutulub saxlanıldığı müddət əsas cəzadan çıxılmaqla üzərində qəti olaraq 2 (iki) il müddətində nəqliyyat vasitələrini idarə etmək hüququndan məhrum edilməklə 4 (dörd) il 11 (on bir) ay 29 (iyirmi doqquz) gün müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzası saxlanılmışdır.

Məhkəmənin hökmünə əsasən Nəzirov Şükran Faiq oğlunun yol hərəkəti qaydalarını pozması ehtiyatsızlıqdan zərər çəkmiş şəxsin ölümünə səbəb olmuşdur.

Belə ki, Nəzirov Şükran Faiq oğlu 28 oktyabr 2016-cı ildə saat 19.30 radələrində idarə etdiyi texniki cəhətdən saz vəziyyətdə olan “Union Leasing” ASC-yə məxsus “Azsamand” markalı 90-PD-705 dövlət qeydiyyat nişanlı avtomobillə Bakı şəhəri, Xəzər rayonu, Buzovna-Maştağa yolunun 2-ci kilometrliyində Maštağa qəsəbəsi istiqamətində 60 km/saat sürətlə hərəkətdə olarkən “Yol hərəkəti haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 50-ci maddəsinin 1-ci hissəsinin tələbinə əsasən hərəkət üçün təhlükə yarandığını gördükdə nəqliyyat vasitəsinin sürətini tam dayandırma həddinə qədər azaltmaq üçün mümkün olan tədbirləri görüb hadisənin qarşısını almağa texniki imkanı olduğu halda həmin təhlükəsizlik tədbirlərinə əməl etməmiş, mövcud şəraitdə Buzovna-Maştağa yolunun 2-ci kilometrliyində Maštağa qəsəbəsi istiqamətində yolu sağdan sola keçən piyada Atakişiyeva Könül Azad qızını avtomobilin qabaq hissəsi ilə vuraraq ona təpə nahiyəsinin əzilmiş yaraları, sol dirsəyin sıyrığı, döş qəfəsinin, sağ və sol baldırın, sol iç topuğun qançırıları, kəskin daxili qanıtırmə ilə müşayiət olunan qara ciyərin və dalağın cırılmalari ilə xarakterizə edilən, həyat üçün təhlükəli olan sağlamlığa ağır zərər vuran xəsarətlər yetirməklə

ehtiyatsızlıqdan zərər çəkmiş şəxs Atakişiyeva Könül Azad qızının ölümünə səbəb olmaqla “Union Leasing” ASC-yə məxsus “Azsamand” markalı 90-PD-705 dövlət qeydiyyat nişanlı avtomobilə 655 manat məbləğində maddi ziyan vurmaqla yol nəqliyyat hadisəsi törətmişdir.

Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının 06 sentyabr 2017-ci il tarixli ilkin baxış iclasının iclasının qərarı ilə zərər çəkmiş şəxsin hüquqi varisi İsgəndərova Gülnadə Yaqub qızı tərəfindən verilmiş apellyasiya şikayəti üzrə məhkəmə baxışı əlavə sübutlar tələb edilmədən və məhkəmə istintaqı aparılmadan 20 sentyabr 2017-ci il tarixə saat 11.00-a açıq məhkəmə iclasına təyin edilmişdir.

Həmçinin, həmin qərarla apellyasiya məhkəməsi zərər çəkmiş şəxsin hüquqi varisinin məhkum Şükran Nəzirova CM-nin 263.2-ci maddəsi ilə daha ağır cəzanın təyin edilməsinə dair apellyasiya şikayətinə dəyişikliyini öz icraatına qəbul etməkdən imtina etmişdir.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsinin 20 sentyabr 2017-ci il tarixli qərarından zərər çəkmiş şəxsin hüquqi varisi İsgəndərova Gülnadə Yaqub qızı və onun nümayəndəsi Cəbrayilov Mehman Humsi oğlu birgə kassasiya şikayəti verərək həmin şikayəti onunla əsaslandırılmışlar ki, Nəzirov Şükran Faiq oğluna qarşı daha ağır, yəni təqsirli bilindiği CM-nin 263.2-ci maddəsi ilə yanaşı yol nəqliyyat hadisəsi yerindən qaçmağa görə - CM-nin 264-cü maddəsi ilə ittihamın irəli sürülməsi üçün əsaslar olduğu üçün apellyasiya məhkəməsi apellyasiya şikayətinə baxılmasına xitam verib, birinci instansiya məhkəməsinin hökmünü ləğv etməklə cinayət işini birinci instansiya məhkəməsinin hazırlıq iclası mərhələsinə qaytarmalı olduğu halda, ilkin baxış iclasının iclasında bunu etməmiş, əsassız və qanunsuz olaraq apellyasiya şikayəti üzrə məhkəmə baxışının təyin edilməsi barədə qərar çıxarmışdır.

Kassasiya şikayətinin digər dəlili isə odur ki, Nəzirov Şükran Faiq oğluna CM-nin 263.2-ci maddəsi ilə daha ağır cəzanın təyin edilməsi barədə apellyasiya şikayətinə dəyişikliyinin məhkəmənin icraatına qəbul edilməsi üçün heç bir maneə olmadığı halda, apellyasiya instansiyası

məhkəməsi əsassız və qanunsuz olaraq zərər çəkmiş şəxsin hüquqi varisinin həmin tələbin irəli sürüldüyü apellyasiya müraciətini icraata qəbul etməkdən və məhkəmə baxışına çıxarmaqdan imtina etmişdir.

Müəlliflər kassasiya şikayətində göstərilənlərə əsasən Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının 06 sentyabr 2017-ci il tarixli ilkin baxış iclasının qərarının ləğv edilməsini, işin yenidən apellyasiya məhkəməsində ilkin baxılmağa təyin edilməsini xahiş etmişlər.

Göründüyü kimi, kassasiya şikayətində iki məsələ mübahisələndirilmişdir:

1) birinci instansiya məhkəməsinin hökmünün ləğv edilməsi və işin birinci instansiya məhkəməsinin hazırlıq iclası mərhələsinə qaytarılması üçün əsasın (Şükran Nəzirova daha ağır ittihamın irəli sürülməsini tələb edən halın) olmasına baxmayaraq, apellyasiya məhkəməsinin zərər çəkmiş şəxsin hüquqi varisi Gülzadə İsgəndərovanın apellyasiya şikayəti üzrə məhkəmə baxışını təyin etməsi;

2) apellyasiya məhkəməsinin zərər çəkmiş şəxsin hüquqi varisinin Şükran Nəzirova CM-nin 263.2-ci maddəsi ilə daha ağır cəzanın təyin edilməsinə dair apellyasiya şikayətinə dəyişiklikliyini öz icraatına qəbul etməkdən imtina etməsi.

Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin (bundan sonra mətdə CPM-nin) 410.1.1-ci maddəsinə əsasən apellyasiya instansiyası məhkəməsinin ilkin baxış iclasının iclasında qəbul edilmiş, həmin Məcəllənin 391.3-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş qərarlardan (CPM-nin 391.3.4-cü maddəsində göstərilən qərar istisna olmaqla) kassasiya şikayəti və kassasiya protesti vermək hüququ olan şəxslər bu qərarların çıxarıldığı vaxtdan 1 ay müddətində kassasiya şikayəti və ya kassasiya protesti verə bilərlər.

Göründüyü kimi, qanun CPM-nin 391.3.5-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş apellyasiya şikayətinin və yaxud apellyasiya protestinin məhkəmənin icraatına qəbul edilməsindən imtina haqqında qərarın kassasiya qaydasında mübahisələndirilməsinə yol verdiyi halda, CPM-nin 391.3.4-cü maddəsinin nəzərdə tutduğu apellyasiya şikayəti və yaxud apellyasiya protesti üzrə məhkəmə baxışının təyin edilməsi haqqında qərarı apellyasiya instansiyası məhkəməsinin ilkin baxış iclasının kassasiya qaydasında

mübahisələndirilə bilən qərarlar sırasından istisna etmişdir.

Odur ki, məhkəmə kollegiyası CPM-nin 419-cu maddəsinin tələbləri baxımından zərər çəkmiş şəxsin hüquqi varisinin və onun nümayəndəsinin kassasiya şikayətini apellyasiya şikayəti üzrə məhkəmə baxışının təyin edilməsi məsələsinin mübahisələndirilməsi hissəsində yolverilməz hesab etmiş, apellyasiya şikayətinə dəyişiklikliyin məhkəmənin icraatına qəbul edilməsindən imtina edilməsi hissəsində isə səlahiyyətlərinə aid olan kassasiya müraciəti kimi görərək müstəsna olaraq bu məsələ ilə əlaqədar Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının 06 sentyabr 2017-ci il tarixli ilkin baxış iclasının qərarının qanuniliyini və əsaslılığını yoxlayıb, araşdırmanın nəticələri olaraq aşağıdakıları qeyd etmişdir.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsi zərər çəkmiş şəxsin hüquqi varisinin apellyasiya şikayətinə dəyişiklikliyini öz icraatına qəbul etməkdən imtina edərkən CPM-nin 390.3-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş qaydaya istinad etmişdir.

Həmin maddədə deyilir:

“Barəsində tərbiyəvi və ya tibbi xarakterli məcburi tədbirlər tətbiq edilmiş şəxsin, habelə məhkumun və ya bəraət almış şəxsin vəziyyətinin pisləşməsinə səbəb olan dəyişikliklərin edilməsi yalnız apellyasiya şikayətinin və ya apellyasiya protestinin verilməsi üçün müəyyən edilmiş müddət ərzində apellyasiya şikayətinə və ya apellyasiya protestinə verilə bilər”.

Apellyasiya məhkəməsi də qərar verərkən ondan çıxış etmişdir ki, zərər çəkmiş şəxsin hüquqi varisi Şükran Nəzirova CM-nin 263.2-ci maddəsi ilə təyin olunmuş cəzanın ağırlaşdırılması barədə apellyasiya şikayətinə əlavəni təqdim etməklə faktiki olaraq ilkin apellyasiya şikayətini dəyişdirmiş və məhkumun vəziyyətinin pisləşməsinə səbəb olan yeni tələbi apellyasiya şikayətinin verilməsi üçün CPM-nin 384.1-ci maddəsinin nəzərdə tutduğu 20 gün keçdikdən sonra irəli sürmüşdür.

Lakin, zərər çəkmiş şəxsin hüquqi varisinin yeni tələbini onun apellyasiya şikayətində irəli sürdüyü ilkin tələblə müqayisə etdikdə, apellyasiya məhkəməsinin yeni tələbi məhkumun vəziyyətini pisləşdirən tələb kimi qiymətləndirməkdə haqlı olmadığı, nəticə etibarlı ilə əsassız olaraq CPM-nin 390.3-cü maddəsinə istinad etməklə apellyasiya şikayətinə

dəyişiklikliyi öz icraatına qəbul etməkdən imtina etdiyi müəyyən olunur.

Belə ki, apellyasiya şikayətində zərər çəkmiş şəxsin hüquqi varisi iddia etmişdi ki, Şükran Nəzirov zərər çəkmiş piyadanı avtomobili ilə vurduqdan sonra yol nəqliyyat hadisəsi yerindən qaçmışdır və bu səbəbə görə ona daha ağır, yəni CM-nin 263.2-ci maddəsi ilə yanaşı CM-nin 264-cü maddəsi ilə də ittiham irəli sürülməli idi.

Apellyasiya şikayətindən görünür ki, zərər çəkmiş şəxsin hüquqi varisi Şükran Nəzirovun daha ağır məsuliyyətə cəlb olunmasına (CM-nin 263.2 və 264-cü maddələrində nəzərdə tutulmuş cinayətlərin məcmusu üzrə daha ağır cəzaya məhkum edilməsinə) zərurətin olması kimi əsasdan çıxış etməklə Ş.Nəzirovun CM-nin 263.2-ci maddəsi ilə 2 (iki) il müddətində nəqliyyat vasitələrini idarə etmək hüququndan məhrum edilməklə 5 (beş) il müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilməsinə dair birinci instansiya məhkəməsinin hökmünün ləğv edilməsi və cinayət işinin birinci instansiya məhkəməsinin hazırlıq iclası mərhələsinə qaytarılması haqqında tələb irəli sürmüşdür.

Apellyasiya şikayətinə dəyişiklikdə isə zərər çəkmiş şəxsin hüquqi varisi əvvəlki tələbini inkar edən yeni məzmununda tələb irəli sürmüş, müstəsna olaraq Şükran Nəzirova CM-nin 263.2-ci maddəsi ilə təyin olunmuş cəzanın ağırlaşdırılmasını apellyasiya məhkəməsindən xahiş etmişdir.

Bundan görsənir ki, zərər çəkmiş şəxsin hüquqi varisi apellyasiya şikayətində irəli sürülmüş tələblə müqayisədə məhkumun vəziyyətinin daha da pisləşməsinə səbəb ola biləcək yeni tələb irəli sürməmiş, əksinə apellyasiya tələbini yüngülləşməyə doğru dəyişmişdir.

Apellyasiya şikayətinin bu cür dəyişdirilməsi üçün isə cinayət-prosessual qanun vaxt məhdudiyyəti qoymamış, o cümlədən belə dəyişiklikləri əks etdirən müraciətlərin apellyasiya məhkəməsinə təqdim edilməsini apellyasiya şikayəti və yaxud apellyasiya protestinin verilməsi üçün CPM-nin 384.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş prosessual müddətlə əlaqələndirməmişdir.

Odur ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsi CPM-nin 390.3-cü maddəsinə istinad edib zərər

çəkmiş şəxsin hüquqi varisinin apellyasiya şikayətinə dəyişiklikliyi öz icraatına qəbul etməkdən imtina etməklə işin həqiqi hallarına uyğun olmayan cinayət-prosessual normanı tətbiq etmiş, nəticə etibarilə sözügedən məsələ üzrə (apellyasiya şikayətinə dəyişiklikliyin məhkəmənin icraatına qəbul edilməsindən imtina haqqında) ilkin baxış iclasının qərarını əsassız olaraq çıxarmışdır.

Məhkəmə kollegiyası qeyd olunanları həmin hissədə apellyasiya instansiyası məhkəməsinin ilkin baxış iclasının qərarının ləğv edilməsini və bu məsələyə yenidən baxılması üçün işin apellyasiya məhkəməsində ilkin baxılmağa təyin edilməsini tələb edən CPM-nin 416.0.20-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş hal kimi qiymətləndirir.

Belə ki, məhkəmə CRM-nin 391.3.2-391.3.5, 391.3.7-391.3.9 və 391.6-cı maddələrində nəzərdə tutulmuş qərarları (yəni, o cümlədən CPM-nin 391.3.5-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş apellyasiya şikayətinin və ya apellyasiya protestinin məhkəmənin icraatına qəbul edilməsindən imtina haqqında qərarı) əsassız çıxarıldıqda, kassasiya instansiyası məhkəməsi apellyasiya instansiyası məhkəməsinin hökmü və ya qərarını kassasiya qaydasında ləğv etmək və ya dəyişdirmək hüququna malikdir.

Beləliklə, məhkəmə kollegiyası kassasiya şikayətinin təmin edilməsinə dair zərər çəkmiş şəxsin hüquqi varisi İsgəndərova Gülnadə Yaqub qızının və onun nümayəndəsi Cəbrayilov Mehman Humsi oğlunun, habelə kassasiya şikayətinin təmin edilməməsinə dair dövlət ittihamçısının çıxışlarını dinləyib, şərh edilən əsaslara görə kassasiya şikayətinin qismən təmin edilməsi, Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət kollegiyasının Nəzirov Şükran Faiq oğlunun barəsində olan 06 sentyabr 2017-ci il tarixli ilkin baxış iclasının qərarının isə zərər çəkmiş şəxsin hüquqi varisi Gülnadə İsgəndərovanın apellyasiya şikayətinə dəyişikliyin məhkəmənin icraatına qəbul edilməsindən imtina edilməsi hissəsində ləğv edilməsi və həmin məsələyə yenidən baxılması üçün cinayət işinin apellyasiya məhkəməsində ilkin baxış iclasına təyin edilməsi haqqında qərar qəbul etmişdir.

Müzəffər Ağazadə,
Azərbaycan Respublikasının
Əməkdar Hüquqşünası

Cinayət Məcəlləsinin 56-cı maddəsindəki anlaşılmazlıqlar.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 129-cu maddəsinə görə məhkəmənin qəbul etdiyi qərarlar dövlətin adından çıxarılır və onların icrası məcburidir. Bu həmdə o deməkdir ki, məhkəmələr icrası mümkün olmayan qərarlar qəbul edə bilməzlər.

Qüvvədə olan qanunlar əsas götürülməklə qəbul olunan hər bir məhkəmə qərarının icrası müvafiq normativ aktlarla müəyyən edilən qaydada və müddətdə mütləq icra edilməlidir.

Lakin respublikamızın cinayət qanunvericiliyində elə normalar mövcuddur ki, həmin normalara əsaslanmaqla qəbul edilən məhkəmə qərarları uzun illərdən bəri icra olunmur, daha doğrusu icra olunması mümkün deyildir. Buna baxmayaraq, belə normaların təkmilləşdirilməsi istiqamətində addımlarda atılmaz. Fikrimizi əsaslandırmaq məqsədilə məhkəmə təcrübəsinə müraciət edək.

Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin hökmünə əsasən vətəndaş L.Mahmudova Azərbaycan Respublikası CM-nin 120.2-ci maddəsi ilə (ağırlaşdırıcı hallarda qəsdən adam öldürmə), yəni xüsusilə ağır cinayət törətmək üstündə təqsirli bilinərək uzun müddətli azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilmişdir. CM-nin 56.1.3-cü maddəsinə görə xüsusilə ağır cinayət törətmiş şəxslər cəzalarını ciddi rejimli cəza çəkmə müəssisələrində (bundan sonra CÇM) çəkməli olduqlarından məhkəmə L.Mahmudova üçün ciddi rejimli CÇM müəyyən etmişdir. Hökm qanuni qüvvəsinə aldıqdan sonra icraya yönəldilmişdir, yəni L.Mahmudova cəzasını çəkmək üçün Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyi Penitensiar Xidmətinin qadınlar üçün 4 nömrəli CÇM-ə göndərilmişdir. Həmin məhkəmə tərəfindən başqa işlər üzrə CM-nin 120.2-ci maddəsi ilə məhkum olunan C.Qurbanova, habelə CM-nin 178.3-cü maddəsi ilə məhkum olunan Ş.Məmmədova və E.Fətullayeva haqqında da cəzaçəkmə müəssisəsinin növü məsələsində eyni məzmunlu qərarlar qəbul olunmuşdur. Yəni həmin məhkum qadınlar da hökmə uyğun olaraq cəzalarını çəkmək üçün 4 №-li CÇM-ə etap edilmişlər.

İlk baxışdan elə təsəvvür yaranır ki, bura da hər hansı anlaşılmazlıqdan söhbət gedə bilməz. Məhkum qadınlar barəsindəki hökmlər qanunun tələblərinə uyğun icraya yönəldilmişdir. Lakin məsələ bundadır ki, həmin qadınların cəza çəkdiyi 4 nömrəli CÇM ciddi rejimli yox, ümumi rejimli CÇM sırasına aiddir. Ölkəmizin Penitensiar Xidməti sistemində ümumiyyətlə məhkum qadınlar üçün ciddi rejimli CÇM olmamışdır və hazırda da yoxdur. Deməli, faktiki olaraq xüsusilə ağır cinayətlər törətmiş qadınların cəza çəkməli olduqları CÇM növü məsələsində qanunun tələbləri bütün hallarda pozulur, yəni hökmlərin bu məsələ ilə bağlı hissələri icra olunmur.

Bəs necə olmuşdur ki, ölkəmizdə qadınlar üçün ciddi rejimli CÇM olmadığı halda məhkəmə hökmləri ilə qadın məhkumları üçün həmin rejimdə cəza çəkmə müəssisələri müəyyən edilir. Əslində çox sadə. CM-nin 56.1.3-cü maddəsində göstərilir ki, xüsusilə ağır cinayət törətməyə görə ilk dəfə azadlıqdan məhrum etməyə məhkum olunmuş şəxslər (şübhəsizki, şəxslər dedikdə burada kişilərlə yanaşı qadınlarda başa düşülür), habelə cinayətləri xüsusi təhlükəli residivi zamanı qadınlar üçün ciddi rejimli CÇM müəyyən olunur. Deməli, yuxarıda adları çəkilən məhkum qadınlara CÇM növü müəyyən edilərkən məhkəmələr hər hansı səhvə yol verməmişlər.

CM-nin 56-cı maddəsindəki anlaşılmazlıq bununla bitmir. 56.1.4-cü maddədə göstərilir ki, cinayətlərin xüsusi təhlükəli residivi zamanı xüsusi rejimli CÇM-i müəyyən edilir. Bu maddədə məhkumların cinsi fərqləndirilmədiyindən belə məntiqi nəticəyə gəlmək olar ki, bu norma qadınlara da aiddir. Yəni qadınlar üçün də belə hallarda xüsusi rejimli CÇM müəyyən olunmalıdır. Göründüyü kimi qadınlar üçün cinayətlərin xüsusi təhlükəli residivi zamanı CM-nin 56.1.3-cü maddəsində ciddi rejimli, 56.1.4-cü maddəsində isə xüsusi rejimli CÇM müəyyən olunmuşdur. Belə hallarda məhkəmələr CÇM-nin növünü müəyyən edərkən anlaşılmazlıqla üzlaşırlər. Ümumiyyətlə, CM-nin 56-cı maddəsinin mətnindən belə çıxır ki, məhkum qadınlar üçün törətdikləri cinayətin xarakterindən, üzərində məhkumluqları olub – olmamasından asılı olaraq cəzalarını çəkmək üçün ümumi rejimli CÇM-i ilə

yanaşı həm ciddi, həm də xüsusi rejimli CÇM-i müəyyən edilə bilər. Halbuki yuxarıda qeyd edildiyi kimi Respublika Penitensiar Xidməti sistemində qadınlar üçün nə ciddi, nə də xüsusi rejimli cəza çəkmə müəssisələri yoxdur. Həmin səbəblərdən də xüsusilə ağır cinayət törədən qadınların azadlıqdan məhrum etmə cəzalarına məhkum edilməsi hallarında hökmlər bu hissədə düzgün icra olunmur.

Bəs qanundakı belə dolaşlıq və anlaşılmazlıqlar hansı səbəbdən yaranmışdır. Sırr deyildir ki, ölkəmizin cinayət qanunvericiliyi yaradılarkən Rusiya Federasiyasının 01.01.1997-ci ildən qüvvədə olan Cinayət Məcəlləsindən istifadə edilmişdir. Rusiya Federasiyası Cinayət Məcəlləsinin 58-ci maddəsi tərcümə edilərkən isə müəyyən dəyişikliyə məruz qalmışdır. Həmdə rus dilindəki «мужчинам» sözləri bir yerdə «kişilər» əvəzinə «şəxslərə» kimi tərcümə olunmuş, digər yerdə isə ümumiyyətlə buraxılmışdır. Sonradan Rusiya Federasiyası CM-nin 58-ci maddəsi dahada təkmilləşdirilərək müəyyən edilmişdir ki, residivin istənilən növündə qadınlar cəzalarını ümumi rejimli cəza çəkmə müəssisələrində çəkməlidirlər. Respublikamızın cinayət qanununun yaradılması gedişində tərcümə zamanı yol verilən yanlışlıqlar aradan qaldırılmadığından məhkum qadınlar üçün ciddi və xüsusi rejimli CÇM-i növünün müəyyən edilməsi barədə göstəriş bugünə qədər qüvvədədir. Hətta məhkəmələr bəzi hallarda ölkədə qadınlar üçün ciddi rejimli cəza çəkmə müəssisəsi olmaması əsası ilə qadınlara ümumi rejimli CÇM-i təyin etsəldə yuxarı instansiya məhkəmələri belə hökmlərin CM-nin 56-cı maddəsinin tələblərinə uyğunlaşdırılması üçün «tədbirlər» görürlər.

Yadımdadır ki, təxminən 2011-ci ildə Sumqayıt Apellyasiya Məhkəməsində işləyən hakimlərdən biri təcrübəli hakim kimi mənə müraciət edərək xüsusilə ağır cinayət hadisəsi törətməkdə təqsirli bilinən qadına cəza çəkmə müəssisəsinin növünü müəyyən etməkdə çətinlik çəkdiyini bildirmişdi. Həmin hakim bildirdi ki, ölkədə qadınlar üçün ciddi rejimli cəza çəkmə müəssisəsi növü olmadığından qadına 56-cı maddədə göstəriləyənə uyğun rejim müəyyən edilməsi faktiki olaraq hökmün icrasını qeyri – mümkün edəcəkdir. Məsləhət gördüm ki, hökmün təsviri hissəsində ölkəmizdə qadınlar üçün ciddi rejimli CÇM olmaması və rus dilindən mətnin səhv tərcümə edilməsi səbəbi ilə qərarını əsaslandırıb məhkum qadına ümumi rejimli CÇM müəyyən edilməsi məntiqə uyğun olardı. Mənim tövsiyəmlə razılaşan məhkəmə həmin məzmununda da qərar qəbul etmişdi. Lakin dövlət ittihamçısının kassasiya protesti üzrə işə baxan Respublika Ali Məhkəməsi hökmün həmin hissəsini CM-nin 56.1.3-cü maddəsinin tələblərinin pozulması əsası ilə ləğv edərək işi yeni məhkəmə baxışına qaytarmışdı. İşə yenidən baxılarkən isə həmin qadına cəzasını çəkmək üçün ciddi rejimli CÇM-nə təyin edilməli oldu. Bu günə kimi həmin qadın cəzasını mövcud olmayan ciddi rejimli CÇM-də «çəkməkdədir».

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası Məhkəməsinin Plenumu Azərbaycan Respublikası Prokurorluğunun sorğusu əsasında haqqında söhbət gedən məsələyə baxarkən özünün 12.01.2012-ci il tarixli qərarı ilə şərh vermişdiki, «Cinayət Məcəlləsinin 56.1.3-cü maddəsinin müddəaları həm qadın, həm də kişi məhkumlara aiddir». Yəni xüsusilə ağır cinayətlər törətməyə görə ilk dəfə azadlıqdan məhrum etməyə məhkum olunmuş qadınlar üçün də ciddi rejimli CÇM müəyyən olunmalıdır.

Şübhəsiz ki, hər iki yüksək məhkəmələrin qərarları formalda olsa CM-nin 56-cı maddəsi ilə müəyyən edilən müddəalara uyğundur. Lakin bu qərarların heç biri həmin maddədəki anlaşılmazlığı aradan qaldırmamış, qadınlar barəsində çıxarılan hökmlərin icra olunmasında səliqə-sahman yaratmamışdır. Fikrimizcə qanunda dolaşlıq olmasını görə Ali Məhkəmə qanunvericilik təşəbbüsü hüququndan istifadə etməklə Milli Məclisə CM-nin 56-cı maddəsində dəyişiklik edilməsi barədə müvafiq qanun layihəsi təqdim etməli, Konstitusiyası Məhkəməsi isə həmin orqana tövsiyə xarakterli təklif verməli idi.

Hesab edirik ki, CM-nin 56-cı maddəsində ki anlaşılmazlıqları aradan qaldırmaq üçün iki çıxış yolu vardır. Ya Respublikada məhkum qadınlar üçün də ciddi və xüsusi rejimli cəza çəkmə müəssisələri yaradılmalı, ya da ki CM-nin 56-cı maddəsinə bu qadınlar barəsində çıxarılmış hökmlərin dürüst icrasına təminat verən düzəlişlər edilməlidir.

Heç şübhəsiz ki, birinci variant qəbul edilməzdir. Çünki əvvəla, xüsusilə ağır cinayət törətmiş məhkum qadınları saxlamaqdan ötrü ciddi və xüsusi rejimli yeni cəza çəkmə müəssisələrinin yaradılması və saxlanması külli miqdarda dövlət vəsaitinin sərf edilməsi ilə əlaqədardır. Digər tərəfdən respublikamızda xüsusilə ağır cinayətlər törətmiş məhkum qadınların sayı, habelə əməlləri cinayətlərin xüsusi təhlükəli residivini yaradan qadın məhbusların sayı demək olar ki, yoxdur və ya yox dərəcəsidir. Nəhayət, biz də olan məlumata görə Müstəqil Dövlətlər Birliyinin heç birində, o cümlədən Rusiya Federasiyasında qadınlar üçün nə ciddi, nə də xüsusi rejimli CÇM-i yoxdur. Həmin

səbəblərdəndə hesab edirik ki, respublikamızda da qadın məhbuslar üçün ciddi və xüsusi rejimli CÇM-i yaratmağa ehtiyac yoxdur.

Deməli, yaranmış vəziyyətdən yeganə çıxış yolu CM-nin 56-cı maddəsindəki uyğunsuzluqları aradan qaldırmaq məqsədilə maddədə müvafiq düzəlişlər edilməsidir. Maddəyə bizim tərəfimizdən təklif edilən düzəlişlərin layihəsi bu yazının sonunda veriləcəkdir.

Burada CM-nin 56-cı maddəsi ilə bağlı daha bir qüsura diqqəti cəlb etmək istəyirik. Məlum olduğu kimi, 2000-ci ilin sentyabr ayınadək qüvvədə olmuş cinayət qanununa görə (CM-nin 23-cü maddəsi) məhkəmələr azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilən şəxslərə cinayətin xarakterindən və ictimai təhlükəlilik dərəcəsi, məhkumun şəxsiyyətindən və işin sair hallarından asılı olaraq qanunda bilavasitə göstəriləndən fərqli cəza çəkmə müəssisəsi növü təyin edə bilirdi. Rusiya Federasiyasının CM-də indi də buna oxşar norma nəzərdə tutulur. Məsələn, Rusiya Federasiyasının CM-nin 58-ci maddəsinin 1-ci hissəsinin «a» bəndində göstərilir ki, ehtiyatsızlıq üzündən törədilmiş cinayətlərə görə, habelə qəsdən törədilmiş böyük ictimai təhlükə törətməyən və az ağır cinayətlərə görə ilk dəfə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilən şəxslərə koloniyə-məntəqə növündə cəzaçəkmə müəssisəsi təyin olunur. Məhkəmə cinayətin baş vermə şəraitini, təqsirkarın şəxsiyyətini nəzərə alaraq, qəbul olunan qərarı əsaslandırmaqla göstərilən şəxslərə cəzalarını çəkmək üçün ümumi rejimli cəzaçəkmə müəssisəsi də təyin edə bilər.

Axırıncı cümlə ilə nəzərdə tutulan norma tərcümə zamanı ya unudulmuş, yaxud da qanunda əks olunması məqbul sayılmamışdır. Bu isə xüsusilə yol-nəqliyyat cinayətləri törədən şəxslərə CÇM növünün müəyyən edilməsi zamanı çətinliklərə, hətta anlaşılmazlığa gətirib çıxarır.

Fikrimizi məhkəmə təcrübəsində tez-tez rastlaşdığımız situasiyalarla əsaslandırmağa çalışacağıq. Məlum olduğu kimi CM-nin 263-cü maddəsi ilə nəzərdə tutulan yol hərəkəti və nəqliyyat vasitələrinin istismarı qaydalarını pozmaqdan ibarət hadisələr təqsirin formasına görə ehtiyatsızlıqdan törədilən əməllərdir. CM-nin 56.1.1-ci maddəsinə əsasən bütün hallarda belə əməl törətmiş şəxslər beş ildən artıq olmayan müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzası təyin edildikdə onlar cəzaların məntəqə tipli CÇM-də çəkməlidirlər.

İndi gəlin iki situasiyaya nəzər yetirək:

Yol nəqliyyat hadisələri ehtiyatsızlıqdan baş verəndən belə qəflət hadisə hər bir sürücünün, o cümlədən təcrübəli və peşəkar sürücülərində başına gələ bilər. Yəni bəzən hətta təcrübəli və peşəkar sürücülər də qəflətən baş verən ekstremal şəraitdə hadisənin qarşısını almaq üçün optimal variantı seçə bilmirlər. Başqa bir halda isə sürücü ictimai qaydanı və əhalinin dincliyini nümayişkəranə şəkildə pozan hərəkətlər (avtoxuliqanlıq) edir, svetoforun qırmızı işığında yolu keçir. Hər iki halda tutaq ki, zərərçəkmişin ağır xəsarət alması ilə nəticələnən yol-nəqliyyat hadisəsi baş verir. Mövcud qanunvericiliyə görə belə hallarda hər iki şəxs azadlıqdan məhrum etmə növündə cəza təyin olunduqda hər iki şəxs cəzalarını məntəqə tipli CÇM-də çəkməlidirlər.

Fikrimizcə mürəkkəb situasiyada optimal variant seçə bilməməsi səbəbindən yol-nəqliyyat hadisəsi törədən sürücü ilə svetoforun qırmızı işığında yolu keçən, yaxud ictimai qaydaya nümayişkəranə surətdə etinasızlıq göstərməklə avtoxuliqanlıq zəminində yol-nəqliyyat hadisəsi törədən sürücüyə cəzalarını çəkmək üçün eyni növ CÇM təyin edilməsi ədalətsizlikdir. Etiraf etmək lazımdır ki, avtoxuliqanlıq, svetoforun qırmızı işığında yolu keçmə və bu kimi hərəkətlərlə bağlı baş verən yol-nəqliyyat hadisələri nəzəri cəhətdən ehtiyatsızlıqdan törədilən əməllər sırasına aid olsa da zahiri əlamətlərinə görə qəsdən törədən əməllərə də müəyyən dərəcədə yaxındır. Hər iki halda sürücülər üçün eyni növ CÇM müəyyən edilməsi ictimaiyyət tərəfindən də narazılıqla qarşılanır.

Görünür belə hallar nəzərə alınaraq RF CM-nin 58-ci maddəsində ehtiyatsızlıq üzündən törədilən cinayət törədilməsinin bütün hallarında, habelə böyük ictimai təhlükə törətməyən, həmçinin az ağır cinayətlərə görə ilk dəfə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilənlər üçün də ümumi rejimli CÇM müəyyən olunmasına yol verilir. Ölkəmizin CM-nin 56-cı maddəsində də müvafiq normanın nəzərdə tutulması yalnız ədalətlik baxımından düzgün olardı. Qanunda belə normanın müəyyən edilməsi xüsusilə yol-nəqliyyat hadisələri üzrə mövcud qüsurlu cəza siyasətinin aradan qaldırılmasına da müsbət təsir göstərirdi.

Belə ki, məlum olduğu kimi bir nəfərin ölümü ilə nəticələnən yol-nəqliyyat hadisəsi törətmək üstündə qanunda ən çoxu 6 il müddətinə azadlıqdan məhrum etmə cəzası nəzərdə tutulmuşdur. Bu növ cinayətlər törədən təqsirkarlara onların şəxsiyyəti, hadisənin baş vermə şəraiti və s. hallar nəzərə

alınmaqla 4 il, yaxud 5 il müddətinə azadlıqdan məhrum etmə cəzası verilməsi təbii qəbul edilməlidir. Beş ildən artıq olmayan müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzası verilməli olan belə şəxslərə CM-nin 56.1.1-ci maddəsinə görə məntəqətipli cəzaçəkmə müəssisəsi təyin edilir. Qanunda belə məhkumlar üçün ümumi rejimli CÇM-nə nisbətən daha az məhdudiyətlər müəyyən edilmişdir. Onlar hətta cəzaçəkmə müəssisəsi rəhbərlərinin icazəsi ilə daimi yaşayış yerində ailələrinə də baş çəkə bilirlər. Məhkumun cəzaçəkmə müəssisəsindən kənarında sərbəst gəzməsi bəzən zərərçəkmiş qıcıqlandırdığından zərərçəkmiş tərəf yuxarı instansiya məhkəməsinə və digər orqanlara bəzən arasıkəsilməz şikayətlər edirlər. Bunun qarşısını almaq məqsədi ilə bəzən məhkəmələr məhkumlara 5 il 1 ay, 5 il 3 ay, 5 il 6 ay kimi ilk baxışda qərübə görünən cəzalar təyin etməli olurlar. Yuxarı instansiya məhkəmələrinin qərarları da aşağı məhkəmələri bəzən bu istiqamətə yönəldirlər. Cəzanın müddəti ilə bağlı belə qeyri-ənənəvi cəzaların təyin edilməsi az qala bütün hallarda ehtiyatsızlıqdan cinayət törətmiş məhkumların ümumi rejimli CÇM-də saxlanmaları məqsədinə xidmət edir. RF CM-nin 58-ci maddəsinin birinci hissəsi ilə müəyyən olunan, məhkəmələrə konkret hallarda təqsirkara ümumi rejimli CÇM-nin təyin etmə hüququnun ölkəmizin cinayət qanununda əks olunması bu qüsurlu praktikanın da qarşısını almağa kömək edər. Çünki, bu növ işlər üzrə mövcud praktika məhkuma təyin olunan cəzaçəkmə müəssisəsi növünü ağırlaşdırmaqla yanaşı son nəticədə ona təyin olunmalı olan cəza müddətinin də süni surətdə artırılmasına gətirib çıxarır.

Qeyd edilən mülahizələri əsas götürərək hesab edirik ki, CM-nin 56-cı maddəsinin aşağıdakı redaksiyada verilməsi daha məqsədəuyğun olardı:

Maddə 56. Azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum olunmuş şəxslər üçün cəzaçəkmə müəssisəsinin növünün müəyyən edilməsi.

56.1. Azadlıqdan məhrum etmə növündə cəzanın aşağıdakı cəzaçəkmə müəssisəsində çəkilməsi müəyyən edilir:

56.1.1. Ehtiyatsızlıqdan törədilmiş cinayətlərə görə beş ildən artıq olmayan müddətə azadlıqdan məhrum etməyə məhkum olunmuş şəxslər üçün, habelə ilk dəfə qəsdən böyük ictimai təhlükə törətməyən və az ağır cinayətlərə görə ilk dəfə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilən qadınlar üçün – məntəqə tipli cəzaçəkmə müəssisələrində. Cinayətin törədilməsi şəraiti və təqsirkarın şəxsiyyəti nəzərə alınaraq qəbul edilmiş qərarın motivi göstərilməklə məhkəmə göstərilən şəxslərə ümumi rejimli cəzaçəkmə müəssisəsi də təyin edə bilər.

56.1.2. Qəsdən törədilmiş böyük ictimai təhlükə törətməyən, az ağır və ağır cinayətlərə görə ilk dəfə azadlıqdan məhrum edilən, yaxud ehtiyatsızlıqdan törədilmiş cinayətlərə görə beş ildən artıq müddətə azadlıqdan məhrum etməyə məhkum edilmiş kişilər, habelə ağır və xüsusilə ağır cinayət törətmiş qadınlar üçün-ümumi rejimli cəzaçəkmə müəssisələrində;

56.1.3. Xüsusilə ağır cinayət törətməyə görə ilk dəfə azadlıqdan məhrum etməyə məhkum olunmuş, habelə cinayətlərin residivi zamanı, əgər məhkumun əvvəllər azadlıqdan məhrum etmə növündə cəza çəkmiş, kişilər üçün-ciddi rejimli cəzaçəkmə müəssisələrində;

56.1.4. Cinayətin xüsusi təhlükəli residivi və ya ömürlük azadlıqdan məhrum etmə cəza növü müəyyən müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəza növü ilə əvəz edilməsi hallarında kişilər üçün – xüsusi rejimli cəzaçəkmə müəssisələrində;

56.1.5. Ömürlük azadlıqdan məhrum edilmiş şəxslər üçün- həbsxanalarda.

56.2. Xüsusilə ağır cinayətləri törətməyə görə beş ildən artıq müddətə azadlıqdan məhrum etməyə məhkum olunmuş, habelə cinayətlərin xüsusi təhlükəli residivi zamanı kişilər üçün cəzanın bir hissəsinin həbsxanada çəkilməsi müəyyən edilə bilər.

56.3. Cəzaçəkmə müəssisəsinin növü bu Məcəllənin 56.1.1-56.1.5-ci və 56.2-ci maddələrinə uyğun olaraq məhkəmənin hökmü ilə müəyyən edilir.

56.4. Cəzaçəkmə müəssisəsinin növü yalnız aşağıdakı hallarda dəyişdirilə bilər:

56.4.1 Cinayətə görə təyin edilmiş cəza daha yüngül və ya daha ağır cəza ilə əvəz edildikdə;

56.4.2 Qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada məhkəmə hökmünün icrası zamanı.

Məhkum qadınların yalnız məntəqə tipli və ümumi rejimli cəzaçəkmə müəssisələrində saxlanmalı olduqları əsas götürülməklə CM-nin 56-cı maddəsinin mətninin başqa variantları da təklif oluna bilər. Xüsusilə də həmin maddənin məzmununa görə daha hümanist olan RF CM-nin 58-ci maddəsinin mətninə uyğunlaşdırılması məsələsi nəzərdən keçirilə bilər.

Vəfəddin İbayev,
Azərbaycan Respublikası
Ali Məhkəməsinin hakimi

Ç İ N D Ə O N B E Ş G Ü N

(Davamı. Əvvəli 2017-ci ilin 4-cü və 2018-ci ilin 1-ci saylarında)

19 sentyabr 2017-ci il. Saat 14:30

11. Çinin beynəlxalq hüquqi yardım təcrübəsi

Məruzəçi: Tszen Çjaoxuey, Ali Xalq Məhkəməsi, Beynəlxalq Əməkdaşlıq Bürosu, Məhkəmə yardımını şöbəsinin rəisi.

Müasir dövr ictimai inkişafın bir çox problemlərinin qloballaşması, qloballaşma isə özlüyündə vahid siyasi, iqtisadi və hüquqi məkanın yaranması ilə səciyyələnir. Milli iqtisadiyyatlar biri - biri ilə müxtəlif münasibətlər yaradır, maddi və intellektual ehtiyatların sərhədlərdən azad hərəkəti istehsalın, iqtisadiyyatın inkişafının mühüm amili kimi qiymətləndirilir. Müxtəlif dövlətlər dünya iqtisadi məkanında inteqrasiya edir, müxtəlif iqtisadi problemlərin həlli üçün ayrı-ayrı dövlətlər və milli şirkətlər arasında müqavilələr bağlanır, iqtisadi əlaqələr və münasibətlər müxtəlif istiqamətlər və çərçivələrdə inkişaf edir. Dünya iqtisadiyyatının beynəlxalq səciyyə alması ilə yanaşı müxtəlif ölkələrin vətəndaşlarının xarici ölkələrə çıxışı, xarici ölkələrdə işgüzar əlaqələr qurması, müəssisələr təsis etməsi, müxtəlif ölkə vətəndaşlarının birgə müəssisələrinin yaranması, ayrı-ayrı ölkələr arasında kommersiya, ticarət, daşıma və sair sahələrdə əlaqələrin genişlənməsi, həmçinin müxtəlif ölkə vətəndaşları arasında ailə-nikah münasibətlərinin artması yaşadığımız dövrü xarakterizə edən əlamətlərdir. Bu əlamətlər ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsi prosesində dövlətlər arasında hüquqi yardımın göstərilməsi, məhkəmə qətnamələrinin icrası ilə bağlı əməkdaşlığı şərtləndirir.

ÇXR-in Mülki Prosesual Məcəlləsi digər məsələlərlə yanaşı xarici şəxslərin iştirakı ilə mülki işlər üzrə icraata dair məsələləri də tənzimləyir. Məcəllənin “Ümumi prinsiplər” adlanan 23-cü fəsilində qeyd olunur ki, Çin Xalq Respublikasının ərazisində xarici şəxslərin iştirakı ilə mülki məhkəmə icraatı aparılarkən MPM-in xarici şəxslərin iştirakı ilə mülki işlər üzrə icraat dair bölməsinin müddəaları tətbiq olunur. Həmin bölmədə tətbiq edilməli olan müddəalar olmadıqda Məcəllənin digər müddəaları tətbiq edilir. Məcəllə xarici şəxslərin iştirakı ilə mülki işlər üzrə icraata dair beynəlxalq müqavilə normalarının MPM-dəki normalardan üstünlüyünü müəyyən edir. Məcəllənin 236-cı maddəsində göstərilir ki, əgər Çin Xalq Respublikasının bağladığı və ya onun iştirak etdiyi beynəlxalq müqavilələrdə həmin Məcəllədə nəzərdə tutulan qaydalardan fərqli qaydalar müəyyən edilmişdirsə, xüsusi qeyd – şərt edilmiş maddələr istisna olmaqla, beynəlxalq müqavilənin qaydaları tətbiq olunur.

Məcəllənin 237-ci maddəsinə müvafiq olaraq diplomatik immunitet və diplomatik imtiyazlardan istifadə edən xarici vətəndaşlar, xarici təşkilatlar və beynəlxalq təşkilatlara qarşı qaldırılmış mülki iddialara Çin Xalq Respublikasının müvafiq qanunlarının və Çin Xalq Respublikasının bağladığı və ya iştirak etdiyi beynəlxalq müqavilələrin müddəaları tətbiq olunur.

Xarici şəxslərin iştirakı ilə olan işləri hazırlayarkən xalq məhkəmələri Çində ümumqəbul olunmuş dildən və yazıdan istifadə edir. Əgər tərəflər tərcüməçinin təqdim olunmasını tələb edərsə, tərəfin xərcləri çəkməsi şərti ilə tərcüməçi təqdim oluna bilər (maddə 238).

MPM-in 239-cu maddəsi xarici şəxslərin iştirakı ilə mülki məhkəmə icraatı zamanı Çin Xalq Respublikasının vəkillərinin xidmətindən istifadə edilməsini rəsmiləşdirir: xarici vətəndaşlar, vətəndaşlığı olmayan şəxslər, xarici təşkilat və müəssisələr məhkəməyə iddiaçı və cavabdeh kimi müraciət etdikdə, onlara vəkil lazım olduğu hallarda, onlar Çin Xalq Respublikasının vəkillərinin xidmətindən istifadə etməlidirlər.

Xarici vətəndaşlar, vətəndaşlığı olmayan şəxslər, xarici müəssisə və təşkilatların Çin Xalq Respublikasının ərazisində yaşadığı (olduğu) yer olmadıqda və onları prosesdə təmsil edən Çin Xalq Respublikasının vəkili və ya digər səlahiyyətli şəxsi olmadıqda, onların təqdim etdiyi və göndərdiyi etibarnamələr yalnız olduqları yerin dövlətinin notariat orqanları tərəfindən təsdiq olunduqdan və Çin Xalq Respublikasının həmin dövlətdəki səfirliyi və ya konsulluğunda leqallaşdırıldıqdan sonra, və yaxud Çin Xalq

Respublikası və həmin olduğu yerin dövləti arasında bağlanmış müvafiq müqavilədə nəzərdə tutulmuş təsdiqedicilərin yerinə yetiriləndən sonra etibarlı hesab olunur (maddə 240).

MPM-in 243-cü maddəsi belə bir qayda müəyyən edir ki, xarici şəxslərin iştirakı ilə olan işlərdə cavabdeh etirazlarını təqdim edən vaxt xalq məhkəməsinin səlahiyyətinə münasibətdə etiraz təqdim etmədikdə, bu iddia təqdim olunmuş məhkəmənin səlahiyyətlərinin tanınması kimi qəbul edilir.

Müstəsna aidliyyətlərlə əlaqədar MPM müəyyən edir ki, Çin və xarici kapitallı birgə müəssisələr haqqında müqavilələrdən, çin və xarici iştiraklı kooperasiya müəssisələri haqqında müqavilələrdən, Çin Xalq Respublikasının ərazisində icra edilməli olan təbii ehtiyatların birgə axtarışı və mənimsənilməsi haqqında müqavilələrdən irəli gələn mübahisələr üzrə təqdim olunmuş iddialar Çin Xalq Respublikasının məhkəmələrinə aiddir (maddə 244).

Əgər cavabdeh Çin Xalq Respublikasının ərazisində yaşayış yerinə malik deyildirsə, xalq məhkəməsi ona iddia ərizəsinin surətini göndərir və məlumat verir ki, iddia ərizəsi ilə əlaqədar mülahizələr iddia ərizəsinin surəti alınandan 30 gün müddətində məhkəməyə təqdim olunmalıdır. Əgər cavabdeh bu müddətin uzadılmasını xahiş edərsə, bu barədə xalq məhkəməsi tərəfindən qərar qəbul olunur (maddə 246).

Çin Xalq Respublikasının ərazisində yaşayış yeri olmayan tərəf birinci instansiya məhkəməsinin iş üzrə qəbul etdiyi qətnamə və ya qərarla razı deyildirsə, o qətnamə və ya qərarın surətini aldığı gündən 30 gün müddətində şikayət verə bilər. Xeyrinə şikayət verilmiş məhkəmə qətnaməsi və ya qərarla çıxarılmış tərəf şikayətin surətini aldıqdan sonra 30 gün müddətində şikayətə dair mülahizələrini məhkəməyə təqdim etməlidir. Şikayəti və ya şikayətə dair mülahizələrini qanunla müəyyən edilmiş 30 gün müddətin təqdim edə bilməyən tərəf müddətin uzadılması barədə vəsatət qaldırmalı, xalq məhkəməsi həmin vəsatət barədə qərar qəbul etməlidir (maddə 247).

Xarici şəxslərin iştirakı ilə mülki işlərə xalq məhkəməsində baxılması müddətlərinə həmin Məcəllənin 135 və 159-cü maddələrində nəzərdə tutulmuş məhdudiyyətlər şamil olunmur (maddə 248).

MPM-in 27-ci fəsilində ÇXR-də arbitraj ilə bağlı məsələlər tənzimlənir. Məcəllənin 255-ci maddəsi müəyyən edir ki, tərəflər ticarət və iqtisadiyyat, daşıma və dəniz işləri sahəsində müqavilələrə arbitraj haqqında şərt daxil etmişlərsə, və ya sonradan bu haqda yazılı formada razılaşma bağlamışlarsa və mübahisəni Çin Xalq Respublikasının beynəlxalq arbitrajının və ya digər arbitraj orqanının baxışına vermişlərsə, xarici iştirakla bağlı mübahisələrə münasibətdə xalq məhkəməsinə iddia ilə müraciət etməməlidirlər. Tərəflər müqaviləyə arbitraj haqqında şərt daxil etmədikləri və ya sonradan işə arbitrajda baxılmasına dair yazılı müqavilə bağlamadıqları hallarda, onlar xalq məhkəməsinə müraciət edə bilərlər.

Əgər tərəf təmin tədbirləri görülməsini xahiş edərsə, Çin Xalq Respublikasının beynəlxalq arbitrajı tərəfin ərizəsini təmin tədbiri barədə müraciət olunmuş şəxsin yaşadığı yer, və ya əmlakının yerləşdiyi yer üzrə orta dərəcəli xalq məhkəməsinə verməlidir (maddə 256).

Tərəflər barəsində Çin Xalq Respublikası beynəlxalq arbitraj məhkəməsinin qətnaməsi olan mübahisələr üzrə xalq məhkəməsinə iddia ilə müraciət etməməlidir. Əgər tərəflərdən biri arbitraj qətnaməsini yerinə yetirmirsə, onda qarşı tərəf məcburi icra barədə vəsatətlə həmin şəxsin yaşadığı yer, və ya əmlakının yerləşdiyi yer üzrə orta dərəcəli xalq məhkəməsinə müraciət etməlidir (maddə 257).

Xalq məhkəmələri və xarici dövlətlərin məhkəmələri Çin Xalq Respublikasının bağladığı və ya iştirak etdiyi beynəlxalq müqavilələrə müvafiq olaraq, yaxud qarşılıq prinsipi əsasında sənədlərin təqdim olunması, sübutların alınması, həmçinin digər prosessual hərəkətlərin yerinə yetirilməsi barədə tapşırıqla biri-birinə müraciət edə bilərlər. Xarici məhkəmənin tapşırığı Çin Xalq Respublikasının suverenliyini, təhlükəsizliyini və ya ictimai qaydasını pozduqda xalq məhkəməsi xarici dövlətin məhkəməsinin tapşırığını yerinə yetirməkdən imtina edir.

Hüquqi yardım ilə bağlı müraciətlər və onun göstərilməsi Çin Xalq Respublikasının bağladığı və ya iştirak etdiyi beynəlxalq müqavilələrdə nəzərdə tutulmuş kanallarla, müqavilə münasibətləri olmadığı hallarda diplomatik kanallarla həyata keçirilir.

Çin Xalq Respublikasında xarici dövlətlərin səfirlik və konsulluqları öz dövlətinin vətəndaşlarına sənədlər təqdim edə, sübutlar üçün onlara müraciət edə bilər. Lakin bu zaman onlar Çin Xalq Respublikasının qanunlarını pozmamalı, həmçinin məcburiyyət tədbirləri tətbiq etməməlidirlər.

Yuxarıdakı abzasda qeyd olunan hallar istisna olmaqla xarici dövlətin heç bir rəsmi orqanı və ya ayrı-ayrı şəxsləri Çin Xalq Respublikasının səlahiyyətli orqanlarının razılığı olmadan Çin Xalq Respublikasının ərazisində sənədlərin verilməsi, sübutların toplanması ilə məşğul ola bilməz.

Xarici dövlətin xalq məhkəməsinə hüquqi yardımla bağlı müraciət qaydasında göndərdiyi tapşırıq və ona əlavə edilmiş sənədlərə onların çin dilinə və ya beynəlxalq müqavilədə nəzərdə tutulmuş digər dillə tərcümələri əlavə olunmalıdır.

Xalq məhkəməsinin hüquqi yardımıla bağlı müraciət qaydasında xarici dövlətin məhkəməsinə göndərdiyi tapşırıq və ona əlavə edilmiş sənədlərə onların həmin dövlətin dilinə və ya beynəlxalq müqavilədə nəzərdə tutulmuş digər dilə tərcümələri əlavə olunmalıdır.

Xalq məhkəməsi hüquqi yardımını Çin Xalq Respublikasının qanunvericiliyində nəzərdə tutulmuş qaydada həyata keçirir. Əgər xarici dövlətin məhkəməsi xüsusi metodların tətbiqini xahiş edirsə, onda hüquqi yardım xahiş olunan metodlarla həyata keçirilə bilər, lakin onların tətbiqi Çin Xalq Respublikasının qanunlarını pozmamalıdır.

Xalq məhkəməsinin qanuni qüvvəyə minmiş qətnamə və ya qəraradını icra etməli olan borclu və ya onun əmlakı Çin Xalq Respublikasının hüduqlarından kənarında olduqda, maraqlı tərəf özü, yaxud xalq məhkəməsi Çin Xalq Respublikasının bağladığı və ya iştirak etdiyi beynəlxalq müqaviləyə müvafiq olaraq və yaxud qarşılıqlı prinsipi əsasında xalq məhkəməsinin qətnamə və ya qəraradının tanınması və icrası üçün aidiyyəti üzrə xarici məhkəməyə müraciət edə bilər.

Çin Xalq Respublikası arbitrajının qanuni qüvvəyə minmiş qətnaməsinin icra etməli olan borclu və ya onun əmlakı Çin Xalq Respublikasının hüduqlarından kənarında olduqda, tərəf icranı tələb etmək üçün arbitrajın qətnaməsinin tanınması və icrası üçün aidiyyəti üzrə xarici məhkəməyə müraciət edə bilər.

Xarici dövlətin məhkəməsinin qanuni qüvvəyə minmiş qətnamə və ya qəraradının icrası üçün zəruri olduqda, tərəf və ya xarici dövlətin məhkəməsi Çin Xalq Respublikasının bağladığı və ya iştirak etdiyi beynəlxalq müqaviləyə müvafiq olaraq və yaxud qarşılıqlı prinsipi əsasında xarici məhkəmənin qətnamə və ya qəraradının tanınması və icrası üçün aidiyyəti üzrə orta səviyyəli xalq məhkəməsinə ərizə ilə müraciət edir.

Xalq məhkəməsi Çin Xalq Respublikasının bağladığı və ya iştirak etdiyi beynəlxalq müqaviləyə müvafiq olaraq və yaxud qarşılıqlı prinsipi əsasında xarici dövlətin məhkəməsinin qanuni qüvvəyə minmiş qətnamə və ya qəraradının tanınması və icrası barədə ərizə və müraciətə baxır və hesab edirsə ki, xarici dövlətin məhkəməsinin qətnaməsi və ya qəraradının icrası Çin Xalq Respublikasının suverenliyini, təhlükəsizliyini və ya ictimai qaydasını pozmur, onda həmin qətnamə və ya qəraradın Çin Xalq Respublikasında etibarlılığı barədə qərar qəbul edir. Qətnamə və ya qəraradın məcburi icrası tələb olunduğu hallarda isə icra barədə əmr verir. Bu zaman icra MPM-də müəyyən edilmiş qaydada həyata keçirilir.

Xarici dövlətin məhkəməsinin qanuni qüvvəyə minmiş qətnaməsi və ya qəraradı Çin Xalq Respublikasının əsas prinsiplərini, suverenliyini, təhlükəsizliyini və ya ictimai qaydasını pozduqda, xalq məhkəməsi həmin qətnamə və qəraradın tanınmasından və onun icrasından imtina edir.

Xarici arbitraj məhkəməsinin qətnaməsinin Çin Xalq Respublikasının xalq məhkəməsi tərəfindən tanınması və icrası zəruri olduqda, onda tərəf cavabdehin yaşadığı yer və ya əmlakın olduğu yer üzrə orta səviyyəli xalq məhkəməsinə ərizə ilə müraciət edir. Xalq məhkəməsi həmin məsələni Çin Xalq Respublikasının bağladığı və ya iştirak etdiyi beynəlxalq müqaviləyə müvafiq olaraq və yaxud qarşılıqlı prinsipi əsasında həll edir.

ÇXR Cinayət Prosesual Məcəlləsinin yalnız 17-ci maddəsi ÇXR məhkəmələri ilə xarici ölkə məhkəmələrinin beynəlxalq hüquqi yardımını məsələsinə həsr olunmuşdur. Həmin maddəyə əsasən Çin Xalq Respublikasının bağladığı və ya qoşulduğu beynəlxalq müqavilələrə müvafiq olaraq qarşılıqlı əsasında ÇXR məhkəmə orqanları və digər dövlətlərin orqanları cinayət işləri ilə əlaqədar biri - birindən məhkəmə yardımını göstərməyi xahiş edə bilər.

Qeyd olunduğu kimi xarici şəxslərin iştirakı ilə keçirilən mülki məhkəmə icraatı zamanı, həmçinin xarici məhkəmələrin mülki işlər üzrə qətnamələrinin ÇXR-də tanınması və icrası ilə əlaqədar ÇXR MPM-in müddəaları ilə yanaşı ÇXR-in digər xarici dövlətlərlə bağladığı və ya iştirakçısı olduğu beynəlxalq müqavilələrin müəyyən etdiyi müddəalar da tətbiq oluna bilər. Beynəlxalq müqavilələrlə milli qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş müddəalar arasında ziddiyyət olduqda ÇXR-in beynəlxalq müqavilələrində nəzərdə tutulan müddəalar tətbiq olunmalıdır.

ÇXR dövlətlərarası hüquqi yardımın göstərilməsi ilə bağlı bir çox dövlətlərlə ikitərəfli müqavilələr bağlanmışdır. Həmin müqavilələrin bir çox müddəaları üst-üstə düşsə də, ayrı-ayrı dövlətlərlə bağlanan beynəlxalq müqavilələrdə müəyyən fərqli cəhətlərə də rast gəlmək olur. Beynəlxalq hüquqi yardımın göstərilməsi ilə əlaqədar ÇXR-in xarici dövlətlərlə bağladığı ikitərəfli müqavilələrə misal kimi mülki və cinayət işləri üzrə hüquqi yardım haqqında ÇXR ilə Qazaxıstan Respublikası arasında 14 yanvar 1993-cü ildə bağlanmış müqavilənin üzərində dayanmaq olar. Həmin müqavilə Qazaxıstan Respublikası tərəfindən 30 may 1995-ci ildə ratifikasiya edilmiş, 12 iyul 1995-ci ildə qüvvəyə minmişdir. Müqavilənin preambulasında qeyd olunur ki, Razılığa gələn tərəflər hüquqi münasibətlər sahəsində suverenlik və qarşılıqlı

hörmət əsasında hüquq münasibətləri sahəsində əməkdaşlığı həyata keçirmək məqsədilə həmin müqaviləni bağlamışlar.

Müqavilənin “Ümumi müddəalar” adlanan birinci fəsilində qeyd olunur ki, Razılığa gələn bir tərəfin vətəndaşları digər Razılığa gələn tərəfin ərazisində öz şəxsi və əmlak hüquqlarını digər Razılığa gələn tərəfin vətəndaşları ilə eyni qaydada müdafiə edə bilirlər. Müqavilədə nəzərdə tutulan hüquqi yardımın həcminə aşağıdakılar daxildir:

1. Sənədlərin təqdim olunması haqqında tapşırığın icrası, ekspertizanın keçirilməsi, hadisə yerinə baxış, sübutların toplanması, həmin müqavilədə nəzərdə tutulmuş mükli və cinayət işləri üzrə digər prosesual hərəkətlərin yerinə yetirilməsi;

2. Mülki işlər üzrə məhkəmə qətnamələrinin tanınması və icrası;

3. Həmin müqavilə ilə müəyyən edilən digər yardımlar.

Müqaviləyə müvafiq olaraq sorğu edilən müəssisə sorğu edən müəssisəni sorğunun icrası ilə əlaqədar yazılı qaydada məlumatlandırılmalı və icranı təsdiq edən sənədləri ona göndərməlidir. Müqavilə, həmçinin nəzərdə tutur ki, səlahiyyətli orqanların tapşırığı ilə Razılığa gələn tərəflərin ərazilərində olan diplomatik nümayəndələr və ya konsulluq müəssisələri öz vətəndaşlarına məhkəmə və ya qeyri-məhkəmə sənədlərini təqdim edə, onları dindirə bilər. Bu hərəkətlər məcburiyyət xarakterli tədbirləri nəzərdə tutmamalı və diplomatik nümayəndəliklər və konsulluq müəssisələrinin yerləşdiyi dövlətin milli qanunvericiliyinə zidd olmamalıdır.

Müqavilənin 11-ci maddəsi müəyyən edir ki, əgər sorğu edilən dövlət göstəriləcək hüquqi yardımın onun suverenliyi, təhlükəsizliyi və ictimai qaydasına xələl gətirəcəyini və ya milli qanunvericiliyin əsas prinsiplərinə zidd olmasını müəyyən edərsə, o hüquqi yardım göstərilməsindən imtina edə bilər, bu zaman imtinanın motivləri sorğu edilən dövlətə bildirilməlidir.

Razılığa gələn tərəflər biri - birinin xahişinə əsasən qüvvədə olan və ya qüvvədə olmuş qanunvericilik və məhkəmə təcrübəsi barədə qarşılıqlı informasiya təminatını həyata keçirirlər.

Müqavilənin mülki işlər üzrə hüquqi yardım fəsilində nəzərdə tutulur ki, Razılığa gələn tərəflər qarşılıqlı əsasında məhkəmə və qeyri-məhkəmə sənədlərini təqdim edir, proses iştirakçılarını, şahid və ekspertləri dindirir, ekspertiza keçirir, yerində müayinə keçirir, məhkəmə qətnamələrini tanıyır və icra edir, aliməntin tuitulması məqsədi ilə borcluları axtarır, həmçinin digər prosesual hərəkətləri yerinə yetirirlər.

Müqavilənin 17-ci maddəsinə müvafiq olaraq Razılığa gələn tərəflər həmin müqavilənin müddəalarına müvafiq olaraq öz ərazilərində digər Razılığa gələn tərəfin məhkəmələri tərəfindən qəbul olunmuş və qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmə qətnamələrini tanıyır və icraya yönəldir, həmçinin icrası tələb olunmayan məhkəmə qətnamələrini tanıyırlar.

Müqavilədə nəzərdə tutulan və işlədilən “məhkəmə qətnaməsi” anlayışı aşağıdakıları ehtiva edir:

Qazaxıstan Respublikasında – məhkəmənin, o cümlədən arbitraj məhkəməsinin qətnaməsi, qərarı və qərarı, mülki və arbitraj işləri üzrə barışıq sazişləri, həmçinin cinayət işləri üzrə hökmün ziyanın ödənməməsi hissəsi;

Çin Xalq Respublikasında – məhkəmənin çıxardığı qətnamə, qərarı mülki işlər üzrə barışıq aktı, həmçinin cinayət işləri üzrə hökmün ziyanın ödənməməsi hissəsi.

Məhkəmə qətnaməsinin tanınması və icrası haqqında vəsatət qətnaməni çıxarmış məhkəməyə verilir və məhkəmə vəsatəti ilə razılaşmış tərəfin məhkəməsinə göndərilir. Tərəf birbaşa qətnamənin icra olunmalı olduğu Razılığa gələn tərəfin məhkəməsinə də müraciət edə bilər.

Müqavilənin 19-cu maddəsinə əsasən Razılığa gələn tərəfin məhkəməsinin qətnaməsinin tanınmasının aşağıdakı qaydası müəyyən edilmişdir: Razılığa gələn tərəfin məhkəmə qətnaməsi qətnamənin tanınmalı və icra edilməli olduğu Razılığa gələn tərəfin qanunvericiliyinə əsasən tanınır və icra olunur. Vəsatətin ünvanlandığı məhkəmə qətnaməni yalnız müqavilədə nəzərdə tutulan tələblərə müvafiqlik baxımından yoxlayır. Razılığa gələn tərəfin məhkəməsi tərəfindən tanınan digər Razılığa gələn tərəfin məhkəməsinin qətnaməsi, tanınan tərəfin qətnaməsi ilə eyni hüquqi qüvvəyə malik olur.

Müqavilənin 21-ci maddəsinə müvafiq olaraq aşağıdakı hallardan biri mövcud olduqda məhkəmə qətnaməsinin tanınması və icrasından imtina oluna bilər:

Qətnamənin çıxarıldığı Razılığa gələn tərəfin milli qanunvericiliyinə müvafiq olaraq qətnamə qanuni qüvvəyə minməmiş və icra edilməli deyildir;

İcra edilməsi və tanınması tələb olunan qətnamədə həll olunan məsələ vəsatətin ünvanlandığı dövlətin məhkəmələrinin müstəsna səlahiyyətlərinə aiddir;

İşdə iştirak etməyən prosesin tərəfinə məhkəmə baxışının vaxtı və yeri barədə lazımi qaydada məlumat verilməmişdir;

Tərəflər arasında eyni hüquqi mübahisə ilə əlaqədar sorğu edilən dövlətdə məhkəmə qətnaməsi çıxarılmış və o qanuni qüvvəsini almışdırsa və ya orada işə baxılırsa, yaxud tərəflər arasında həmin mübahisə ilə bağlı üçüncü dövlətin məhkəməsinin qanuni qüvvəyə minmiş qətnaməsi tanınmışdırsa;

əgər məhkəmə qətnaməsinin tanınması və icrası vəsatətin ünvanlandığı dövlətin suverenliyi, təhlükəsizliyi və ictimai qaydasına ziyan yetirəcəkdir.

Müqavilənin 3-cü fəsilinin normaları tərəflər arasında cinayət işləri üzrə hüquqi yardımın göstərilməsi məsələlərini tənzimləyir. Müqaviləyə əsasən tərəflər: cinayət işləri üzrə tapşırıqlar qaydasında şahid, zərərçəkmiş, ekspert, şübhəli şəxs və təqsirləndirilən şəxsin dindirilməsi, axtarış, ekspertiza, baxış və sübutların toplanması ilə əlaqədar digər prosesual hərəkətlərin keçirilməsi; maddi sübutları, sənədləri, cinayət yolu ilə əldə edilmiş qiymətli əşyaları, həmçinin cinayət işi üzrə icraatla əlaqədar prosesual sənədlərin təqdim olunması; məhkəmə prosesinin nəticələri haqqında biri-birini məlumatlandırmaq barədə razılığa gəlmişlər.

Cinayət işləri üzrə prosesual hərəkətlərin edilməsi ilə əlaqədar sorğular göndərilərkən sorğuda cinayətin törədilməsi şəraiti, onun tövsifi və müvafiq qanunvericilik aktlarının müddəaları əks etdirilməlidir.

Tərəflər cinayət işləri üzrə hüquqi yardım göstərilməsindən aşağıdakı hallarda da imtina edə bilərlər:

Tapşırıqda qeyd olunan əməl sorğu edilən Razılığa gələn tərəfin milli qanunvericiliyinə əsasən cinayət hesab olunmur;

Tapşırıqda göstərilən şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxs sorğu edilən dövlətin vətəndaşdır və sorğu edilən dövlətin ərazisində yaşayır.

Müqavilə həmçinin nəzərdə tutur ki, Razılığa gələn tərəflər digər razılığa gələn tərəfin vətəndaşı barəsində cinayət işinin başlanılması və zəruri hallarda onlar barəsində çıxarılan hökmlər barədə biri-birinə məlumat verməlidirlər.

Razılığa gələn tərəflər, həmçinin cinayət işinə baxılması ilə əlaqədar ərazisində məhkum olunmuş şəxslər barəsində biri-birinə məlumat verməyi öhdələrinə götürmüşlər.

ÇXR digər xarici dövlətlərlə də mülki və cinayət işləri üzrə hüquqi yardımın göstərilməsi barədə ikitərəfli müqavilələr bağlamışdır. Məsələn, “Çin Xalq Respublikası ilə Rusiya Federasiyası arasında mülki və cinayət işləri üzrə hüquqi yardım haqqında” 19 iyun 1992-ci il tarixli və “Çin Xalq Respublikası ilə Qırğızıstan Respublikası arasında mülki və cinayət işləri üzrə hüquqi yardım haqqında” 04 iyun 1996-cı il tarixli müqavilələr Qazaxıstan Respublikası ilə bağlanmış müqavilə ilə təxminən eyni məzmunadadır. Rusiya Federasiyası və Qırğızıstan Respublikası arasında bağlanmış müqavilələrdə arbitraj məhkəmələrinin qətnamələrinin tanınması və icrası ilə bağlı bir qədər fərqli qaydalar müəyyənləşdirilmişdir. Müqavilələrin 21-ci maddəsində qeyd olunur ki, Razılığa gələn tərəflər digər Razılığa gələn tərəfin arbitrajlarının qətnamələrini qarşılıqlı olaraq 10 iyun 1958-ci il tarixli “Arbitraj qətnamələrinin tanınması və icrası haqqında” Nyu-York Konvensiyasına müvafiq olaraq tanıyacaq və icra edəcəkdir.

ÇXR ilə Azərbaycan Respublikası arasında beynəlxalq hüquqi yardım ilə əlaqədar hal -hazıra kimi iki müqavilə bağlanmışdır. “Azərbaycan Respublikası ilə Çin Xalq Respublikası arasında təslim etmə haqqında” müqavilə 17 mart 2005-ci il tarixdə, “Azərbaycan Respublikası ilə Çin Xalq Respublikası arasında məhkumların verilməsi haqqında” müqavilə isə 10 dekabr 2015-ci il tarixdə Pekin şəhərində bağlanmışdır.

Müqavilənin 2-ci maddəsi təslimə əsas olan cinayətlərə aydınlıq gətirir. Həmin maddədə qeyd olunur ki:

1. Təslim etməyə səbəb olan əməl hər iki Tərəfin qanunvericiliyinə əsasən cinayət hesab olunmadıqda və aşağıdakı şərtlərdən birinə cavab vermədikdə, təslim etməyə yol verilmir:

(a) təslim etmə sorğusu cinayət təqibinin aparılmasına yönəldikdə, cinayət hər iki Tərəfin qanunvericiliyi ilə bir il müddətindən artıq azadlıqdan məhrum etmə cəzasını və ya hər hansı digər daha ağır cəzanı nəzərdə tutduqda; və ya

(b) təslim etmə sorğusu verilən cəzanın icrasına yönəldikdə, axtarılan şəxs tərəfindən çəkilməli olduğu cəzanın müddəti təslim etmə sorğusunun edildiyi tarixdə ən azı altı ay təşkil etdikdə.

2. Əməl bu maddənin 1-ci bəndinə uyğun olaraq hər iki Tərəfin qanunvericiliyinə əsasən cinayət kimi müəyyən edilərkən həmin əməlin Tərəflərin qanunvericiliyi ilə eyni cinayət kateqoriyasında yerləşdirilməsi və eyni terminologiya ilə adlandırılması əhəmiyyət kəsb etmir.

3. Əgər təslim etmə sorğusu hər iki Tərəfin qanunvericiliyi ilə cinayət hesab olunan iki və ya daha çox əmələ aiddirsə və onlardan biri ən azı bu maddənin 1-ci bəndində nəzərdə tutulan cəza müddətinin şərtlərinə cavab verirsə, Sorğu edilən Tərəf bütün bu əməllər üzrə təslim etməyə yol verə bilər.

Müqaviləyə müvafiq olaraq təslim etmədən aşağıdakı hallarda qəti olaraq imtina edilir:

(a) Sorğu edilən Tərəf təslim etmə ilə bağlı sorğu edilən cinayəti siyasi cinayət hesab etdikdə və ya Sorğu edilən Tərəf axtarılan şəxsə sığınacaq verdikdə;

(b) təslim etmə sorğusu axtarılan şəxsə qarşı irqinə, cinsinə, dininə, milliyyətinə və ya siyasi baxışlarına görə təqibin və ya cəzanın icrasına məruz qalması, yaxud bu səbəblərə görə məhkəmə araşdırmaları zamanı həmin şəxsin vəziyyətinə xələl gətirmək məqsədilə edilməsinə güman etməyə Sorğu edilən Tərəfin kifayət qədər əsasları olduqda;

(c) təslim etmə ilə bağlı sorğuya səbəb olan cinayət Tərəflərdən hər birinin qanunvericiliyi ilə sırf hərbi cinayət sayıldıqda;

(d) axtarılan şəxs Sorğu edilən Tərəfin təslim etmə sorğusu aldığı tarixdə onun vətəndaşı olduqda;

(e) axtarılan şəxs hər bir Tərəfin qanunvericiliyi ilə hər hansı səbəbdən, o cümlədən mürur müddətinin keçməsi və ya amnistiyanın tətbiqi ilə əlaqədar barəsində cinayət təqibinin aparılmasından və ya cəzanın icrasından azad olduqda;

(f) Sorğu edilən Tərəf təslim etmə ilə bağlı sorğuya səbəb olan cinayətlə əlaqədar axtarılan şəxs barəsində yekun məhkəmə qərarı çıxardıqda və ya məhkəmə araşdırmalarına xitam verdikdə;

(g) təslim etmə sorğusu hər bir Tərəfin qanunvericiliyinə uyğun olaraq yalnız zərərçəkmiş şəxsin şikayəti ilə qaldırıla bilən işə aid olduqda; və ya

(h) təslim etmə sorğusu Sorğu edən Tərəfin qiyabi verilmiş qərara əsasən edildikdə və Sorğu edən Tərəf təslim etmədən sonra işə yenidən baxılmasına təminat vermədikdə.

Müqavilə həmçinin təslim etmədən imtinanın fakultativ əsaslarını da nəzərdə tutur. Müəyyən edilir ki, təslim etmədən aşağıdakı hallarda imtina edilə bilər:

(a) Sorğu edilən Tərəfin təslim etmə sorğusuna səbəb olan cinayətə dair öz milli qanunvericiliyinə əsasən yurisdiksiyası olduqda və o, həmin cinayətə görə axtarılan şəxs barəsində cinayət təqibinə başladıqda;

(b) Sorğu edilən Tərəf cinayətin xarakterini və Sorğu edən Tərəfin maraqlarını nəzərə alarkən şəxsin yaşı, səhhəti və digər halları səbəbindən təslim etmənin insanpərvərlik baxımından uyğun olmadığını hesab etdikdə.

Axtarılan şəxs Sorğu edilən Tərəfin təslim etmə sorğusu aldığı tarixdə onun vətəndaşı olduqda təslim etmədən imtina edildiyi təqdirdə, Sorğu edilən Tərəf Sorğu edən Tərəfin sorğusu ilə öz milli qanunvericiliyinə uyğun olaraq cinayət təqibini başlamaq məqsədilə işi öz səlahiyyətli orqanlarına təqdim edir. Bu məqsədlə Sorğu edən Tərəf Sorğu edilən Tərəfi işə aid olan sənədlər və dəlillərlə təmin edir.

Axtarılan şəxs barəsində cinayət təqibinin aparılmasına yönələn təslim etmə sorğusu, həmçinin Sorğu edən Tərəfin səlahiyyətli orqanı tərəfindən verilmiş həbs qərarının surəti, axtarılan şəxsə təyin olunan cəzanın icrasına yönələn təslim etmə sorğusu, həmçinin qüvvədə olan məhkəmə qərarının surəti və cəzanın çəkilməmiş müddətinin təsviri ilə müşayiət olunmalıdır. Təslim etmə sorğusu və ona əlavə olunmuş sənədlər imzalanmalı və ya möhürlənməlidir və Sorğu edilən Tərəfin dilinə və ya ingilis dilinə tərcüməsi ilə müşayiət olunmalıdır.

Əgər Sorğu edilən Tərəf təslim etmə sorğusuna əlavə olunmuş məlumatı kifayət hesab etmirsə, həmin Tərəf otuz gün müddətinə təqdim edilməli olan məlumatı sorğu edə bilər. Sorğu edən Tərəfin vaxtında verdiyi xahişi ilə həmin müddət 15 gün müddətinə uzadıla bilər. Əgər Sorğu edən Tərəf əlavə məlumatı həmin müddət ərzində təqdim etmədikdə, bu hal sorğudan könüllü imtina hesab olunur. Bu, Sorğu edən Tərəfin həmin cinayətə görə yeni sorğu verməyinə mane olmur.

Təxirəsalınmaz hallarda bir Tərəf digər Tərəfə təslim etmə sorğusunun alınmasına qədər axtarılan şəxsin müvəqqəti həbsini xahiş edə bilər. Belə xahiş yazılı şəkildə bu Müqavilənin 6-cı maddəsində nəzərdə tutulan kanallar, Beynəlxalq Cinayət Polis Təşkilatı (İNTERPOL) və ya hər iki Tərəf arasında razılaşdırılmış digər kanallar vasitəsi ilə təqdim oluna bilər.

Müqavilə müvəqqəti həbslə bağlı aşağıdakıları müəyyənləşdirir:

2. Müvəqqəti həbs sorğusu bu Müqavilənin 7-ci maddəsinin 1-ci bəndində göstərilən sənədləri, həmin maddənin 2-ci bəndində göstərilən sənədlərin mövcudluğu haqqında məlumatı və axtarılan şəxs barəsində rəsmi təslim etmə sorğusunun daxil olacağı barədə məlumatı əks etdirir.

3. Sorğu edilən Tərəf sorğuya baxılmanın nəticəsi barədə Sorğu edən Tərəfi dərhal məlumatlandırır.

4. Sorğu edilən Tərəfin səlahiyyətli orqanı axtarılan şəxsin həbsindən sonra otuz gün müddəti ərzində rəsmi təslim etmə sorğusunu almadığı təqdirdə müvəqqəti həbs ləğv edilir. Sorğu edən Tərəfin vaxtında verdiyi xahişi əsasında bu müddət 15 gün uzadıla bilər.

5. Əgər Sorğu edilən Tərəf sonradan rəsmi təslim etmə sorğusunu alarsa, bu maddənin 4-cü bəndinə əsasən müvəqqəti həbsin ləğv edilməsi axtarılan şəxsin təslim edilməsinə xələl gətirmir.

Sorğu edilən Tərəf təslim etmə sorğusuna öz milli qanunvericiliyində nəzərdə tutulmuş prosedurlara uyğun olaraq baxır və öz qərarı haqqında Sorğu edən Tərəfi dərhal məlumatlandırır. Əgər Sorğu edilən Tərəf təslim etmə sorğusundan tam və ya qismən imtina edirsə, Sorğu edən Tərəfə imtinanın səbəbləri bildirilir.

Müqavilə şəxsin təslim edilməsi ilə əlaqədar nəzərdə tutur ki, Sorğu edilən Tərəf təslim etməyə yol verirsə, Tərəflər onun vaxtı, yeri və təslim etmənin həyata keçirilməsi ilə bağlı digər müvafiq məsələləri razılaşıdır. Eyni zamanda, Sorğu edilən Tərəf təslim olunan şəxsin təslim etmədən əvvəl həbsdə qaldığı müddət haqqında Sorğu edən Tərəfə məlumat verir.

Əgər Sorğu edən Tərəf təslim olunan şəxsi təslim etmənin həyata keçirilmə tarixindən on beş gün müddətində qəbul etmədiyi təqdirdə, Sorğu edilən Tərəf həmin şəxsi dərhal azad edir və həmin cinayətə görə şəxsin təslim edilməsinə dair Sorğu edən Tərəfin yeni sorğusundan imtina edə bilər.

Əgər bir Tərəf təslim edilən şəxsin verilməsinə və ya qəbul edilməsinə ondan asılı olmayan səbəblərə görə nail olmur, digər Tərəf bu barədə dərhal məlumatlandırılır. Tərəflər təslim etmənin həyata keçirilməsinə dair müvafiq məsələləri bir daha razılaşıdır.

Axtarışda olan şəxs təslim etmə sorğusuna səbəb olan cinayətdən fərqli olaraq digər cinayətə görə Sorğu edilən Tərəfdə təqib olunursa və ya cəza çəkirsə, Sorğu edilən Tərəf təslim etmə haqqında qəbul etdiyi qərardan sonra cinayət təqibinin başa çatmasına və ya cəzanın çəkilməsinə qədər təslim etməni təxirə sala bilər. Sorğu edilən Tərəf təslim etmənin təxirə salınması barədə Sorğu edən Tərəfi məlumatlandırır.

Təslim etmə sorğusuna səbəb olan cinayətin təqibinin müddətinin bitməsinə səbəb olarsa və ya Sorğu edən Tərəfin istintaqına mane olarsa, Sorğu edilən Tərəf öz milli qanunvericiliyi çərçivəsində və hər iki Tərəf arasında razılaşıdırılmış şərtlər əsasında axtarılan şəxsi müvəqqəti olaraq Sorğu edən Tərəfə təslim edə bilər. Sorğu edən Tərəf müvafiq prosedurları başa çatmasından sonra həmin şəxsi Sorğu edilən Tərəfə dərhal qaytarır.

Bir neçə dövlət tərəfindən verilmiş təslim etmə sorğuları Əgər eyni şəxs barəsində təslim etmə sorğuları bir Tərəf və bir və ya bir neçə üçüncü dövlət tərəfindən verilsə, Sorğu edilən Tərəf öz nülahizələrinə əsasən dövlətlərdən hər hansı birinin sorğusunu qəbul etməyi qərara alır.

Aşağıdakılar istisna olmaqla, bu Müqaviləyə uyğun olaraq təslim edilmiş şəxs Sorğu edən Tərəfdə təslim etməyə qədər törətdiyi və təslimə səbəb olan cinayətdən fərqli olan cinayətə görə cinayət təqibinə və ya cəzaya məruz qalmır və eləcə də üçüncü dövlətə verilmir.

Əgər Sorğu edən Tərəf tələb edərsə, Sorğu edilən Tərəf öz milli qanunvericiliyi çərçivəsində cinayət yolu ilə əldə edilən gəlirləri və vasitələri, onun ərazisində aşkar edilmiş və dəlil kimi istifadə oluna biləcək digər əmlakı müsadirə edir və təslim etməyə yol verildikdə, həmin əmlakı Sorğu edən Tərəfə təhvil verir.

Bir Tərəf şəxsi üçüncü dövlətdən digər Tərəfin ərazisindən təslim etdikdə, birincisi sonuncudan belə tranzitə icazə verilməsinə xahiş edir. Hava nəqliyyatı istifadə edildikdə və sonuncunun ərazisində enmə nəzərdə tutulmadıqda belə icazə tələb olunmur.

“Azərbaycan Respublikası ilə Çin Xalq Respublikası arasında məhkumların verilməsi haqqında” müqavilə 1 fevral 2016-cı il tarixli Azərbaycan Respublikası Qanunu ilə təsdiq edilmişdir. Həmin müqavilə tərəflərin razılığına əsasən cinayət işlərində iki ölkə arasında məhkəmə əməkdaşlığını gücləndirməsi, məhkumların cəmiyyətə reintegrasiyasını asanlaşdırmaq, onların öz cəzalarını vətəndaşı olduqları ölkədə çəkməsi məqsədi ilə bağlanmışdır.

Tərəflər razılığa gəlmişlər ki, Müqavilənin şərtlərinə uyğun olaraq, Təhvil verən Tərəfin şəxsə qarşı təyin etdiyi cəzanın Qəbul edən Tərəfin ərazisində icra olunması üçün məhkumları bir-birinə verə bilərlər. Tərəflər bir-biri ilə təyin edilən Mərkəzi Orqan - Ədliyyə Nazirliyi vasitəsilə əlaqə saxlamağı qərara almışlar.

Müqaviləyə müvafiq olaraq məhkum olunmuş şəxs yalnız aşağıdakı şərtlərlə verilə bilər:

- a) məhkum olunmuş şəxs Qəbul edən Tərəfin vətəndaşı olduqda;
- b) hökmün çıxarılmasına əsas olmuş əməl Qəbul edən Tərəfin də qanunvericiliyinə əsasən cinayət olduqda;
- c) verilmə haqqında sorğu alınan zaman məhkum barədə çıxarılmış hökm qanuni qüvvəyə minmiş olduqda və məhkumun cəza çəkməsinə bir ildən aşağı olmayan müddət qaldıqda;
- d) məhkum olunmuş şəxsin özü və ya onun yaşını, fiziki və ya psixoloji vəziyyətini nəzərə alaraq, Tərəflərdən biri zəruri hesab etdikdə, onun qanuni nümayəndəsi verilməyə yazılı surətdə razılıq verdikdə; və
- e) hər iki Tərəf verilməyə razı olduqda.

Müqavilə məhkumun verilməsindən imtinanın aşağıdakı hallarını nəzərdə tutur:

- a) Tərəflərdən biri verilmənin öz suverenliyinə, təhlükəsizliyinə və ya ictimai asayişinə zərərli, yaxud da daxili qanunvericiliyin əsas prinsiplərinə zidd olduğunu hesab etdikdə;
- b) məhkuma qarşı çıxarılmış hökm dövlət təhlükəsizliyini təhlükədə qoyan cinayətə görə çıxarıldıqda;

c) məhkum olunmuş şəxs Təhvil verən Tərəfin ərazisində davam edən icraata cəlb edildikdə.

Məhkum olunmuş şəxs hazırkı Müqaviləyə uyğun olaraq verilmə barədə müraciəti Tərəflərdən hər birinə edə bilər. Verilmə barədə sorğunu Tərəflərdən hər biri edə bilər. Sorğu edilən Tərəf verilməyə razı olub-olmadığı barədə Sorğu edən Tərəfə tezliklə məlumat verir.

2017-ci ilin may ayına kimi ÇXR cinayət və mülki işlər üzrə hüquqi yardım, ekstradisiya, məhkumların verilməsi, terrorizm, separatizm və ekstrimizm ilə mübarizə ilə bağlı 71 dövlət ilə 149 ikitərəfli müqavilə bağlamış, onlardan 119 müqavilə qüvvəyə minmişdir. ÇXR Qaxaxıstan Respublikası, Tacikistan Respublikası, Qırğızıstan Respublikası ilə cinayət və mülki işlər üzrə hüquqi yardım, ekstradisiya, məhkumların verilməsi, terrorizm, separatizm və ekstrimizm ilə mübarizə ilə bağlı, Özbəkistan Respublikası ilə cinayət və mülki işlər üzrə hüquqi yardım, ekstradisiya, terrorizm, separatizm və ekstrimizm ilə mübarizə ilə bağlı ikitərəfli müqavilələr bağlamışdır.

ÇXR məhkəmələri ilə xarici ölkə məhkəmələrinin qarşılıqlı hüquqi yardım göstərmələri və məhkəmə qətnamələrinin tanınması və icrası son dövrlərdə ÇXR ədliyyə orqanlarının diqqət mərkəzindədir.

Çin - ASEAN ölkələri ədliyyə orqanları forumunun 8 iyun 2017-ci ildə qəbul olunmuş Hankin Bəyannaməsində qeyd olunur ki, region transsərhəd əməliyyatlar və investisiyalar region ölkələri arasında məhkəmə qətnamələrinin qarşılıqlı prinsipi əsasında tanınması və icrasına əsaslanan məhkəmə müdafiəsini tələb edir. Ona görə “bir kəmə, bir yol” boyu yerləşən ölkələr arasında beynəlxalq hüquqi yardım möhkəmləndirilməli, həm Çin, həm də xarici ölkələrin vətəndaş və hüquqi şəxslərinin hüquqları müdafiə olunmalıdır. Qərara alınmışdır ki, region ölkələrinin məhkəmələri arasında beynəlxalq hüquqi yardımın imkanları öyrənilməli, yeni ikitərəfli və çoxtərəfli müqavilələrin bağlanması təşviq olunmalı, region dövlətlərinin məhkəmələrinin qətnamələrinin tanınması və icrasında irəliləyişlərə nail olunmalıdır.

Azərbaycan Respublikası ilə Çin Xalq Respublikası arasında əlaqələrin hərtərəfli genişlənməsi, Çin Xalq Respublikasının xarici dövlətlərlə vahid hüquqi məkan yaratmaqda təşəbbüskarlığı, Azərbaycan Respublikasının “bir kəmə, bir yol” məkanında yerləşməklə qarşılıqlı faydalı əməkdaşlığa hazır olması, həmçinin ÇXR-də səfərdə olduğumuz vaxt müşahidə etdiklərim belə bir inama gəlməyimə səbəb olmuşdur ki, Azərbaycan Respublikası ilə Çin Xalq Respublikası arasında əməkdaşlıq imkan dərəcəsində sürətlə inkişaf etdirilməli və beynəlxalq hüquqi yardımla əlaqədar müqavilələrin bağlanması reallaşdırılmalıdır.

20 sentyabr 2017-ci il. Saat 8:30

12. Çinin əqli mülkiyyət hüququ sistemi

Məruzəçi: Çjan Syaotszin – Pekin Əqli mülkiyyət məhkəməsinin hakimi

Xanım Çjan Syaotszin məruzəsi üç hissədən ibarət idi:

ÇXR əqli mülkiyyət hüququ sahəsində qanunvericilik;

ÇXR-də əqli mülkiyyət hüququ sahəsində qanunvericiliyin tətbiqi;

Əqli mülkiyyətin məhkəmə müdafiəsi: müdafiənin xüsusiyyətləri və son məhkəmə işlərinin analizi.

Əqli mülkiyyət - əqli əməyin nəticəsi, əqli mülkiyyət hüququ isə əqli əməyin nəticəsindən istifadə hüququdur. Hüquq ədəbiyyatında “əqli mülkiyyət hüququ” termini altında ümumi şəkildə insanın istehsal, elm, ədəbiyyat və bədii sahələrdə konkret yaradıcılıq fəaliyyətinin nəticələrinə aid olanlar başa düşülür.

Çində əqli mülkiyyət hüquqlarının müdafiəsi iki əsas istiqamətdə həyata keçirilir. Birinci və daha çox yayılmış inzibati istiqamətdir. Bu zaman hüququn mülkiyyətçisi müvafiq yerli inzibati orqanda qeydiyyatdan keçir və hüququ pozulduğu halda müxtəlif inzibati orqanlar vasitəsi ilə hüququnu müdafiə edə bilər. İkinci istiqamət məhkəmə istiqamətidir. Bu istiqamət vasitəsi ilə əqli mülkiyyət sahibinin şikayəti məhkəmə sistemi orqanlarında qeydiyyata alınır, inzibati, mülki və cinayət məhkəmə icraatı çərçivəsində əqli mülkiyyət hüququnun müdafiəsi həyata keçirilir.

Şirkətlərin əqli mülkiyyət hüququnun müdafiəsinin ikinci istiqamətini yerli xalq məhkəmələrində mülki icraat təşkil edir. 1993-cü ildən Çinin bütün ərazisində orta və yüksək xalq məhkəmələri strukturlarında əqli mülkiyyət hüququ haqqında işlər üzrə tribunallar yaradılmışdır. Mülki icraat qaydasında baxılan işlərin sayı inzibati icrat qaydasında baxılan işlərin sayından xeyli azdır. Lakin Çin qanunvericiliyinə edilən dəyişikliklərdən sonra əqli mülkiyyət hüququnun müdafiəsi ilə əlaqədar vəziyyətin dəyişilməsi ehtimalı çoxdur.

Əqli mülkiyyət sahəsində mübahisələrə baxılmasının səmərəliliyinin artırılması üçün bəzi iri şəhərlər və əyalətlərdə əqli mülkiyyət hüququ üzrə ixtisaslaşdırılmış məhkəmələr yaradılmışdır. Bu cür məhkəmələr hazırda Pekin, Şanxay və Quancjouda fəaliyyət göstərir.

Patent, əmtəə nişanı, müəlliflik hüququ və istehsal sirtinin müdafiəsi əqli mülkiyyətin müdafiəsinin əsas vasitələri hesab olunur.

Patent. Çin patent qanunvericiliyi üç növ obyektə müdafiə şamil edir: ixtira, faydalı model və sənaye nümunəsi. İxtira və faydalı modellər texnologiya sahəsində yeni və innovativ olmalıdır. İxtiraya patent məhsula, onun üsul və təkmilləşməsinə aid hər hansı yeni texniki məsələlərin həllinə görə verilir. İxtiranın tətbiqi təcrübədə məqsədmüvafiq olmaqla fayda gətirir.

Faydalı modelə patent məhsulun quruluşu, forma və strukturuna və ya onların sənayedə tətbiqi üçün yararlı olan birliyinə münasibətdə hər hansı texniki məsələlərin həllinə görə verilir.

Faydalı modellərə patentlərdən fərqli olaraq, ixtiralara patentlər daha mürəkkəb texniki məsələlərin həllinə görə verilir. Faydalı model daha az nəzərə çarpan olduğuna görə onun üçün patent qabiliyyətliliyinin daha yüngül şərtləri müəyyən edilmişdir. Faydalı modeldən fərqli olaraq, ixtiralar üçün patentlərə daha ciddi patent qabiliyyətliliyi şərtləri tətbiq olunur. Patent qabiliyyətliliyinə malik olmaq üçün təqdim olunan ixtira və ya faydalı model əvvəlki prototiplərinə nisbətən yeni və orjinal, həmçinin praktiki tətbiqə malik olmalıdır.

Sənaye nümunəsi məhsulun və ya onun bir hissəsinin xarici görünüşünü müəyyən edən konkret bədi – mühəndis həllidir. Sənaye nümunəsinə patent tara, etiket, interyerin müdafiəsinə xidmət edir.

ÇXR qanunvericiliyinə müvafiq olaraq patent hüququ ilə aşağıdakılar müdafiə oluna bilməz: 1) elmi kəşflər; 2) intellektual fəaliyyətin həyata keçirilməsinin qayda və metodları; 3) diaqnostika metodları və xəstəliklərin müalicəsi; 4) müxtəlif heyvan cinsləri və bitki sortları; 5) nüvə çevrilməsi yolu ilə alınmış maddələr; 6) çap zamanı əsasən forma və rəngin və ya bu iki amilin uzlaşmasının təsvirinin markalanması üçün istifadə olunan nümunələr.

“Patent haqqında” ÇXR Qanunu 12 mart 1984-cü ildə qəbul olunmuş, həmin qanunun yeni redaksiyası 1 oktyabr 2009-cu ildən qüvvədədir. 19 yanvar 1985-ci ildə “Patent haqqında” ÇXR qanununun tətbiqi haqqında Təlimat qəbul olunmuşdur.

“Patent haqqında” Qanunun yeni redaksiyası patent hüquqlarının müdafiəsi çərçivəsini əhəmiyyətli dərəcədə genişləndirmiş, patent hüququnun müdafiəsi müddəti uzadılmışdır. Çin qanunvericiliyinə müvafiq olaraq patent idarəsinə ərizə ilə müraciət olunduğu gündən patent qüvvəyə minir. İxtira üçün müstəsna hüquq qüvvəsi 20 ildir.

Patent hüququnun sahibi müəyyən edimiş rüsumu ödəmədikdə və ya o, özünün patent hüququndan imtina barədə yazılı ərizə ilə müraciət etdikdə, patent hüququna müddəti bitməmiş də xitam verilə bilər. Çin Patent idarəsi patent hüququna xitam verilməsi barədə bütün halların qeydiyyatını aparır və bu barədə rəsmi məlumat dərc edir.

Patent sahəsində əməkdaşlıq haqqında Sazişin tələblərini yerinə yetirərək ÇXR 1994-cü ildən beynəlxalq patent araşdırması və patent ərizələrinin ilkin yoxlanılması proseduru tətbiq edir.

“Patent haqqında” Qanunun 22-ci maddəsinə müvafiq olaraq patent verilən ixtira və ya faydalı model yeni olmalıdır. Yenilik o deməkdir ki, ixtira və ya faydalı model mövcud olan texnologiya deyil və Dövlət şurasının nəzdindəki İnzibati patent şöbəsinə ərizə verilən tarixə kimi anoloji ixtira və ya faydalı modelə münasibətdə ərizə verilməmiş və həmin tarixdən sonra dərc edilən patent sənədləri və ya patent ərizələrində bu cür ixtira və faydalı modelin təsviri nəzərdə tutulmamışdır.

Çin patent qanunvericiliyi xarici ölkələrin qanunvericiliyi ilə müqayisə edildikdə müəyyən edilir ki, Çindəki patent sistemi avropa patent sistemi ilə oxşardır və əsas baza müddəaları alman qanunvericiliyi ilə üst-üstə düşür. Lakin bəzi hüquqi məsələlər Çin qanunvericiliyinə tam implementasiya olunmadığına görə müəyyən hüquqi qeyri-müəyyənlik ilə rastlaşmaq olur.

Patent sahibinin icazəsi olmadan heç bir hüquqi və fiziki şəxs patenti istifadə edə, yeni patentləşdirilmiş məhsulu istehsal, istifadə, satışa təklif edə, xaricə göndərə və ya patentləşdirilmiş üsuldan istifadə edə, istehsal və kommersiya məqsədləri ilə bu üsulla əldə olunmuş məhsuldan istifadə edə, satışa təklif edə, sata, xaricə ixrac edə bilməz.

Çində patent hüququ pozulduğu halda patent sahibi üç cür müdafiə üsuluna malikdir: İnzibati müdafiə üsulu, gömrük orqanları vasitəsi ilə müdafiə və məhkəmə müdafiə üsulu. Mürəkkəb texniki məsələlərin həlli üçün məhkəmə müdafiəsi vasitəsi daha səmərəli vasitə kimi qiymətləndirilir.

Yerli patent idarələri vasitəsi ilə inzibati müdafiə sənaye nümunələrinə patent hüququnun pozulduğu və bu cür patent mübahisələrində vasitəçilik hallarında faydalı ola bilər. Mürəkkəb mübahisələrin inzibati müdafiə vasitəsi ilə həlli bir o qədər səmərəli olmur. Çünki bu prosedur çərçivəsində mürəkkəb texniki məsələlərin həlli imkanları geniş deyildir. Patent idarələri iki mübahisə edən maraqlı tərəfin təşəbbüsü ilə ziyana görə patent sahibinə verilməli olan kompensasiyanın məbləğinin müəyyən edilməsində vasitəçi kimi

çıxış edə bilər. Əgər vasitəçilik müvəffəqiyyətlə başa çatdırsa, onda tərəflərin məhkəmə müdafiəsinə müraciət etmək imkanları vardır.

Patent sahibinin patent idarəsi vasitəsi ilə patent hüququnu pozan tərəfi inzibati məcburiyyət tədbirinə məruz qoyma və ya inzibati qaydada cərimələmək barədə vəsatətlə çıxış etmək hüququ vardır. Patent idarəsi şikayətə baxıb pozuntu müəyyən edərsə, pozuntunu törədən tərəfə ona son qoymaq barədə göstəriş verə bilər. Lakin patent idarəsi patent sahibinə vurulmuş zərəri ödəyə bilməz. Patent idarəsinin patent pozuntusuna görə tətbiq etdiyi cərimədən apellyasiya şikayəti müvafiq regional məhkəmənin inzibati kollegiyasına verilir. Patent pozuntuları ilə bağlı cinayət işlərinə aşağı səviyyəli xalq məhkəmələrinin cinayət kollegiyası baxır. Ali Xalq Məhkəməsi apellyasiya qaydasında bir qayda olaraq dövlətin marağı ilə bağlı olan və ya dövlət miqyasında nəticələri ola biləcək işlərə baxır.

1993-cü ildən başlayaraq Çində əqli mülkiyyətin müdafiəsi üzrə orta səviyyəli aralıq məhkəmələri və Yüksək səviyyəli xalq məhkəmələrində əqli mülkiyyətin müdafiəsi üzrə məhkəmə kollegiyaları yaradılmışdır. Ali Xalq Məhkəməsi 1996-cı ilin oktyabrında özünün əqli mülkiyyətin müdafiəsi üzrə kollegiyasını yaratmışdır. 2000-ci ildən əqli mülkiyyət üzrə məhkəmə kollegiyası Ali Xalq Məhkəməsinin mülki işlər üzrə 3-cü kollegiyası adlanır. 2000-ci ildən patent hüquqlarının pozulması ilə əlaqədar işlərə birinci instansiya kimi orta səviyyəli xalq məhkəmələri baxır. Patent pozuntusu nəticəsində vurulmuş zərərin məbləği 100 milyon yuandan (10 milyon avrodan) artıqdırsa, onda həmin işlərə birinci instansiya məhkəməsi kimi yüksək dərəcəli xalq məhkəmələri baxır. Baxılan iş mühüm əhəmiyyətə malik olduqda birinci instansiya kimi işə baxan məhkəmə həmin işə daha yuxarı instansiyada birinci instansiya məhkəməsi kimi baxılması barədə vəsatət verə bilər. Məsələn, kütləvi informasiya vasitələrində geniş işıqlandırılan, əyalət səviyyəli məhkəmələrin səlahiyyətlərinə aid məsələlərə toxunan əqli mülkiyyət mübahisələrinə dair işlər birinci instansiya qaydasında baxılması üçün yüksək səviyyəli xalq məhkəməsinə verilə bilər.

Patent sahibi onun patent hüququnu pozan şəxs barəsində həm cinayət, həm də mülki qaydada iş başlamaq səlahiyyətinə malikdir. Onun belə istəyi olanda ilkin olaraq cinayət qaydasında işin başlanılmasını tələb edə, belə iş başlandıqdan sonra isə mülki qaydada ona dəymiş ziyanın ödənilməsi üçün mülki məhkəməyə müraciət edə bilər. İlkin olaraq mülki qaydada işin başlanılması üçün məhkəməyə müraciət edən patent sahibi, sonradan patent pozuntusu törətmiş şəxs barəsində cinayət işi başlanılmasını tələb etmək hüququnu itirmiş olur. Əgər patent hüququnu pozmuş şəxsə qarşı həm cinayət və həm də mülki iş başlanılmışdırsa, əksər hallarda mülki işə baxan məhkəmə cinayət işi üzrə icraat başa çatana kimi işin icraatını qaydırır.

Birinci instansiya məhkəməsində işə baxılması, bir qayda olaraq, məhkəməyə daxil olan ərizənin cavabdeh tərəfindən onu almasından bir ay müddətində təyin olunur. Bundan sonra məhkəmədə əsas dinləmələr başlayır. Əsas məhkəmə baxışından sonra iş üzrə qərar çıxarılır. Qərar qanuni qüvvəsini almayınca, patent sahibi pozuntunun dayandırılması üçün ondan istifadə edə bilmir. Cavabdeh məhkəmə qətnaməsindən şikayət vermədiyi halda qanunla müəyyən edilmiş müddətdə məhkəmə qətnaməsi qüvvəyə minir. Qətnamədən apellyasiya şikayəti verildiyi hallarda, işə apellyasiya qaydasında baxılır. Qanunvericiliyin tələbinə görə ikinci instansiya məhkəməsində icraatın üç ay müddətində başa çatdırılması nəzərdə tutulmuşdur. İşdə xarici şəxslər iştirak etdiyi hallarda məhkəmələr işə baxılması müddətini uzada bilər. Belə hallarda işin ümumi icraatı iki ilə kimi davam edir.

ÇXR-in qanunvericiliyinə müvafiq olaraq özü-özlüyündə patent hüquqlarının pozulması cinayət hesab olunmur. Lakin məhsulları patentə malik əlamətlərlə saxtalaşdırmaq ("yanıltmaq") patent hüquqlarının pozulması kimi qiymətləndirilə bilər. "Patent haqqında" ÇXR-in qanununun tətbiqi haqqında" Reqlamentin 84-cü qaydası patent sahəsində hansı hərəkətlərin yanıltma hesab olunduğunu nəzərdə tutur. ÇXR-in CM-in 216-cı maddəsi nəzərdə tutur ki, ciddi hallarda yanıltma cinayət hesab olunur və həmin əməli törətmiş şəxsin qazancının dörd misli məbləğində cərimə, əgər qazancı müəyyən deyilsə, 200.000 yuana kimi cərimə ilə cəzalandırılabilir.

Əmtəə nişanı. Əmtəə nişanı fərdi məhsulları və ya məhsul istehsalçısının yaxud tədarükçünün xidmətini fərdiləşdirməyə xidmət edən, istehlakçıya bir nəfərin məhsul və xidmətinin digərlərinin məhsul və xidmətindən fərqləndirməyə imkan verən nişandır.

"Əmtəə nişanı haqqında" ÇXR qanununa müvafiq olaraq fiziki və hüquqi şəxslər istehsal etdikləri, hazırladıqları, emal etdikləri, reallaşdırdıqları məhsullara və ya göstərdikləri xidmətə münasibətdə əmtəə nişanını qeyd etdirmək hüququna malikdirlər. ÇXR-də əmtəə nişanı qeydiyyatla alınarkən Sənaye Ticarət Administrasiyasının Baş İdarəsinin Əmtəə nişanı üzrə Baş İdarəsinə müraciət etmək və qanunvericiliyə müvafiq olaraq qeydiyyat haqqında ərizə də daxil olmaqla, bütün zəruri sənədləri təqdim etmək lazımdır.

Əmtəə nişanının qeydiyyatı üçün mətn və qrafik təsvirlər, sözlər də daxil olmaqla əlifba hərfləri, üçölçülü təsvirlər, rənglərin və ya yuxarıda göstərilən komponentlərin uzlaşması istifadə oluna bilər. Bundan əlavə nişan fərdi xüsusiyyətlərə malik olmalı, təqdim etdiyi məhsulu və ya xidməti əyniləşdirməyə imkan verməli, həmçinin qeydiyyat üçün əvvəllər qeydə alınmış əmtəə nişanı kimi maneəyə malik olmamalıdır.

Əmtəə nişanının ümumtanınmış olub-olmamasının müəyyən edilməsi üçün aşağıdakı amillər nəzərə alınmalıdır:

- 1) ümumtanınmış seqmentə müvafiq olaraq əmtəə nişanının tanınması;
- 2) əmtəə nişanının istifadə müddəti;
- 3) əmtəə nişanının müddəti, tətbiq dairəsi, yayılma ərazisi.

ÇXR Ali Xalq Məhkəməsi 22 aprel 2009-cu il tarixdə “Ümumtanınmış əmtəə nişanının müdafiəsinə dair” mülki mübahisələrə baxılarkən qanunvericiliyin tətbiqinin bəzi məsələləri haqqında” izahatında qeyd etmişdir ki, əmtəə nişanının ÇXR hüdüdlərindən kənarında yayılması dərəcəsi onun ümumtanınmış kimi qəbul edilməsinə təsir göstərmir. O, əmtəə nişanı ümumtanınmış hesab olunur ki, ÇXR ərazisində ictimaiyyətin müəyyən hissəsi tərəfindən tanınır. Ona görə də əmtəə nişanının ÇXR-də qeydə alınması onun səmərəli müdafiəsi üçün vacibdir.

Qeydə alınmış əmtəə nişanı - Patent idarəsi tərəfindən bəyənilmiş və qeydə alınmış nişandır. Buraya əmtəə nişanı, xidmət nişanı, kollektiv nişan və ya sertifikatlaşdırılmış nişan da daxildir. Əmtəə nişanını qeydə aldirmiş şəxs həmin əmtəə nişanını qanunla istifadə etməyə müstəsna hüququ olan şəxsdir.

ÇXR-də əmtəə nişanının qeydiyyatı aşağıdakı normativ aktlar əsasında aparılır:

15 sentyabr 2002-ci ildən 27 oktyabr 2001-ci il redaksiyasında qüvvədə olan “Əmtəə nişanı haqqında” ÇXR Qanunu;

4 sentyabr 1992-ci il tarixli redaksiyada “Əmtəə nişanı haqqında” ÇXR Qanununun tətbiqi haqqında Əsasnamə.

Qeyd edildiy kimi ÇXR 1989-cu ildə Madrid Protokoluna qoşulmuşdur. Həmin Protokol iştirakçı ölkələr üçün əmtəə nişanlarının qarşılıqlı qeydiyyatını tələb edir. Çində “ilkin qeydiyyat” sistemi fəaliyyət göstərir. Bu sistem əmtəə nişanının əvvəlki istifadəsinin və ya əmtəə nişanına mülkiyyətin təsdiqini tələb etmir. Tanınmış əmtəə nişanlarının qeydiyyatını üçüncü tərəf üçün açıq saxlayır. Çində öz məhsullarını yaymaq niyyətində olan xarici şirkətlərə öz əmtəə nişanları və ya emblemlərini Əmtəə nişanları üzrə Çin İdarəsində qeydiyyata aldirmaları tövsiyə olunur. Əmtəə nişanının qüvvədə olma müddəti qeydiyyat təsdiq olunduqdan sonra 10 il müəyyən edilir və müddət bitdikdə müvafiq prosedurlara riayət olunmaqla daha 10 il müddətinə uzadıla bilər.

Əmtəə nişanına hüququn inzibati qaydada müdafiəsi. Sənaye və ticarət üzrə dövlət administrasiyası (STA) bütün əqli mülkiyyət obyektlərinə hüququn müdafiəsi üzrə ən iri orqanlardan biridir. Bu orqan təkcə əmtəə nişanları məsələsi ilə deyil, həm də təsərrüfat subyektlərinin (fiziki və hüquqi şəxslər) qeydiyyatı, bazarın tənzimlənməsi (qeyri - sağlam rəqabət) məsələləri ilə məşğul olur. Bu təsisat inzibati ərazilərin bütün səviyyələrində: milli, əyalət, dairə, bələdiyyədə fəaliyyət göstərir. Hər bir şəxs, o cümlədən əmtəə nişanına hüququ olan şəxs STA-nın yerli bürosuna əmtəə nişanı ilə bağlı pozuntular barədə şikayət verə bilər. STA nümayəndələri şikayət edilən faktı yerində yoxlayır, zərurət olduğu hallarda ictimai təhlükəsizlik bürosuna müraciət edir. STA nümayəndələri pozuntunun törədilməsinə əmin olduğu halda, buna son qoyulmasını tələb edir, kontrafakt məhsulu müsadirə və ya məhv edir. Məhsulun məhv edilməsi STA-nın vəzifəsi kimi müəyyən edilsə də, bu sahədə müəyyən problemlərin meydana çıxması ilə əlaqədar həmin məsələyə müəyyən həssas yanaşma vardır. Məhsulun məhv edilməsinə əmtəə nişanının məhsuldan ayrılması mümkün olmayan hallarda yol verilir. STA-nın həmçinin pozuntu törətmiş şəxsi cərimə etmək səlahiyyəti vardır. Cərimənin maksimum məbləği 100.000 yuandır.

Əmtəə nişanına hüququn pozulması barədə mülki məhkəmə icraatı aşağıdakı mərhələlər üzrə keçirilir: Mübahisə ilə əlaqədar xalq məhkəməsində iddia qaldırılır. Məhkəmə beş gün müddətində iddia ərizəsini cavabdehə göndərir. Cavabdeh 15 gün (xarici olan cavabdehlər 30 gün) müddətində iddia ərizəsi ilə bağlı yazılı etiraz və mülahizələrini məhkəməyə təqdim etməlidir. Cavabdehin etirazı məhkəməyə daxil olduqdan sonra 5 gün müddətində iddiaçıya verilir. Tərəflər iş üzrə sübutları mübadilə etməlidirlər. Məhkəmə baxışı təyin olundandan sonra işin mürəkkəbliyindən asılı olaraq üç üzrə qətnamə bir neçə ay ərzində qəbul olunur. Məhkəmə aşağıdakılar barədə qərar qəbul edə bilər:

- 1) pozuntunun davam etdirilməsinə son qoyulması (məhkəmə qadağası);
- 2) kontrafakt məhsulu, xammalı, həmçinin kontrafakt məhsulun istehsalı üçün istifadə olunan alət və qurğuların müsadirə edilməsi;
- 3) ziyana görə kompensasiya ödənilməsi.

Əmtəə nişanlarının cinayət məhkəmə icraatı qaydasında müdafiəsi də həyata keçirilir. Bilə-bilə kontrafakt məhsulların istehsalı və ya satışı, həmçinin qanunsuz əmtəə nişanı vurulmaqla məhsulun hazırlanması və satışı cinayət qaydasında təqib olunur. 2004-cü ildə Ali Xalq Məhkəməsi və Ali xalq prokurorluğu birlikdə “ciddi”, “son dərəcə ciddi”, “külli” və “xüsusi ilə külli” miqdarda cinayət törədilməsi ilə əlaqədar şərhini verdi. 2007-ci ildə Ali Xalq Məhkəməsi, həmçinin müəssisələr tərəfindən törədilmiş cinayətlərlə bağlı da şərh vermiş və həmin şərhlər əmtəə nişanına hüququn pozulmasına dair işlərdə hüquq normalarının tətbiqi zamanı istifadə olunur. Əmtəə nişanına hüququn pozulması ilə əlaqədar törədilmiş cinayət “ciddi”, yetirilmiş ziyan “külli” miqdardadırsa təqsirləndirilən şəxs 3 ilə qədər azadlıqdan məhrum etmə, həbs (6 aya kimi), cərimə cəzaları, cinayət “son dərəcə ciddi,” vurulan ziyan “xüsusi ilə külli miqdar” təşkil edirsə, cəza üç ildən yeddi ilə kimi azadlıqdan məhrum etmə kimi nəzərdə tutulmuşdur.

Əgər zərər çəkmiş şəxs törədilmiş cinayət nəticəsində zərərə məruz qalmışdırsa, o cinayət prosesi çərçivəsində vurulmuş ziyanın ödənilməsi ilə bağlı mülki iddia verə bilər. Əgər ziyan dövlət və ya kollektiv mülkiyyətə vurulmuşdursa, onda prokurorluq mülki iddia qaldırmaq hüququna malikdir.

Müəlliflik hüququ. Müəlliflik hüququ ilə mühafizə olunan obyektlər aşağıdakı formalarda yaradılan bədii, incəsənət, təbii elmlər, sosial elmlər, mühəndis texnologiyası və digər obyektlərdir: 1) yazılı əsərlər; 2) şifahi əsərlər; 3) musiqi, dram əsərləri, estrada, xoreoqrafiya və akrobatika incəsənəti sahəsində işlər; 4) təsviri incəsənət və arxitektura sahəsində işlər; 5) fotoqrafiya işləri; 6) kinomotoqrafiya əsərləri, kinomotoqrafiyaya yaxın texnikada yaradılmış əsərlər; 7) texniki – layihə çertyojları, məhsul layihələri, xəritələr, digər qrafik işlər, etalon məmulatları; 8) proqram təminatları.

ÇXR bir sıra beynəlxalq müqavilələrə, o cümlədən ədəbiyyat və incəsənət əsərlərinin müdafiəsi haqqında Bern Konvensiyasına, Fonoqram yaradıcılarının onların fonogramlarının razılaşdırılmamış surətlərinin çıxarılmasından müdafiəsi haqqında Cenevrə Konvensiyasına, Əqli mülkiyyət hüququnun ticarət aspektləri haqqında ÜTT-nin Sazişinə qoşulmuşdur.

Bundan başqa müəlliflik hüququnun müdafiəsi ilə bağlı milli qanunvericiliyin müddəaları, o cümlədən ÇXR-nin Mülki qanunvericiliyin əsasları, “Müəlliflik hüquqları haqqında” ÇXR-nin Qanunu, həmin Qanunun tətbiqi qaydaları haqqında Qanunun normaları qüvvədə olmaqla tətbiq olunur.

Patent və ticarət markasından fərqli olaraq müəlliflik hüququ obyektləri müdafiə məqsədi ilə qabaqcadan qeydiyyatla alınmışdır. ÇXR-nin qanunvericiliyinə müvafiq olaraq Çin vətəndaşlarından başqa, əqli mülkiyyətin müdafiəsi ilə bağlı ÇXR-nin tərəfdar çıxdığı çoxtərəfli beynəlxalq müqavilələrin iştirakçısı olduğu və ÇXR ilə ikitərəfli müqavilələri olan dövlətlərin vətəndaşları da ÇXR-də müəlliflik hüququnun müdafiəsini tələb etmək hüququna malikdirlər. Bundan əlavə müəlliflik hüququna malik olan şəxs ÇXR-nin müəlliflik hüquqları üzrə Milli İdarəsində könüllü qaydada müvafiq prosedurlara uyğun olaraq qeydiyyatdan keçərək mülkiyyət hüququna mənsubluğunu müəyyən edə bilər.

Dünyanın hər yerində olduğu kimi Çində də müəlliflik hüququ orjinal əsər yaradılan kimi yaranır. Əsərə hüququn müdafiə olunması üçün onun yaradılandan dərhal sonra müəlliflik hüququnun qeydə alınması barədə tələb mövcud deyildir. Çində müəlliflik hüququnun da inzibati, mülki və cinayət qaydasında müdafiəsi həyata keçirilir.

“Müəlliflik hüququ haqqında” Qanunun 9-cu maddəsinə əsasən müəlliflik hüququna müəlliflər və həmin qanuna əsasən müəlliflik hüququndan istifadə edən digər vətəndaşlar, hüquqi şəxslər və digər təşkilatlar malikdirlər. Qanunun 11-ci maddəsi müəyyən edir ki, həmin qanunda ayrıca başqa hal müəyyən edilməmişdirsə, əsərə müəlliflik hüququ müəllifə malikdir. Əsəri yazmış vətəndaş onun müəllifi hesab olunur. Əgər əsər hüquqi şəxs və ya başqa təşkilatın rəhbərliyi altında yazılıbsa, onların yaradıcı fikirlərini ifadə edirsə və əsərin müəllifi kimi göstərilmiş hüquqi şəxs və ya başqa təşkilat əsərə görə özlərinin cavabdehliyini etiraf edirlərsə əsərin müəllifi hesab olunur. Əks sübutlar olmadıqda əsərin müəllifi onun müəllifi kimi göstərilən vətəndaş, hüquqi şəxs və ya başqa təşkilat hesab olunur.

Bədii xalq yaradıcılığı əsərlərinin müəlliflik hüququnun müdafiəsi haqqında ayrıca hüquq sənədin qəbul olunması nəzərdə tutulsa da, hələlik bu sahədə hüquqi tənzimləməni nizama salan qanunvericilik aktı mövcud deyildir.

Qanun layihələri, reqlamentlər, məhkəmə qərarları və inzibati qərarlar, təqvim müəlliflik hüququnun müdafiəsi sahəsindən çıxarılmışdır. Fərdi işlər – tərcümələr və toplular bir qayda olaraq müəlliflik hüququnun mühafizəsi altına düşür. Baza məlumatları və toplular seçilib tərtib olunarkən onlarda müəlliflərinin intellektual yaradıcılığı öz ifadəsini tapmışdırsa, tərtib olunmuş əsərlər kimi müəlliflik hüquqları ilə müdafiə olunur. Tərtibatçı topluya daxil olan əsərlərə müəlliflik hüquqlarını pozmadan topluya münasibətdə müəlliflik hüququna malikdir. Bu hüququn həyata keçirilməsi topluya daxil olan əsərlərə müəlliflik hüquqlarına şamil olunmur.

Proqram təminatı “Proqram təminatı haqqında” akta müvafiq olaraq müəlliflik hüquqlarının müdafiəsinə aid əsər hesab olunur. “Proqram təminatı” “kompüter proqramları” (başlanğıc mətn və obyektin kodu), onlara aid sənədləşmələrdir (yazılı material, kontentin təsviri üçün diaqramlar, dizayn, proqramın istifadəsinin funksiya və metodları və s.).

Layihə-texniki çertyojlar və sənaye nümunələri “qrafik işlərə” aiddir və “Müəlliflik hüququ haqqında” Qanuna əsasən müəlliflik hüquqları ilə qorunur.

Qanunun 10-cu maddəsində müəlliflik hüququnun məzmununa daxil olan hüquqlar, yəni həm şəxsi, həm də əmlak hüquqları öz əksini tapmışdır. “Müəlliflik hüququ haqqında” Qanuna müvafiq olaraq əsər müəlliflərinin həm şəxsi qeyri-əmlak, həm də əmlak hüquqları müdafiə olunur. Şəxsi qeyri-əmlak hüquqlarına müəlliflik hüququ, əsərin ictimaiyyətə açıqlanması hüququ, əsərin yenidən işlənməsi hüququ, əsərin toxunulmazlıq hüququ aiddir. Əmlak hüququ müəllifə əsərin iqtisadi dəyərlərindən müxtəlif üsullarla istifadə etməyə müstəsna səlahiyyət təqdim edir.

“Müəlliflik hüququ haqqında” Qanunda on üç əmlak hüququ nəzərdə tutulmuşdur: canlandırma, yayma, prokat, nümayiş etdirmə, canlı və mexaniki quruluş vermə, prezentasiya, informasiya şəbəkələri vasitəsi ilə ötürmə, tərcümə və sair. Əmlak hüquqları həm də müstəsna hüquqlar adlanır. Çünki digər şəxslər həmin hüquqlardan istifadə etmək üçün müəllifdən lisenziya almalıdırlar.

Əmlak hüquqlarında fərqli olaraq şəxsi qeyri-əmlak hüquqları əsərin müəllifinin şəxsiyyəti ilə sıx bağlıdır. Ona görə müəllif şəxsi qeyri-əmlak hüquqlarından imtina edə, onlara lisenziya verə və ya onları kimə isə verə bilməz.

Əsərə müəlliflik hüququ əldə etmək üçün onun yaradıcısı olmaq lazımdır. Müəlliflik hüququnu həmçinin qanun üzrə vərəsəlik, bağışlama, ötürmə və müqavilə əsasında əldə etmək olar. Əgər hər hansı şəxs əsərin yaradılmasını maliyyələşdirirsə və ya onu sifariş edirsə, müəlliflə müqavilə bağladığı hallarda müəlliflik hüquqları əldə edə bilər.

“Müəlliflik hüququ haqqında” Qanunun 19-cu maddəsi müəlliflik hüququnun vərəsəlik qaydasında keçməsinə nəzərdə tutur. Həmin maddəyə əsasən əgər əsərin müəllifliyi vətəndaşa məxsusdursa, onun ölümündən sonra həmin Qanunun 10-cu maddəsinin 1-ci bəndinin 5-17-ci yarımbəndlərində qeyd olunana hüquqlar “Vərəsəlik haqqında” ÇXR-in Qanununa müvafiq olaraq, həmin qanunun müəlliflik hüququnun müdafiəsi üçün müəyyən etdiyi müddət ərzində vərəsələrinə keçir. Əgər müəlliflik hüququ hüquqi şəxsə və ya digər təşkilata məxsusdursa, onda həmin hüquqi şəxs və ya təşkilat yenidən qurulandan və ya fəaliyyətinə xitam verildikdən sonra həmin Qanunun 10-cu maddəsinin 1-ci bəndinin 5-17-ci yarımbəndlərində qeyd olunan hüquqlar həmin qanunda müəyyən edilmiş müddət ərzində əvvəlki hüquq sahibinin hüquq və vəzifələrini qəbul edən yeni yaradılan hüquqi şəxsə və ya digər təşkilata keçir.

Müəlliflik hüquqlarına malik olan şəxslər hüquqlarının pozulması haqqında məlumat aldıqda inzibati və məhkəmə qaydasında hüquqlarını müdafiə etmək hüququna malikdir. Müəlliflik hüquqlarının pozulmasını iddia edən tərəf əsərdən istifadəyə ilkin qadağan, cavabdehin əmlakına həbs qoyulması, həmçinin sübutların təmin olunmaqla müdafiəsi üçün məhkəməyə müraciət edə bilər. Bundan əlavə iddiaçı zərəri tələb edə bilər. Qeyd olunanlar müəlliflik hüquqlarının pozulmasının qarşısını almaq üçün hüquq müəllifinə böyük imkanlar verir. Müəlliflik hüquqlarını pozan əməllər özünün ağırlığına görə cinayət əməlini təşkil etdikdə, ictimai təhlükəsizlik bürosu güman edilən cinayətlə bağlı sübutların toplanılması üzrə istintaq orqanı funksiyasını yerinə yetirir.

Zərər çəkmiş tərəfin cinayət törədilməsi ilə əlaqədar aşağıdakı hallarda xüsusi ittihamla məhkəməyə müraciət etmək hüququ vardır:

1) zərər çəkmiş tərəf sübutlara malik olmasına baxmayaraq, cinayət ağır nəticələrə səbəb olmadığına görə prokurorluq işi məhkəməyə göndərmədikdə. Belə hallarda xüsusi ittiham qaydasında məhkəmə xüsusi ittihamlı cinayəti törətmiş şəxsi cərimə etməklə və ya etməməklə 3 ilədək müddətə azadlıqdan məhrum edə bilər;

2) zərər çəkmiş tərəf təqsirləndirilən şəxsin cinayət məsuliyyəti daşmalı olması barədə sübutlara malik olduğu halda, prokurorluq və ya ictimai təhlükəsizlik bürosu pozuntunu törətmiş tərəfin cinayət məsuliyyətinə cəlb olunmaması haqqında yazılı qərar qəbul etdikdə. Belə halda məhkəmə sübutları kifayətedici hesab etmirsə, iş ictimai təhlükəsizlik orqanları və ya prokurorluq tərəfindən istintaq edilməsi üçün icraata qəbul edilməlidir.

Müəlliflik hüquqlarının müdafiəsi haqqında qanuna müvafiq olaraq iddiaçı işə başlanmamışdan əvvəl və işə baxılması gedişində məhkəmə qarşısında müəlliflik hüquqlarını pozan hərəkətlərin dərhal dayandırılması, mühüm zərərin qarşısının alınması haqqında vəsatət qaldıra bilər. Bu cür tədbir “ilkin məhkəmə qadağası” adlanır. Təcrübədə bu cür qadağanı almaq o qədər də asan deyildir. Bunun üçün iddiaçı

kifayət qədər böyük məbləğdə girov qoymalıdır. Sübutların təmini və əmlakın qorunması üzrə tədbirlər hüquq pozuntusu törətmiş şəxs tərəfindən sübutların məhv edilməsinin qarşısını alır. Məhkəmlərin işə baxarkən vurulmuş zərərin ödənilməsi məqsədi ilə cavabdehdən 500.000 yuan tutmaq hüququ qanunda nəzərdə tutulmuşdur. İddiaçı daha yüksək məbləğdə ziyan tələb edirsə, müvafiq sübutları təqdim etmək öhdəliyi daşıyır.

Məhkəmə qətnaməsini aldıqdan sonra tərəflərdən hər biri 15 gün müddətində apellyasiya şikayəti vermək hüququna malikdir. Xarici vətəndaşlar apellyasiya şikayəti vermək üçün 30 gün vaxta malikdirlər.

Müəlliflik hüququna malik şəxsin icazəsi olmadan ona məxsus əsərin çap edilməsi, sürətinin çıxarılması, yayılması, satılması və sair doğurduğu nəticədən asılı olaraq cinayət məsuliyyətinə də səbəb ola bilər. Cinayət Məcəlləsində müəlliflik hüquqlarının pozulması ilə əlaqədar nəzərdə tutulan cəzalar nəticənin ağırlığından asılı olaraq iki qrupa ayrılır: cərimə olunmaqla və ya olunmamaqla üç ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə; cinayət əməli ağır nəticələrə səbəb olduqda cərimə olunmaqla həbs və ya üç ildən yeddi ilədək müddətdə azadlıqdan məhrum edilmə. “Ağır” və “xüsusi ilə ağır” anlayışlarının müəyyən edilməsi üçün Ali Xalq Məhkəməsinin şərhə mövcuddur. Əgər cinayət fiziki şəxs tərəfindən deyil, hüquqi şəxs tərəfindən törədilmişdirsə, onda hüquqi şəxsin cinayətə görə cavabdehlik daşıyan vəzifəli şəxsi azadlıqdan məhrum etmə cəzasına, hüquqi şəxs isə cəriməyə məhkum oluna bilər.

Müəlliflik hüquqlarının müdafiəsinin inzibati qaydada həyata keçirilməsi baş vermiş pozuntunun vaxtında qarşısının alınması baxımından səmərəli hesab oluna bilər. Müəlliflik hüququna malik olan şəxs inzibati qaydada ona vurulmuş ziyanı tələb etmək hüququna malik deyildir.

Müəlliflik hüququnun müdafiəsini həyata keçirən yerli inzibati orqanlar pozuntunun qarşısını almaq, qanunsuz gəlirləri müsadirə etmək, əsərin pirat nümunələrini müsadirə etmək və onları məhv etmək hüququna malikdirlər.

İnzibati icraat qaydasında müəlliflik hüquqlarının pozulması faktı müəyyən edilərsə, dövlət orqanı pozuntunu törədən şəxsdən onun dayandırılmasını tələb edə, bütün qanunsuz gəlirləri müsadirə edə, pirat sürətləri məhv edə, qanunsuz istifadəçidən “törədilmiş pozuntuya müvafiq olaraq” cərimənin ödənilməsini tələb edə, kontrafakt məhsulun hazırlanması üçün istifadə olunan alət, avadanlıq və materialları müsadirə edə bilər. İnzibati icraat qaydasında şikayət rədd edildiyi təqdirdə inzibati orqanın qərarından məhkəməyə şikayət vermək mümkündür.

Müəlliflik hüquqları digər inzibati orqanlar tərəfindən də müdafiə olunur. Belə ki, müəlliflik hüququna malik olan şəxs gömrük orqanına müraciət edərək müəlliflik hüququnu pozan ixrac olunan məhsulun üzərində həbs qoyulmasını tələb edə bilər. Əgər müəlliflik hüququna malik olan şəxs müəlliflik hüququnu gömrük orqanlarında ilkin olaraq qeydiyyatdan keçirmişdirsə, onda gömrük orqanı hüququnun gümün edilən pozuntusu ilə bağlı onu xəbərdar edə bilər.

Müəlliflik hüquqlarının müdafiəsində gömrük orqanlarının da mühüm funksiyaları vardır. Gömrük orqanlarında müəlliflik hüquqlarının müdafiəsinin iki variantı mümkündür. İlkin olaraq müəlliflik hüququna malik olan şəxs birbaşa gömrük orqanlarına müraciət edib özünün müəlliflik hüququnu gömrük orqanlarında qeydiyyatdan aldırmağı istəyirsə, onda gömrük orqanları gömrükdən keçirilən malların arasında qeydiyyatdan alınmış müəlliflik hüquqlarının pozulmasına dəlalət edən hala rast gəldikdə, hüququnu qeydiyyatdan almamış şəxsə məlumat verirlər. Əgər həmin şəxs tərəfindən üç gün müddətində malların saxlanması və sonrakı yoxlamanın həyata keçirilməsi ilə əlaqədar fəallıq olarsa, müvafiq prosedurlar çərçivəsində yoxlama aparılır. Lakin Çində müəlliflik hüquqlarının gömrükdə qeydiyyatdan alınması məcburi prosedur deyildir. Ona görə müəlliflik hüququnu gömrük orqanlarında qeydiyyatdan almamış müəllif gömrükdən keçirilən malların onun hüquqlarını pozması ilə bağlı özü məlumat əldə etməli və həmin mallar gömrükdən keçirilərkən onların yoxlanılması barədə birbaşa gömrük orqanına müraciət etməlidir.

Pekin Əqli Mülkiyyət Məhkəməsi. 20 sentyabr 2017-ci il tarixdə günün birinci yarısında xanım Çjan Syaotszin məruzəsi dinlənildikdən sonra Pekin şəhərində yerləşən Pekin Əqli Mülkiyyət Məhkəməsinə yola düşdük. Məlumat verildiyinə görə Pekin Əqli Mülkiyyət Məhkəməsi əqli mülkiyyətin müdafiəsi ilə əlaqədar Çin təcrübəsi və modelini yaratmaq üçün böyük səy göstərir. Məhkəmə beynəlxalq aləmdə nüfuza malik olmaq üçün əqli mülkiyyətin müdafiəsi sahəsində beynəlxalq təcrübənin öyrənilməsi və hakimlərin xarici ölkələrdə beynəlxalq təcrübə keçməsinə xüsusi qayğı ilə yanaşır. Məhkəmə əqli mülkiyyətin müdafiəsi sahəsində elmi tədris mərkəzinin yaradılması ideyasını dəstəkləmiş, əqli mülkiyyətin milli innovasiya müdafiə sisteminin yaradılmasında təşəbbüs göstərmişdir.

Məhkəmə qərarlarının sabitliyi və nüfuzunun yüksəldilməsi məqsədi ilə əqli mülkiyyətin müdafiəsi sahəsində qəbul edilmiş qərarlar öyrənilmiş, əqli mülkiyyətlə bağlı mübahisələrlə əlaqədar təlimatlar hazırlanmış, məhkəmə presedentlərinin təhlili aparılmış, məhkəmənin baxdığı işlərdə beynəlxalq

presedentlərə istinad məsələləri müzakirə olunmuşdur. Əqli mülkiyyətin müdafiəsi ilə əlaqədar qanunvericilikdəki boşluqların müəyyən edilməsi, qanunların müəyyənəyi, praktikliyi məsələləri müzakirə mövzusu olmuşdur. 2016-cı ildə 168 iş üzrə qərarda 297 məhkəmə presedentindən istifadə olunmuşdur. Bu cür yanaşma “oxşar işlərdə oxşar qərarlar” məqsədinə nail olunmasına kömək etmişdir.

Pekin Əqli Mülkiyyət Məhkəməsində elm və mühəndislik sahəsində çalışan peşəkarlardan ibarət kollegiya yaradılmış, həmin kollegiyanın üzvləri texniki tədqiqatların səmərəliliyində, texniki məsələlərlə bağlı mübahisələrin həllində yardımçı olmaqla məhkəmə qərarlarının ədalətliliyinin təminində iştirak edirlər. 2016-cı il ərzində Pekin Əqli Mülkiyyət Məhkəməsində 35 nəfər texniki mütəxəssis 352 işin araşdırılmasında iştirak etmiş, bunlardan 175 iş üzrə daha ətraflı texniki araşdırma aparılmış, 262 iş üzrə texniki rəy verilmişdir.

Pekin Əqli Mülkiyyət Məhkəməsində “sadə işlərə sürətlə baxılması” tələbinə riayət edilərək əmtəə nişanı haqqında inzibati mübahisələrə sadələşdirilmiş sürətli prosedur əsasında baxılmışdır. Məhkəmədə “mavi könüllülər” xidmətindən istifadə olunmuş, inzibati işlərin yerinə yetirilməsində könüllülərin xidmətindən istifadə olunmuşdur. Pekin Əqli Mülkiyyət Məhkəməsi Pekin Universiteti, Tsinxua Universiteti, elmi tədqiqat institutları ilə əməkdaşlıq yaratmış, akademik axtarışlar həyata keçirmiş, texniki təhsil hazırlığı və məhkəmə qətnamələrinin səmərəliliyini artırılmasında onların yardımından istifadə etmişdir.

Pekin Əqli Mülkiyyət Məhkəməsində işlərə baxılmasında xalq iclasçılarının iştirakı təmin olunur. Baxılan işin xarakterindən asılı olaraq xalq iclasçıları baxılan işdə müzakirə olunan məsələ ilə eyni və ya oxşar sahədə təcrübəsi olanlardan ibarət olur. 2016-cı ildə 123 xalq iclasçısı 4447 işə baxılmasına iştirak etmiş, bu da ümumi işlərin 75 faizini təşkil etmişdir. Xalq iclasçılarının ümumi iş saati 7700, hər bir xalq iclasçısının məhkəmədəki fəaliyyəti orta hesabla 62,6 saat təşkil etmişdir.

Məhkəmələrdə əqli mülkiyyət hüququnun müdafiəsi ilə bağlı statistika aşağıdakı kimidir:

2015-ci ildə ÇXR-də əqli mülkiyyətlə bağlı məhkəmələrə daxil olan işlərin sayı 130200, baxılan işlərin sayı 123059 olmuşdur.

130200 işdən 11607 iş patent, 24168 iş əmtəə nişanı, 66690 iş müəlliflik hüququ, 1480 iş texniki müqavilələr, 2181 iş qeyri - sağlam rəqabət, 3093 iş əqli mülkiyyətlə bağlı digər mübahisələrlə əlaqədar olmuşdur.

2015-cı ildə birinci instansiya məhkəməsinə daxil olan 130200 işdən 1327 iş xarici şəxslərlə, 387 iş isə Hankonq, Makao və Tayvan ilə əlaqədar olmuşdur.

2016-cı ildə birinci və ikinci instansiya xalq məhkəməsinə əqli mülkiyyətlə əlaqədar 177 705 iş daxil olmuş, onlardan 171 708 işə baxılmış 2015-ci ilə nisbətən artım müvafiq olaraq 19,07 və 20, 86 faiz olmuşdur.

Pekin Əqli mülkiyyət məhkəməsinə 2016-cı ilin yanvar ayının 1-dən dekabr ayının 31-nə kimi 10638 iş daxil olmuş, onlardan 8111 işə baxılmışdır.

2015-ci ilin sonunda ölkənin 6 yüksək məhkəməsi, 95 orta səviyyəli məhkəməsi və 104 aşağı səviyyəli məhkəməsində əqli mülkiyyətlə bağlı işlərin “üçü bir yerdə” islahatı üzrə eksperiment keçirmişlər. Bu eksperimentin mahiyyətini əqli mülkiyyət sahəsində həm mülki, həm inzibati, həm də cinayət işlərinin bir məhkəmədə baxılmasının səmərəliliyini yoxlamaq idi. Pekin, Şanxay və Quancjou əqli mülkiyyət məhkəmələrinin təcrübəsi də “üçü bir yerdə” formatının səmərəliliyini təsdiq etdi. ÇXR Ali Xalq Məhkəməsi “üçü bir yerdə” formatı ilə bağlı mövqeyini onunla əsaslandırır ki, əqli mülkiyyətlə bağlı inzibati, mülki və cinayət işlərinə bir məhkəmədə baxılması məhkəmə qərarları arasında ziddiyyətlərə yol verilməsinin qarşısının alınmasında faydalı olacaqdır. Hazırda bu format tətbiq olunur.

(Ardı var)

BEYNƏLXALQ ƏLAQƏLƏR

Ali Məhkəmədə Prezident seçkisi ilə bağlı görüş olmuşdur.

2018-ci il aprelin 2-də ölkəmizdə səfərdə olan ATƏT-in Demokratik Təsisatlar və İnsan Hüquqları Ofisinin Azərbaycanda keçiriləcək Prezident seçkisi ilə bağlı müşahidəçilik missiyasını həyata keçirən qrupun rəhbəri xanım Corien Jonkerin başçılıq etdiyi nümayəndə heyəti Ali Məhkəmənin sədri Ramiz Rzayevlə görüşmüşdür.

ATƏT-in Demokratik Təsisatlar və İnsan Hüquqları Ofisi nümayəndələrinin Prezident seçkisinə müşahidəçi kimi iştiraklarından məmnunluğunu bildirən Ali Məhkəmənin sədri Azərbaycanda seçki təcrübəsinin təkmilləşdirildiyini və ölkəmizdə demokratik seçkilərin keçirilməsi üçün lazımi hüquqi bazanın formalaşdırıldığını bildirmişdir.

Ali Məhkəmənin sədri bu il aprelin 11-də keçiriləcək Prezident seçkisi günü məhkəmələrə müraciət edən hər bir seçicinin şikayətinə həssaslıqla yanaşılacağını vurğulamışdır. Ali Məhkəmənin sədri seçki hüquqlarının müdafiəsi, mübahisələrin məhkəmə aidiyyəti və bu sahədə məhkəmə təcrübəsi ilə bağlı fikirlərini açıqlamış, seçki hüquqlarının müdafiəsi ilə bağlı işlər üzrə icraat, seçki hüquqlarının müdafiəsi haqqında ərizələrin verilməsi və onlara baxılması qaydaları barədə ətraflı məlumat vermişdir.

Müşahidə missiyasını həyata keçirən qrupun rəhbəri xanım Corien Jonker Prezident seçkisinin gedişi və nəticəsi ilə bağlı hesabat hazırlayacaqlarını və bu hesabatın mətbuatda dərc olunacağını bildirmişdir.

Görüşdə insan hüquqlarının təmin olunması və Prezident seçkisi ilə bağlı faydalı müzakirə aparılmış, nümayəndə heyəti üzvlərini maraqlandıran suallara ətraflı cavablar verilmişdir.

Türkiyə Ədliyyə nazirinin Azərbaycanla səfəri

Ölkəmizdə səfərdə olan Türkiyə Respublikasının Ədliyyə naziri Abdulhamit Gülün başçılıq etdiyi nümayəndə heyəti 2018-ci il aprelin 3-də Ali Məhkəmənin sədri Ramiz Rzayevlə görüşmüşdür.

Görüşdə Ali Məhkəmənin sədri Ramiz Rzayev Türkiyə Respublikasının Ədliyyə naziri Abdulhamit Gülün başçılıq etdiyi nümayəndə heyətini Azərbaycanda salamlamaqdan məmnun olduğunu bildirmiş, eyni dil, ənənə və dəyərlərlə bir-birinə yaxın olan hər iki xalqın birliyi və həmrəyliyi ilə bağlı çoxsaylı nümunələrin mövcud olduğunu qeyd etmişdir. Türkiyə və Azərbaycanın Dövlət başçıların qarşılıqlı səfərlərində və beynəlxalq tədbirlərdə həmrəylik nümayiş etdirmələri türk dünyasının birliyinin və qarşılıqlı əlaqələrinin daha da möhkəmlənməsi üçün böyük imkanlar açdığını ifadə etmişdir. Ali Məhkəmənin sədri Azərbaycanla qardaş Türkiyənin məhkəmə hüquq sistemləri arasında əlaqələrinin yeni mərhələyə qədəm qoyduğunu, bu əlaqələrin uğurla inkişaf edərək nəinki ikitərəfli, eyni zamanda beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində genişləndiyini vurğulamışdır. Xüsusilə, Türkiyə Ədliyyə Akademiyasının Azərbaycanın hakim korpusunun formalaşmasında xidmətlərini məmnunluqla qeyd etmişdir.

Ali Məhkəmənin sədri respublikamızda həyata keçirilən məhkəmə hüquq islahatlarının səmərəliliyini diqqətə çatdıraraq bu işin Ali Məhkəmənin yeni strukturunda və fəaliyyətində öz əksini tapması barədə qonaqlara məlumat vermişdir. Ali Məhkəmənin sədri Türkiyə Respublikasının Ədliyyə naziri Abdulhamit Gülün başçılıq etdiyi nümayəndə heyətinin Azərbaycanla səfərinin məhkəmə orqanları arasında əməkdaşlığın daha da inkişaf etməsinə xidmət edəcəyinə əminliyini ifadə etmişdir.

Türkiyə Respublikasının Ədliyyə naziri Abdulhamit Gül iki ölkə arasında məhkəmə-hüquq sahəsində qarşılıqlı əməkdaşlığın böyük əhəmiyyət daşıdığını bildirmişdir. Qeyd etmişdir ki, bu əməkdaşlıq bundan sonra da davam etdiriləcək.

Görüşdə hüquqi dövlət quruculuğu sahəsində həyata keçirilən tədbirlər və məhkəmə hüquq təcrübəsi ilə bağlı geniş fikir mabadiləsi aparılmışdır.

Türkiyəli qonaqlar Ali Məhkəmənin inzibati binası ilə tanış olmuş, Ali Məhkəmənin tarixini əks etdirən muzeyə baxmışlar. Türkiyə Respublikasının Ədliyyə naziri muzeyin fəxri qonaqlar kitabına öz ürək sözlərini yazmışdır.

Ali Məhkəmənin Cinayət Kollegiyasının sədri beynəlxalq konfransda iştirak etmişdir.

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının sədri Şahin Yusifov 9-10 aprel 2018-ci il tarixlərində Avstriyanın paytaxtı Vyana şəhərində Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Narkotiklərə və Cinayətkarlığa qarşı mübarizə İdarəsi və Qətər Ali Məhkəməsi tərəfindən birgə təşkil edilmiş Konfransda iştirak etmişdir. Dünyanın yüzdən artıq ölkəsinin Ali Məhkəmə orqanlarının rəhbərlərinin və hakimlərinin və 10-dan çox beynəlxalq təşkilatların nümayəndələrinin təmsil olunduqları Konfrans məhkəmə sistemlərində korrupsiyanın qarşısının alınması üzrə beynəlxalq əməkdaşlığın həyata keçirilməsini təmin edən qlobal şəbəkənin işə salınmasına həsr edilmişdir.

Konfransda edilən çıxışlarda məhkəmə sistemlərində korrupsiya hallarının qarşısının alınması üçün müxtəlif dövlətlərdə həyata keçirilən tədbirlər və formalaşmış təcrübə barədə məlumatlar verilmiş, hakimlərin etik davranışı və onunla bağlı ayrı-ayrı ölkələrdə qəbul edilmiş sənədlər ətrafında müzakirələr aparılmış, bu sənədlərin hazırlanmasında Banqalor prinsiplərinin əhəmiyyəti vurğulanmışdır.

Qeyd edilmişdir ki, “Korrupsiyaya qarşı mübarizə haqqında” Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Konvensiyasının 11-ci maddəsində məhkəmə hakimiyyətinin korrupsiyaya qarşı mübarizədə həlledici rolu vurğulanır və etiraf edilir ki, məhkəmə sistemi bu rolunu səmərəli yerinə yetirmək üçün onun özündə korrupsiya olmamalı, onun işçiləri isə düzgünlük və doğruluq göstərməlidirlər. Bununla əlaqədar olaraq Konvensiya tələb edir ki, hər bir iştirakçı dövlət aşağıdakılar üçün tədbirlər görsün: a) hakimlərin və məhkəmə orqanlarının işçiləri arasında düzgün və doğruluğun möhkəmləndirilməsi və b) onların korrupsiya hallarına yol verməmələri.

2016-ci ildə Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Narkotiklərə və Cinayətkarlığa qarşı mübarizə İdarəsi üzv olan dövlətlərə ayrı-ayrı sahələrdə texniki yardım və fasiləsiz dəstək göstərilməsi üzrə qlobal

layihənin həyata keçirilməyini elan etmişdir. Bu bəyanət 2015-ci ildə BMT-nin Cinayətkarlığın qarşısının alınması üzrə Konqresində qəbul edilmiş Doha bəyannaməsində əksini tapmış, bəyannaməyə qoşulmuş dövlətlər məhkəmə sistemlərində korrupsiyanın qarşısının alınması üçün tədbirlər görülməsinin zəruriliyini vurğulamış, bu sənədin davamlı inkişaf üçün sülhsevər və açıq cəmiyyətin qurulmasına yardım, müxtəlif qurumların geniş iştirakı ilə bütün səviyyələrdə hər kəs üçün ədalət mühakiməsinin yaradılması və səmərəli istifadəsinin təmin edilməsinin həyata keçirilməsi məqsədlərinə nail olunmasında mühüm əhəmiyyətə malik olması qeyd edilmişdir.

Konfrans iştirakçılarının nəzərinə çatdırılmışdır ki, global şəbəkə məhkəmə sistemində korrupsiyanın qarşısının alınmasına köməklik göstərilməsi üçün nəzərdə tutulan bir platformadır və şəbəkə çərçivəsində məhkəmə orqanlarının düzgünlük və doğruluq təminatı ilə bağlı, hakimlər və digər maraqlı tərəflərin iştirakı ilə tədbirlərə dəstək, müxtəlif məsələlər üzrə resursların və zəruri alətlərin əldə edilməsinin genişləndirilməsi, həmçinin məhkəmə sistemlərində korrupsiyanın qarşısının alınması, hakimlərin davranış prinsiplərinin effektiv həyata keçirilməsi və gələcək inkişafına yardım məqsədilə işlər üzrə qarşılıqlı təlim keçiriləcək, şəbəkə vasitəsilə məhkəmə orqanlarının düzgünlük və doğruluq məsələləri və korrupsiyaya qarşı mübarizə üzrə materialların yenidən işlənməsi və hazırlanması aparılacaq.

Həm Konfrasda aparılan müzakirələrdə iştirak etmiş, həm də bir sıra ölkələrin (Türkiyə, Rusiya Federasiyası, Avstriya, Belarus, Banqladeş, Moldova, Qazaxıstan, Türkmənistan) Ali Məhkəmələrinin sədrləri və hakimləri ilə qeyri-rəsmi görüşlər keçirmiş Ş.Yusifov ölkəmizdə aparılan məhkəmə-hüquq islahatları barədə geniş məlumat vermiş, məhkəmə sistemində korrupsiyanın qarşısının alınması üçün görülən tədbirlər, hakimlərin seçilməsi və vəzifəyə təyin edilməsinin şəffaf qaydaları, Banqalor prinsiplərinə əsaslanmış Hakimlərin Etik Davranış Kodeksinin Azərbaycanda qəbul edilməsi barədə konfrans iştirakçılarının diqqətinə çatdırmışdır.

Ali Məhkəmədə görüş

2018-ci il mayın 1-də BMT-nin Qaçqınlar üzrə Ali Komissarlığının Azərbaycan üzrə nümayəndəsi Furio De Angelis Ali Məhkəmənin sədri Ramiz Rzayevlə görüşmüşdür.

Görüşdə didərgin və vətəndaşlığı olmayan şəxslərin himayəsi sahəsində məhkəmə orqanları ilə BMT-nin Qaçqınlar qzrə Ali Komissarlığı arasında əməkdaşlığın möhkəmlənməsinə yönələn ideya və perspektivlər müzakirə olunmuşdur.

Milli qanunvericilikdə və beynəlxalq hüquqda nəzərdə tutulan hüquqların həyata keçirilməsi, o cümlədən sənədlərlə təmin edilmə və notariat xidmətlərindən istifadə, ilə bağlı geniş fikir mübadiləsi aparılmışdır.

Ali Məhkəmənin İnzibati-İqtisadi kollegiyası sədrinin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyətinin Litvaya səfəri

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin İnzibati-İqtisadi kollegiyasının sədri Hikmət Mirzəyevin rəhbərlik etdiyi nümayəndə heyəti may ayının 27-dən 30-dək Litva Respublikasında keçirilən Mərkəzi və Şərqi Avropa ölkələrinin Ali Məhkəmə sədrlərinin 8-ci Konfransında iştirak etmişdir.

Konfransın keçirilməsində əsas məqsəd məhkəmə sədrləri üçün ümumi maraq kəsb edən mövzular ətrafında fikir mübadiləsi aparmaq, məhkəmələrin üzləşdiyi mövcud problemlərin həlli ilə bağlı təcrübələri paylaşmaq olmuşdur.

Konfransın təntənəli açılış mərasimindən sonra Ali Məhkəmədə idarəetmənin keyfiyyətinin artırılması, məhkəmə hakimiyyətinin digər dövlət hakimiyyətinin qolları ilə əlaqəsi və hakimlərin müstəqilliyinin aktual məsələləri, Ali Məhkəməyə müraciətlərin filtrasiyası, milli hüquq sistemlərində Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin qərarlarının qəbulu və tətbiqi, kütləvi informasiya vasitələri (KİV) məhkəmə zallarında və məhkəmələr və KİV arasında əlaqə mövzularında çıxışlar edilmişdir.

Ali Məhkəmənin İnzibati-İqtisadi kollegiyasının sədri Hikmət Mirzəyev mövzularla bağlı diskussiyalarda fəal iştirak etmiş, müzakirə olunan məsələlərə dair fikir bildirmiş, məhkəmə sədrləri ilə görüşlərdə Azərbaycanın məhkəmə sistemi və həyata keçirilən islahatlar haqqında məlumat vermişdir.

Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsinin Yuxarı Məhkəmələr Şəbəkəsinin 2-ci Forumu

2018-ci il iyunun 8-də Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsində (Strasburq, Fransa) Yuxarı Məhkəmələr Şəbəkəsi əlaqələndirici şəxslərinin 2-ci Forumu keçirilmişdir. Forumda 35 ölkədən olan 60-dan çox nümayəndə iştirak etmişdir.

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsini əlaqələndirici şəxsi, İnsan Hüquqları və İctimaiyyətlə Əlaqələr Şöbəsinin müdiri Kəmalə Əliyeva təmsil etmişdir.

Tədbiri giriş sözü ilə açan Avropa Məhkəməsinin sədri Gvido Raymondi Şəbəkənin yaranması, inkişafı və perspektivi haqqında danışmışdır.

Forumda Konvensiyaya dair 16-cı Protokolun qüvvəyə minməsi və onun tətbiqi müzakirə edilmiş, müəyyən presedentlərə nəzər salınmış və Şəbəkənin inkişafına dair işçi qrupların mülahizələri dinlənilmişdir.

Dünya bankının nümayəndələri Ali Məhkəmədə olmuşlar.

2018-ci il iyunun 13-də ölkəmizdə səfərdə olan Dünya bankının Avropa və Mərkəzi Asiya Regionunun Dövlət İdarəçiliyi üzrə Praktika Meneceri Daniyel Boysun başçılıq etdiyi nümayəndə heyəti Ali Məhkəmənin sədri Ramiz Rzayevlə görüşmüşdür.

Nümayəndə heyətinin başçısı Daniyel Boys Azərbaycanda məhkəmə strukturunun müasirləşdirilməsi ilə bağlı görülən işlərdən, bu işlərin görülməsinə müəyyən töhfə verdiklərindən məmnun olduqlarını və Elektron Məhkəmə İnfrastrukturunu Layihəsini bir daha dəstəkləmək və aralıq qiymətləndirilməsini aparmaq məqsədilə Azərbaycana gəldiklərini söyləmişdir.

Görüşdə qarşılıqlı maraq doğuran məsələlər ətrafında faydalı fikir mübadiləsi aparılmışdır.

Əlcəzairin Ədliyyə nazirinin başçılıq etdiyi nümayəndə heyəti Ali Məhkəmədə olmuşdur.

2018-ci il iyunun 22-də ölkəmizdə səfərdə olan Əlcəzair Xalq Demokratik Respublikasının Ədliyyə naziri Əl - Tayyib Louhun başçılıq etdiyi nümayəndə heyəti Ali Məhkəmənin sədri Ramiz Rzayevlə görüşmüşdür.

Görüşdə Ali Məhkəmənin sədri Azərbaycanın Məhkəmə sistemi, Ali Məhkəmənin strukturu və fəaliyyəti barədə qonağa məlumat vermişdir.

Ali Məhkəmənin sədri son illər respublikamızda məhkəmə hüquq sisteminin təkmilləşdirilməsi və müasirləşdirilməsi istiqamətində həyata keçirilən tədbirlərdən, eləcə də ədalət mühakiməsini həyata keçirmək, qanunun aliliyini təmin etmək məqsədi ilə Ali Məhkəmənin qarşısında duran vəzifələrdən danışıbmışdır.

Azərbaycanın Əlcəzair Xalq Demokratik Respublikası ilə içgüzar əlaqələrinin yaranmasından razılıq ifadə edən Ali Məhkəmənin sədri əmin olduğunu bildirmişdir ki, iki ölkənin Ədliyyə nazirlikləri arasında mövcud olan Anlaşma Memorandumu, indiki səfər çərçivəsində imzalanan Ekstradisiya sahəsində Müvafiq Müqavilə ədliyyə və məhkəmə orqanları arasında əməkdaşlığın inkişafına xidmət edir.

Əlcəzairin məhkəmə sistemi haqqında ətraflı danışan Ədliyyə naziri Əl - Tayyib Louh iki ölkə arasında qarşılıqlı əməkdaşlığın böyük əhəmiyyət daşıdığını bildirmişdir. Qeyd etmişdir ki, bu əməkdaşlıq bundan sonra da davam etdiriləcək.

Görüşdə qarşılıqlı maraq doğuran məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparılmışdır.

Əlcəzairli qonaqlar Ali Məhkəmənin inzibati binası ilə tanış olmuşlar. Məhkəmə tarixi muzeyinə baxan Əlcəzairin ədliyyə naziri Xatirə kitabına ürək sözlərini yazmışdır.

Görüşün sonunda Ali Məhkəmənin sədri Azərbaycanın məhkəmə orqanlarına xüsusi maraq və diqqət göstərdiklərinə, həmçinin əhəmiyyətli görüşə görə Əlcəzairin ədliyyə nazirinə və nümayəndə heyətinin üzvlərinə təşəkkürünü bildirmiş, işlərində uğurlar arzulamışdır.

